

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUC

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Nela Jungmannová

**Hamás a Fatah: vývoj vzájemných vztahů a příčiny
jejich sblížení v kontextu regionálního konfliktu**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Hynek Melichar

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne 28. 4. 2015

Podpis:

Děkuji Mgr. Hynkovi Melicharovi za odborné vedení bakalářské práce, poskytnuté konzultace, rady a připomínky k obsahové i formální stránce textu.

Obsah

Úvod	1
1. Teoretický rámec.....	6
1.1. Definice moci.....	6
1.2. Teorie rovnováhy moci.....	8
1.3. Teorie rovnováhy hrozby	12
2. Vztah Fatahu a Hamásu do voleb 2006 a ozbrojený konflikt.....	14
3. Vývoj Palestiny v období 2007 až 2011.....	20
3.1. Situace na Západním břehu	20
3.2. Situace v pásnu Gazy.....	23
4. Pokusy o smír a smlouva o usmíření z roku 2014	27
4.1. Usmiřovací pokusy	27
4.2. Smlouva o usmíření 2014.....	35
5. Vliv regionálních aktérů na usmiřování.....	42
5.1. Izrael.....	42
5.2. Egypt.....	49
Závěr.....	54
Literatura.....	59
Prameny	63
Abstrakt.....	76
Abstract.....	77

Úvod

V druhých palestinských volbách roku 2006 vyhrálo hnutí Hamás. Tím z pozice nejpopulárnější, a tedy nejsilnější, frakce sesadil dosud vládnoucí Fatah. Mnoho států v čele s Izraelem odmítlo uznat vládu, jíž bude předsedat Hamás, protože hnutí bylo mnoha státy považováno za teroristickou organizaci. Vláda neměla být pokládána za legitimní, dokud Hamás neuzná státnost Izraele, nepřijme mírové dohody mezi Palestinou a Izraelem a neopustí politiku násilí, což však Hamás odmítal. Ani Fatah nebyl ochoten utvořit vládu s Hamásem. V roce 2007 vzájemná animozita vygradovala do násilného střetu a definitivního obsazení pásma Gazy hnutím Hamás. Rozkol mezi palestinskými frakcemi rozdělil Palestinu a oslabil tak její šance na získání státního uznání ze strany Izraele a Spojených států amerických. Naděje, že se frakce usmíří, byly až do roku 2014 mizivé. Toho roku však frakce podepsaly smlouvu o usmíření, v rámci jednání Fatahu a Hamásu nejvýznamnější dokument, na základě něhož vytvořily technokratickou vládu. Ta si vzala za cíl přivést Palestinu k novým demokratickým volbám. Neschopnost frakcí se dohodnout však ohrožuje i tuto smlouvu.

Palestinské usmíření však nezáleží pouze na těchto dvou dominantních organizacích, významný vliv mají i regionální aktéři v čele s Izraelem. Ten v regionu zaujímá dominantní pozici a se státem Palestina navíc sdílí územní teritorium, proto zásadně ovlivňuje celou palestinskou politiku. Dalším důležitým aktérem je kromě židovského státu i Egypt, který byl již od počátku usmiřovacího procesu hlavním jednatelem mezi frakcemi. V průběhu let se však jeho postoj k jednotlivým stranám měnil podle toho, kdo stál v jeho čele. Ačkoliv se jedná o regionální konflikt, je pro jeho vysvětlení možné využít dvě realistické teorie: teorii rovnováhy moci a teorii rovnováhy hrozby. Ty navzdory tomu, že se používají k vysvětlení konfliktů v mezinárodní rovině a nezahrnují nestátní aktéry, poskytují vhodný rámec a umožňují své využití v této problematice.

Z hlediska metodologie je práce případová studie. Klade si za cíl zjistit, které proměnné měly vliv na usmiřovací proces Fatahu a Hamásu, k čemuž využívá tyto tři výzkumné otázky: *Bylo sblížení Fatahu a Hamásu zapříčiněno transformací Hamásu z teroristické organizace na politickou frakci? Vedla k sblížení frakcí Hamás a Fatah represivní politika Izraele? Měla krize na Blízkém východě, známá jako Arabské jaro, vliv na sblížení obou frakcí?* Práce pomocí kvalitativního výzkumu analyzuje kauzalitu vývoje vztahů Fatahu a Hamásu po jejich rozkolu a vliv regionálních aktérů na jejich

sblížení. Zároveň je na tuto problematiku aplikována realistická teorie rovnováhy moci a teorie rovnováhy hrozby, prostřednictvím nichž jsou vysvětleny kauzální příčiny sblížení, či naopak zhoršení vztahů mezi frakcemi. V prvních dvou kapitolách praktické části je aplikován deskriptivní přístup, ve čtvrté a páté kapitole ji doplňuje analýza používající obě realistické teorie.

Bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola představuje komplexní teoretický rámec, který je poté využit v následujících kapitolách. Poskytuje definici samotného pojmu moc a v práci využitých teorií: teorii rovnováhy moci a teorii rovnováhy hrozby. Zároveň vysvětluje, jak se jednotlivé teorie člení a z jakých úhlů pohledu se dají definovat. Druhá kapitola popisuje vztahy Fatahu a Hamásu od vzniku hnutí Hamás do ozbrojeného konfliktu v roce 2007. Vysvětluje hlavní rozdíly mezi frakcemi, prezentuje primární důvody sporů, které spolu Fatah a Hamás měly, a popisuje vliv Izraele a izraelsko-palestinských mírových jednání na palestinskou politiku. Následně se kapitola věnuje klíčovým volbám roku 2006 a příčinám, které vedly k definitivnímu rozkolu organizací a k rozdělení Palestiny na Západní břeh ovládaný Fatahem a pásmo Gazy kontrolované Hamásem. Z hlediska řešené problematiky se nejedná o klíčovou část práce, proto je ze všech kapitol nejkratší. Ani třetí kapitola není pro práci rozhodující, nabízí však vhled do vnitřní situace na obou palestinských územích a umožňuje tak uchopit problematiku sblížení frakcí z širšího, převážně sociálního, politického a ekonomického hlediska. Kapitola je pro vyšší přehlednost rozdělena na dvě podkapitoly, první část se věnuje Západnímu břehu, druhá pásmu Gazy.

Čtvrtá kapitola se již plně zabývá usmiřovacím procesem především z pohledu Hamásu a Fatahu. Přesto zohledňuje i vliv regionálních aktérů, zvláště Izraele a Egypta, kterým je následně věnována pátá kapitola, ale i Sýrie a Íránu. Klíčové události jsou zároveň analyzovány zvolenými teoriemi. Je rozdělena na dvě podkapitoly. První se zabývá snahami frakcí o usmíření, představuje smlouvy, které byly podepsány před smlouvou o usmíření v roce 2014, vysvětluje důvody, proč jednání selhala, a popisuje rozkol uvnitř Hamásu, který kvůli procesu usmíření nastal. V druhé podkapitole je plně rozebrána smlouva o usmíření z roku 2014. Tato část objasňuje důvody, proč frakce smlouvu podepsaly, zabývá se problematickými otázkami, které obsahovala, a vysvětluje to, proč ve sblížení frakcí došlo k stagnaci. Jelikož se jedná o nejdůležitější část práce, je čtvrtá kapitola nejdelší.

Pátá a zároveň poslední kapitola řeší vliv regionálních aktérů, Izraele a Egypta, na usmiřovací proces. Stejně jako v předchozí části, i zde jsou využity realistické teorie.

První subkapitola se věnuje Izraeli. Zahrnuje mírová jednání Palestiny a Izraele a jejich vliv na palestinskou otázku a dále válku v Gaze v roce 2014. Analyzuje izraelské kroky z hlediska nejen palestinských zájmů, ale i jeho vlastních. Druhá část kapitoly se zabývá Egyptem, především tím, jak změny v čele státu ovlivnily jeho vztahy s palestinskými frakcemi, a tedy i palestinské usmiřování. Největší část je věnována poslednímu egyptskému prezidentovi, Abdulu-Fatahu al-Sisi.

Vzhledem k tomu, že se jedná o analýzu nedávných událostí, je práce do velké míry tvořená prameny, především novinovými články. Výjimkou je teoretická kapitola, která vzhledem ke své tematické obšírnosti umožňuje rozsáhlejší využití knižní literatury. K dané problematice existuje velmi málo českých zdrojů, proto se práce ve většinové míře skládá z anglických textů. V bakalářské práci byla využita i jiná média než jen psané texty, a to videozáznamy z internetového úložiště *youtube.com*.

V první, teoretické kapitole se práce opírá o knihy autorů pro představované teorie nejsignifikantnějších. Koncept teorie rovnováhy moci z pohledu klasického realismu je prezentován s využitím knihy *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* autora Hanse Morgenthaua. Neorealistické pojetí teorie představuje Kenneth Waltz v knize *Theory of International Politics*. Pro definici teorie rovnováhy hrozby práce využívá článek jejího autora, Stephena Walta: *Alliance Formation and the Balance of World Power*. V této publikaci byla teorie poprvé představena. Odpověď na to, jak aplikovat tyto realistické teorie na regionální sféru a moderní podobu konfliktů, poskytla kniha *Armed Groups and the Balance of Power The international relations of terrorists, warlords and Insurgents* Anthonyho Vinci a úvodní článek Thazha Paula *Introduction: The Enduring Axioms of Balance of Power Theory and Their Contemporary Relevance* v editované publikaci: *Balance of power: theory and practice in the 21st century*.

Druhá kapitola čerpá z knihy *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* českého politologa Marka Čejky. Kniha poskytuje souhrnný přehled dané problematiky a usnadňuje orientaci v složité situaci na Blízkém východě. Čejku doplňuje, především v části věnované nepalestinským aktérům a v úseku, který se věnuje situaci po volbách, článek ředitele Palestinského centra pro politiku a výzkum veřejného mínění a vedoucího pracovníka Brandeiské univerzity, Chalila Šikaki, *Can Hamas Moderate? Insights from Palestinian Politics during 2005-2011*. Dále se kapitola opírá o různé prameny, především o přepisy smluv, jako je izraelsko-palestinská mírová dohoda z Osla a Káhirska smlouva z roku 2005 o spolupráci OOP a Hamásu.

Třetí kapitola využívá především pramenů, jak novinových článků, tak zpráv mezinárodních organizací. Z nich je vhodné zmínit zprávu Konference o obchodu a rozvoji Organizace spojených národů, která poskytuje přehled ekonomické situace a hospodářského rozvoje na Západním břehu a vliv izraelské blokády na ekonomiku pásma Gazy. Zároveň popisuje problematiku tunelového hospodářství, které slouží Gaze jako podstatný zdroj příjmů. Z pramenů věnujících se sociopolitické sféře lze představit novinový článek Tobiasa Bucka, *Comment: Fayyad boosts Palestinian cause*, který vystihuje podstatu technokratické vlády vedené Salámem Fajadem, dále analýzu Davida Makovského, *The Fayyad Resignation: Scapegoating a State-Builder*, která vysvětluje komplikovaný vztah Mahmúda Abbáse a Fajada, a analýzu významné nevládní organizace International Crisis Group, *After Mecca: Engaging Hamas*, která objasňuje situaci v Gaze, jednání Hamásu a jeho politiku z hlediska konkurenčního prostředí uvnitř pásma.

Mezi nejpodstatnější články čtvrté kapitoly je možné zařadit článek Chalila Šikaki, *The Palestinian "Reconciliation" Maze*, který popisuje komplikovaný vztah Fatahu a Hamásu – jejich neshody i pokusy o usmíření v době před podpisem usmiřovací smlouvy roku 2014. Článek Hani al-Masriho, *Putting Doha in context*, nabízí komplexní pohled na rozkol uvnitř hnutí Hamás. Kapitola se opírá o mnoho pramenů, především o anglický přepis smlouvy o usmíření. V subkapitole zabývající se smlouvou o usmíření je velmi podstatným pramenem analýza Ehuda Yaari a Neri Zilbera, *The Hamas-Fatah Reconciliation Agreement: Too Early to Judge*, jelikož poskytuje souhrnný přehled nejen poměrů panujících v obou frakcích, ale rozebírá i negativa smlouvy a problémy, kterým Hamás a Fatah po podepsání čelily. V kapitole je využit i jiný než textový zdroj, je jím video uveřejněné na internetovém úložišti videí *youtube.com*. Jedná se o záznam projevu Chalida Mešala v Gaze u příležitosti výročí založení Hamásu, video se jmenuje: *Hamas Leader Khaled Mash'al: We Will Not Relinquish Palestine from the River to the Sea*.

Poslední část věnující se vlivu Izraele a Egypta na usmiřovací proces vychází především z novinových a odborných článků. První část, analyzující vliv Izraele, se opírá zejména o články *Hamas's Chances* psaný analytikem Blízkého východu a Severní Afriky pro International Crisis Group, Nathanem Thrallem, a *Failure in Gaza* publikovaný Assafem Sharonem. Texty souhrnně pojímají izraelský přístup k palestinské smlouvě o usmíření. Dále z pohledu Izraele, jeho zisků či ztrát, zkoumají válečný konflikt s Hamásem, jenž se odehrál v létě roku 2014. Úsek bakalářské práce zabývající se Egyptem je možné rozdělit do dvou částí. Té první, která v krátkosti řeší vztah Egypta a Palestiny za vlády Husního Mubaraka a obsáhleji za Muhammada Mursího, poskytuje vhodný rámec

analýza organizace The International Conflict Analysis and Transformation nazvaná: *The Arab Uprisings: Causes, Consequences, and Perspectives*. Autoři představují vládu Muhammada Mursího a vysvětlují důvody jeho svržení. Postoj nového prezidenta egyptské republiky, Abdula-Fataha al-Sisi, k Hamásu objasňuje Chalid Elgindy ve zprávě *Palestinian Political Dynamics in the Aftermath of the Egyptian Coup* pro instituci Brookings. Komplikované vztahy mezi Egyptem a Fatahem pojímá analýza Yoni Ben Menachema, *Muhammad Dahlan and the Succession Battle for the PA Chairmanship*.

V práci jsou místo oficiálních názvů využity všeobecně zavedené zkratky. Hnutí islámského odporu (arabsky: *Harakat al-Muqawama al-Islamiya*) je zkráceno na Hamás. Stejně tak Palestinské národně osvobozené hnutí (arabsky: *Harakat al-Tahrir al-Watani al-Filastiniy*) je v práci zmiňováno jako Fatah. Stát Palestina, stát Izrael a Egyptská arabská republika jsou jmenovány pouze jako Palestina, Izrael a Egypt. Všechna arabská či izraelská jména, názvy měst a organizací jsou v české transkripci. Ta však není kodifikovaná, proto je v jiných publikacích možné nalézt alternativní přepisy.

1. Teoretický rámec

1.1. Definice moci

Termín „moc“ patří v mezinárodních vztazích mezi klíčové pojmy. Nejpodstatnější je pro teoretický přístup známý jako realismus. Právě proto je paradoxní, že ani mezi realisty neexistuje jeho jasná definice. Někteří teoretici považují moc za souhrn vojenské, ekonomické a diplomatické kapacity státu, je tedy jasně definovatelná a vypočitatelná pro každého aktéra zvlášť, zatímco jiní ji vymezují jako relativní, srovnatelnou pouze v komparaci s ostatními státy (Kaupi, Viotti 2011: 64).

Představitel klasického realismu a jeden z nejzásadnějších teoretiků mezinárodních vztahů Hans J. Morgenthau vnímá moc státu podobně jako moc jednotlivce, který ze své podstaty chce dominovat nad druhým (Morgenthau 1948). *„Moc může obsahovat vše, co dokáže vybudovat a udržet kontrolu člověka nad člověkem. Proto zahrnuje všechny společenské vztahy, které tomuto účelu slouží, od fyzického násilí po nejjemnější psychologické vazby, kterými mysl ovládá ostatní. Moc pojímá nadvládu člověka nad člověkem, a to jak ve snaze dosáhnout morálního vítězství, v mezích ústavního zřízení, nebo jako divokou, barbarskou sílu, která považuje právo pouze za prostředek vlastní síly“* (Morgenthau 1948). Stát podle klasické koncepce nejedná jinak než člověk, což je taky hlavním důvodem, proč se vedou války. Bipolární systém v době studené války Morgenthau považuje za mnohem nebezpečnější než systém multipolární, jelikož v bipolárním systému rovnováha závisí jenom na dvou velmi silných aktérech (Walt 1998: 31).

Oproti tomu neorealistická teorie, kterou poprvé představil profesor Kenneth N. Waltz, připodobnění státní moci k lidské přirozenosti odmítá a naopak se zaměřuje na vliv mezinárodního systému (Walt 1998: 31). *„Schopnost nebo neschopnost států řešit problémy [...] zvyšuje nebo snižuje jejich hodnocení,“* napsal roku 1979 profesor Waltz ve své knize Theory of International Politics. *„Namísto jejich kapacity je možné zkoumat vztahy mezi státy, a jelikož ty jsou vždy multilaterální, je možné říct, že i svět je multipolární.“* (Waltz 1979: 129-130) Z tohoto úhlu pohledu je možné moc považovat za typ příčinné souvislosti, kdy jednání jednoho státu ovlivňuje chování druhého (Baldwin 2013: 237). David A. Baldwin, politolog z Princetonské univerzity, popisuje, že z pozice tohoto výkladu je *„moc [...] aktuální nebo potenciální vztah mezi dvěma aktéry spíše než vlastnictvím kteréhokoli z nich.“* (Baldwin 2013: 237) Moc jednotlivých států je tedy měřena výsledkem jejich interakce (Kaupi, Viotti 2011: 65). I proto je bipolární systém,

v kterém mají největší podíl moci dva aktéři, bezpečnější než systém multipolární (Walt 1998: 31).

V tomto relativistickém pojetí není moc vnímána monoliticky, ale mnohorozměrově. V multidimenzionálním pojetí se pak může stát, že jeden rozměr moci vzroste, zatímco druhý poklesne. To však zhoršuje schopnost moc měřit. Je možné rozlišit několik typů dimenzí (Baldwin 2013: 238):

1. Rozsah působnosti – neboli redistribuce moci státu na základě chování jiných aktérů. Jednotlivé sféry moci uvnitř státu mohou kolísat. Příkladem může být Japonsko, které má větší vliv v ekonomické sféře než ve vojenské.
2. Sféra působnosti – kolik států a s jak velkou mocí dokáže zkoumaný aktér ovlivnit. Takto může mít země velmi významný vliv v regionu, nicméně minimální či dokonce žádný v jiných částech světa.
3. Váha moci neboli spolehlivost vlivu – představuje pravděpodobnost, s jakou stát dokáže ostatní ovlivnit.
4. Náklady – podle některých názorů by měl mít moc ten aktér, který je schopen prosadit vliv levněji než ten, pro kterého je to nákladné. Zároveň pokud stát dokáže donutit druhý, aby udělal něco, co je pro něj nákladné, je to důkazem větší moci, než kdyby to druhý stát stálo minimum.
5. Prostředky prosazování moci – rozlišuje se, zdali byla moc prosazena symbolickým způsobem (apel na informovanost či morální hodnoty), ekonomickými nástroji (sankce, zastavení finanční pomoci), vojenskými prostředky či diplomatickou cestou (Baldwin 2013: 238–239).

Způsob, jakým aktér ve vztahu k ostatním státům moc využívá, lze typologicky rozdělit na „hard power“, „soft power“ a „smart power“. Pojmy prezentoval Joseph Nye, jeden z hlavních představitelů neoliberálního institucionalismu. Zatímco hard power zahrnuje vojenskou a ekonomickou sílu, soft power lze definovat jako schopnost státu ovlivňovat ostatní diplomatickou cestou, na základě kultury a hodnot (Quirk 2012). Tim Quirk poznamenává, že „[v]zhledem k tomu, že soft power je abstraktnější, na rozdíl od hard power není její využití tak snadno pochopitelné.“ (Quirk 2012) Z určitého hlediska je možné za soft power považovat i distribuci filmů do zahraničí, ačkoliv nad nimi vláda nemá kontrolu (Quirk 2012).

Smart power je kombinací obou. Ernest J. Wilson III. ji definuje jako „*schopnost aktéra kombinovat elementy hard power a soft power takovým způsobem, že se vzájemně posilují, aby účelům aktéra sloužily efektivně*“ (Wilson 2008: 115). Při uplatňování smart power je nutné mít na paměti jak vnitřní podstatu aktéra, na kterého bude moc uplatňována, tak globální kontext celé problematiky (Wilson 2008: 115).

1.2. Teorie rovnováhy moci

Teorie rovnováhy moci vychází z realistické teze, podle které jsou mezinárodní vztahy mezi státy definovány konstantním bojem o moc (Toledo 2005: 59). Poprvé byla představena již řeckým filozofem Thukydidem v díle Dějiny peloponéské války a navzdory svému stáří zůstala uplatňovanou i v moderní teorii mezinárodních vztahů jakožto podstatná součást realismu. Realisté na jejím základě vysvětlují princip utváření aliancí (Baldwin 2013: 244). „*Skutečnost, že teorie politiky byla vytvořena před stovkou nebo dokonce tisíci lety, jako teorie rovnováhy moci, nevytváří presumpci, že musí být překonaná a zastaralá. Teorie politiky musí být podrobena zkoušce a zkušenostem. Odmítnout takovou teorii proto, že měla svůj rozkvět v minulých stoletích, není racionální argument, ale modernistický předsudek, který bere za samozřejmost nadřazenost přítomnosti nad minulostí*“, obhajoval využití teorie Hans Morgenthau, jeden z nejvýznamnějších teoretiků realismu, ve svém díle Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace (Morgenthau 1948).

Mnoho kritiků teorii vytýká její významovou prázdnotu, nicméně jiní, například Inis L. Claude, namítají, že hlavním problémem není obsahová plochost, ale naopak příliš mnoho významů, které může pojímat. Ernst B. Haas představil osm možností výkladu rovnováhy moci: jedná se o jakékoli rozložení moci, rovnovážné rozložení moci, hegemonii či směřování k hegemonii, mír a stabilitu prostřednictvím koncertu mocností, nestabilitu a válku, mocenskou politiku v obecném slova smyslu, univerzální zákon historie a návod pro praktickou politiku (Šedivý 1998: 68).

Zásadní podmínkou pro to, aby teorie mohla být na mezinárodní vztahy aplikována, je předpoklad, že internacionální systém je anarchický. Tento realistický koncept předpokládá, že neexistuje žádná centrální autorita, která by státům bránila spolu navzájem soupeřit (Walt 1998: 31). Hlavním cílem a motivací k jednání každého státu je snaha přežít, jelikož při absenci vyšší autority v anarchickém systému neexistuje moc, která by zamezila jeho zániku (Jakobsen 2013).

Pohled na teorii rovnováhy moci se mění s ohledem na dobu i směřování vývoje realistické koncepce mezinárodních vztahů. Podle představitele klasického realismu Hanse Morgenthaua je možné teorii vnímat jako situaci, nebo jako politiku. Jako situaci ji lze rozdělit na dva typy: v prvním případě jsou síly dvou a více států v rovnováze, v druhém jeden dominuje a z pozice hegemona ovlivňuje všechny slabší státy. Za příklad rovnovážného stavu lze považovat bipolární systém tvořený Sovětským svazem (SSSR) a Spojenými státy americkými (USA) v době Studené války. Rovnováha moci s jedním silným hegemonem nastala změnou v unipolární mezinárodní systém po pádu SSSR (Toledo 2005: 59–60).

Rovnováha moci ve smyslu politiky znamená, že silnější stát podpoří slabší, který je v ohrožení, případně sníží moc silnějšího státu, ať již prostřednictvím „hard power“ nebo „soft power“. V obou případech umožní zachování rovnováhy mezi státy (Toledo 2005: 59–60). První politiku lze uskutečnit jak ekonomickou nebo vojenskou podporou či teritoriální kompenzací, tak vybudováním aliance. Typickým příkladem druhého projevu je pak princip „rozděl a panuj“¹ (Danilovic 2002: 74). Podle Morgenthaua je nejdůležitější manifestací rovnováhy moci vznik aliancí (Morgenthau 1948: 245). „*To, jestli se národ rozhodne nebo nerozhodne usilovat o [...] alianci, je záležitostí ne principů, ale účelnosti,*“ píše Morgenthau v eseji *The Balance of Power*, „*[n]árod se alianci vyhne, pokud věří, že je dostatečně silný na to, aby setrval bez pomoci, nebo tíha závazků vyplývajících z aliance překoná předpokládané výhody.*“ (Morgenthau 1948: 245) Z toho důvodu podle něj Velká Británie ani USA dlouhou dobu nevstoupily do aliance s jinými národy, nicméně přesto se účastnily válečného konfliktu, pokud byla evropská rovnováha moci narušena. Jejich *casus belli*² primárně není nepřátelství vůči jinému státu, ale samotná ochrana rovnováhy (Morgenthau 1945: 245).

Na rozdíl od Morgenthaua, který předpokládá, že rovnováha moci je výsledkem politik jednotlivých států, neorealismus se mnohem více věnuje dopadu moci a vlivu systému balancování na státy (Danilovic 2002: 75–76). Zakladatel neorealismu Kenneth Waltz v knize *Theory of International Politics* popisuje, že „*rovnováha moci se má tendenci vytvářet tehdy, když některé nebo všechny státy cíleně míří k vytvoření a udržení rovnováhy, nebo pokud některé nebo všechny usilují o univerzální nadvládu.*“ (Waltz 1979: 119) Rovnováha moci v anarchickém systému ze své strukturální podstaty vytváří

¹ Rozdělit sílu nepřítele, jelikož rozdrobená je snáze porazitelná. Případně donutit protivníkovu koalici, aby bojovala sama proti sobě. Tím ji oslabit natolik, aby se dala snadno porazit. Pojem byl poprvé použitý Niccolò Machiavellim v knize *Úvahy o umění válečném* (Machiavelli 1920: 196)

² Důvod k válce

tlak na zvýšení expanzivní politiky státu, aby ten dosáhl hegemonie. Na druhou stranu však nutí ostatní státy, s ohledem na jejich bezpečnost, aby bránily hegemonickým aspiracím, jelikož stát s příliš velkou mocí je pro jejich vlastní přežití zásadní hrozbou. Ostatní aktéři tak „*musí reagovat, jinak by čelili svému zničení, ztrátě suverenity, autonomie nebo kontroly nad svým osudem,*“ píše Jo Jakobsen (Jakobsen 2013). Hrozba hegemonie je podle neorealistů nutná k rovnováze anarchického světa (Jakobsen 2013).

V takovémto systému stát nikdy nemůže plně věřit ostatním aktérům, což vede k takzvanému „bezpečnostnímu dilematu“. Čím víc státy zbrojí, aby samy sebe ochránily, tím větší hrozbu pro ostatní představují. Zbylí aktéři jsou tak nuceni zbrojit také, čímž se však stávají hrozbou pro ostatní (Kaupi, Viotti 2011: 69). Nicméně Waltz tvrdí, že vzájemné ovlivňování aktérů pomáhá vyvažovat i tento rys. „*V 50. letech, když strach ze zničení světa jadernými zbraněmi stoupl, někteří dospěli k závěru, že alternativou zničení světa je jeho odzbrojení. V 70. letech, když došlo k rapidnímu růstu populace, chudoby a znečištění, někteří pochopili, že [...] státy musí integrovat ekologickou politiku [...], nebo čelit anihilaci. Globální zájem musí být naplněn, což znamená, že národní zájem je mu podřízen.*“ (Waltz 1979: 109) Státy jsou tak nuceny podřizovat své zájmy mezinárodnímu systému, a tím je zajištěna stabilita (Waltz 1979: 109). Nicméně Waltz upozorňuje, že se může vyskytnout aktér, který nepochopí nutnost udržování rovnováhy a špatně vyhodnotí rizika, čímž ohrozí celý systém mezinárodních vztahů. Jeho jednání by mohlo mít na bezpečnost světa katastrofální důsledky (Jakobsen 2013).

Subkategoriemi neorealismu jsou ofenzivní a defenzivní realismus, ke kterému se sám Kenneth Waltz hlásil. Defenzivní realismus zastává názor, že státy chtějí převážně zachovat status quo, ačkoliv nepopírá jeho agresivní intence. Spíše předpokládá, že úmyslu expandovat efektivně brání mezinárodní systém. Ofenzivní realisté, jejichž nejvýznamnějším představitelem je John Mearsheimer, naopak tvrdí, že i státy, které chtějí jen zachovat svou bezpečnost, jsou systémem nuceny jednat agresivně, proto proti sobě mohou bojovat dva aktéři, kteří chtějí pouze zajištění vlastní bezpečnosti (Wagner 13–15).

V posledních letech se mezi teoretiky vede diskuze o fenoménu takzvaného „bandwagon-effect“, kdy se slabé státy raději spojí se silnější mocností, která ohrožuje bezpečnost, než se slabším státem proti silnějšímu aktérovi, jak předpokládá teorie rovnováhy. Kenneth Waltz soudil, že jde o ojedinělé případy, nicméně Randall Schweller v 90. letech zjistil, že v mezinárodní politice se jedná o poměrně častý jev (Danilovic 2002: 74–75) Důvody ke spojení se se silnějším státem mohou být jak ofenzivní, tak defenzivní.

V prvním případě slabší stát doufá, že bude součástí vítězné strany a bude se silnějším sdílet zisky, v druhém jde o formu appeasementu³ (Walt 1985: 7–8).

Zvláště po konci studené války je teorie rovnováhy moci kritizována pro její anachroničnost, a tedy neúčinnost ve výkladu současné podoby mezinárodních vztahů (Little 2007: 12). Je považována za neschopnou čelit nárůstu globálních společenských sil, například nevládních aktérů či nestátních ozbrojených skupin (Paul 2004: 2). Na druhou stranu, unipolarita Spojených států amerických, která po pádu Sovětského svazu zavládla, teorii rovnováhy moci potvrzuje. Realisté navíc nadvládu USA považují za jev přechodný a silně nestabilní, předpokládají tedy, že ostatní státy začnou hegemonní moc USA vyvažovat. Proto dříve nebo později musí dojít k multipolaritě. K tomu podle mnohých teoretiků v současnosti již došlo (Little 2007: 12). Negativní aspekty anarchického systému je podle kritiků realismu možné eliminovat demokratizací, ekonomickou nezávislostí a mezinárodními institucemi. Liberálové například nepopírají, že systém je anarchický, nicméně tvrdí, že záleží na politickém systému – pokud jsou státy demokratické, je menší pravděpodobnost, že mezi sebou budou válčit. Zároveň ekonomická nezávislost států a růst globalizace omezují vliv států na stabilitu systému, jelikož, jak věří, žádný stát nebude válkou riskovat destabilizaci celosvětově provázané ekonomiky (Paul 2004: 9–10).

Pro realisty jsou hlavními aktéry mezinárodních vztahů státy. Nestátní subjekty vnímají jako méně důležité. Organizace jako OSN, NATO a EU nelze z hlediska realismu považovat za nezávislé, jelikož se skládají ze suverénních a autonomních států (Kaupi, Viotti 2011: 55). Vzhledem k měnícímu se systému mezinárodních vztahů po konci studené války Thazha Varkey Paul, profesor na McGill University, rozdělil vyvažování moci na tři kategorie. První dvě, „hard balancing“ a „soft balancing“, pojímají tradiční koncepty tvorby rovnováhy aliancemi čistě pro válečný účel (hard balancing) a koncept vzniku aliancí s cílem vyvážit potenciální hrozbu některého ze států v budoucnu⁴ (soft balancing). K nim však připojil ještě třetí pojem, „asymmetric balancing“, který zahrnuje interakci státu a nestátního aktéra. Do této kategorie je možné zahrnout využití teroristických skupin nebo umělé vyvolání povstání ze strany slabšího státu, který chce zmírnit moc silnějšího (Paul 2004: 16). Podle pozdější definice je asymmetric balancing považováno za „[...] vyvažování proti nepolapitelné, přesto silné nestátní hrozbě samotnému systému států,“ jak upřesnil Thazha V. Paul (Paul 2004: 16). Dodává, že vyvažování a bandwagoning jsou sice tradičně vázány jen s úrovní státní, nicméně je

³ Politika ustupování silnější mocnosti ve snaze vyhnout se konfliktu (History.co.uk 2015).

⁴ Například aliance států východní Evropy s NATO proti potenciální hrozbě Ruska (Paul 2004: 14)

možné je aplikovat i v regionálním kontextu, aniž by došlo k změně jejich významu a účelu (Paul 2004: 17).

Zvlášť nárůst vlivu ozbrojených skupin po pádu SSSR vlivem globalizace vedl k tomu, že státy už nejsou schopny vypořádat se s militantními nestátními aktéry ve svém regionu. Jejich problematika se nyní řeší na úrovni mezinárodní (Vinci 2009: 1). Většina moderních válečných konfliktů se navíc vede asymetrickou formou, protivníci tedy nejsou co do vojenské síly či taktiky rovnocenní, což umožňuje, aby i silný stát byl ohrožován relativně slabou ozbrojenou skupinou (Tomes 2004: 20–21). Teorie rovnováhy moci, a obecně realismus, je pro studium ozbrojených skupin vhodný z několika důvodů. Anthony Vinci v knize *Armed Groups and the Balance of Power* píše, že „[o]zbrojené skupiny [...] žijí v pragmatickém světě konfliktu a de facto moci, spíše než ve světě mezinárodních smluv a dalších mírových prostředků, které státy vytvořily.“ (Vinci 2009: 7) Vzhledem k tomu, jak pojímá výklad vztahů mezi politickými aktéry, je vhodným pro výklad vztahů mezi militantními skupinami navzájem či v jejich vztahu ke státu (Vinci 2009: 7).

1.3. Teorie rovnováhy hrozby

Stejně jako teoretici neorealismu zabývající se otázkou rovnováhy moci se i Stephan M. Walt, tvůrce teorie rovnováhy hrozby, zabýval otázkou, proč státy budují aliance. Na rozdíl od nich však nespojoval moc a sílu státu či koalice s hrozbou, kterou představují pro ostatní státy (Walt 1985: 9). „[S]táty mohou vyvažovat [moc] spojenectvím s dalšími silnými státy, pokud je menší mocnost z nějakého důvodu nebezpečná.“ (Walt 1985: 9) To znamená, že státy se v systému spíše staví proti hrozbě než proti silnější moci (Walt 1985: 9). Docent Petr Kratochvíl z Ústavu mezinárodních vztahů teorii rovnováhy hrozby definuje jako „přirozenou reakci ve snaze o sebezáchovu. [...] [R]ovnováha zahrnuje celou řadu různých reakcí na hrozbu, zavedených s ohledem na vnitřní strukturu sebe sama a s ohledem na předchozí zkušenosti (či jejich nedostatek) s podobnými hrozbami“ (Kratochvíl 2004: 4). Walt rozlišuje 4 faktory ovlivňující stupeň hrozby, kterou aktér může představovat (Walt 1985: 9):

1. Celková moc – pojem vychází z klasického pojetí teorie rovnováhy moci. Čím větší má stát zdroje, ať již vojenské, industriální či lidské, tím větší hrozbou se pro ostatní stává. Mocné státy však zároveň mohou být ideálními spojenci pro bandwagoning.

2. Blížkost hrozby – v případě, že je hrozba co do vzdálenosti blízká, stát se cítí víc ohrožen a je svolnější k vybudování aliance proti ní. Zároveň vzdálenější stát je ochoten spojit se s hrozbou, pokud má v ohrožovaném regionu své vlastní mocenské zájmy.
3. Ofenzivní možnosti – státy s vyšší ofenzivní kapacitou představují mnohem větší hrozbu než státy, jejichž vojenská síla stačí pouze k obraně. Slabší státy ve sféře vlivu silnějšího jsou nuceny s ním spolupracovat, čímž dochází k bandwagoning z donucení.
4. Ofenzivní intence – agresivní aktéři mohou svým jednáním donutit ostatní aktéry, aby se spojili proti nim v rámci zachování rovnováhy (Walt 1985: 9-12).

Teorie rovnováhy hrozby je úzce spjatá s budováním aliancí, ty však mohou vznikat jak vyvažováním, tak spojenectvím se silnější hrozbou. Walt předpokládá tři okolnosti, které rozhodují, jestli stát využije bandwagoning či alianci se slabším aktérem. Prvním kritériem je síla a slabost. Teorie předpokládá, že silnější státy tíhnou k vyvažování systému, zatímco slabší ke spojenectví s ohrožující mocností. Druhou proměnnou je dostupnost spojenců: pokud je stát ohrožován velmocí a nemá vhodného spojence, raději přistoupí na bandwagoning. V poslední řadě záleží na mezinárodní či regionální situaci. Státy vstupují do aliance se slabšími či silnějšími mocnostmi podle toho, jak se vyvíjí situace a pokud nabydou přesvědčení, že budou na vítězné straně (Abd Alaziz 2003: 14).

Přestože výklad rovnováhy hrozby inovuje klasickou teorii rovnováhy moci, je stále státocentrický a ignoruje nevládní organizace. Stephan Walt sice aplikoval teorii rovnováhy hrozby a tvorbu aliancí na Blízký východ a zjistil, že vyvažování moci není na regionální úrovni tak časté jako vyvažování proti hrozbě, přesto však stále uvažoval jen o státních aktérech. Teorie rovnováhy hrozeb je však, stejně jako teorie rovnováhy moci, aplikovatelná i na regionální konflikty, v nichž mají zásadní vliv nestátní subjekty (Paul 2004: 8).

2. Vztah Fatahu a Hamásu do voleb 2006 a ozbrojený konflikt

Islamistické hnutí Hamás, vytvořené jako odnož egyptského Muslimského bratrstva během první intifády roku 1987, mělo od svého vzniku do roku 1993 s Organizací pro osvobození Palestiny (OOP) vedenou Fatahem komplikované, přesto však relativně dobré vztahy. Vzájemný antagonismus byl důsledkem odlišného ideologického a myšlenkového směřování. Obě frakce chtěly pomocí ozbrojeného boje zbavit Palestinu přítomnosti a vlivu Izraele, nicméně zatímco Fatah byla nacionální frakce a plánovala nastolit sekulární režim, Hamás, jakožto náboženské hnutí, žádal vznik islámského státu (Tuastad 2013: 87–88). Vzhledem k odlišné vizi budoucí společnosti Hamás odmítl vstoupit do Spojeného národního velení povstání (UNLU), které vedla OOP, přesto však během první intifády frakce spolupracovaly (Fischbach 2004).

Mezi lety 1993 až 1995 OOP a Izrael podepsaly pro vzájemné vztahy Fatahu a Hamásu klíčové smlouvy známé jako „Mírové dohody z Osla“. První deklarace z roku 1993 ustanovila Palestinskou autonomii⁵ (PA), jejíž území, především v okolí Jericha a v pásmu Gazy, měla izraelská armáda opustit a v které měla vládnout nově zvolená palestinská vláda. Deklarace znamenala první palestinské uznání existence Izraele a zároveň oficiální zřeknutí se teroristických útoků ze strany OOP (Oslo I Accords 1993). Následná přechodná dohoda z roku 1995 rozšířila území spravované Palestinskou samosprávou o další města a rozdělila Západní břeh na tři zóny podle rozsahu izraelské participace na jeho správě (Oslo II. Accords 1995).

Hamás odmítl dohody vyjednané OOP v čele s Fatahem akceptovat. Považoval je za zradu Palestiny především proto, že uznaly izraelské právo na existenci. V odpověď nastolil roku 1994 novou taktiku násilného boje, sebevražedné atentáty. Radikální skupiny, z nichž byl Hamás nejaktivnější, si daly za cíl mírové procesy co nejvíce zbrzdit až zastavit, proto byl každý mírový krok následován bombovými či sebevražednými atentáty, na které Izrael odpovídal vojenskými operacemi a akcemi tajné bezpečnostní organizace Šabak. Ty měly oslabit Hamás zlikvidováním jeho čelních představitelů. Na rozdíl od Fatahu se Hamás odmítl politicky etablovat, roku 1996 se neúčastnil ani prvních voleb do palestinského parlamentu, ani voleb prezidentských. Fatah v parlamentních volbách získal 75 %, v prezidentských volbách zvítězil s vysokou převahou Arafát s 88,2 % hlasů (Čejka 2013: 192–200).

⁵ Též Palestinská národní správa (PNS)

Ačkoliv se Arafatovým prostřednictvím OOP v dohodách z Osla zavázalo, že se postará o snížení násilných útoků proti izraelskému státu, vláda PA nebyla schopná efektivně zasáhnout proti radikálním skupinám. Násilí se proto naopak stupňovalo. Izrael na terorismus odpovídal kromě vojenských zásahů i ekonomickými restrikcemi a uzavíráním hranic palestinského území. Jelikož byla Palestina na Izraeli významně ekonomicky závislá, tato opatření znamenala výrazné zhoršení životní úrovně jejích obyvatel. Palestinci ze zhoršení situace vinili nejen Izrael, ale i vládu samosprávy, která čelila podezření z korupce a obvinění z neschopnosti obnovit pořádek. Naději Palestinci proto spatřovali v radikálních hnutích kritizujících oficiální vládu, z nichž byl nejpopulárnější právě Hamás (Hamad 2003). Svou popularitu získal rozsáhlou charitativní a sociální činností, kterou již od svého vzniku převzal od mateřského Muslimského bratrstva (Čejka 2013: 173). Provoz škol a systému sociálního zabezpečení Hamásu zajistily pevnou pozici ve společnosti, kterou nedokázaly zničit ani represivní útoky policejních složek Palestinské autonomie (Hamad 2003).

Vzrůstající nevraživost mezi Izraelem a Palestinou vygradovala v druhou intifádu, známou jako Intifáda al-Aksá, během které Hamás dále získával mezi chudými obyvateli na popularitě, zatímco Fatah ji ztrácel v důsledku zkorumpovanosti a, po smrti Jásira Arafata v roce 2004, bojů o moc uvnitř hnutí. Izrael navíc v rámci zamezení násilí znovuobsadil území deklarované Palestincům smlouvami z Osla (Buke 2008: 32-33).

Hnutí Hamás po roce 2004 zvolilo více pragmatický přístup ve vztahu k Palestinské samosprávě. Uvědomilo si, že proti ní nelze bojovat, neboť se již plně etablovala ve společnosti. Hamás pochopil, že musí vstoupit na politickou půdu a na vládě participovat (Tuastad 2013: 89). Tato změna se projevila podepsáním takzvané Káhirské smlouvy z roku 2005, ve které se zástupci 13 palestinských frakcí dohodli na vzájemné spolupráci v hospodářské a politické sféře (al-Saadi 2014). Smlouva zároveň v pátém bodě deklaruje, že „[...] vybudují Organizaci pro osvobození Palestiny tak, aby zahrnovala všechny palestinské síly a frakce, jelikož je organizace jediným legitimním zástupcem palestinského lidu“ (Cairo Agreement 2005). O tyto změny nejvíce usiloval Hamás, jelikož potřeboval otevřít OOP pro všechna palestinská hnutí a frakce, aby mohl kandidovat v nadcházejících volbách (al-Saadi 2014).

Ačkoliv byly vztahy mezi Hamásem a Fatahem do roku 2005 napjaté, docent Dug Tuastad z Univerzity v Oslu píše, že Hamás se „[...] snažil vyhnout otevřené konfrontaci s Fatahem a OOP. Pro Hamás byly kulturní rozdíly méně důležité než pro jeho předchůdce, Muslimské bratrstvo. Navzdory jeho nekompromisním stanovám se Hamás

stával méně ideologicky rigidním a v průběhu let budoval stále pragmatictější politické vztahy s OOP.“ (Tuastad 2013: 90) Hamás chtěl změnit politický program OOP zevnitř, což Fatah vnímal jako hrozbu. Pochopil, že opoziční hnutí vážně ohrožuje jeho dominantní postavení v organizaci i v PA (Tuastad 2013: 91-92).

Už prezidentské volby roku 2005 předznamenaly ztrátu suverénní pozice Fatahu. Tyto volby byly druhé prezidentské volby v pořadí a zároveň první bez zemřelého vůdce frakce, Jásira Arafata. Fatah do čela nominoval Mahmúda Abbáse, mezi Palestinci nepřilíš oblíbeného a necharismatického kandidáta, který však měl podporu v zahraničí a byl ochotný vyjednávat s Izraelem. Jelikož Hamás deklaroval svou neúčast, vypadalo to, že Abbás s přehledem vyhraje. Na poslední chvíli však kandidaturu zaregistroval i Marwán Barghúti, zakladatel militantní skupiny Brigády mučedníků Al-Aksá, který si v té době odpykával pětinasobné doživotí za podíl na atentátech (Čejka 2013: 249). Tento muž, těšící se velké popularitě, mohl zásadně ohrozit výhru Abbáse. Jelikož Barghútiho Brigády mučedníků vznikly jako odnož Fatahu, jejich voličská základna byla do velké míry shodná s Abbásovou. Představitelé Fatahu okamžitě začali přesvědčovat Barghútiho, aby se kandidatury vzdal ve prospěch jednoty Palestiny i frakce. „*Je zřejmé,*“ napsal Hasan Abu Nimah a Ali Abunimah pro server The Electronic Intifada, „*že všechny tyto výzvy k jednotě, stejně jako vztek palestinských představitelů na Barghútiho rozhodnutí [kandidovat], není nic jiného, než maskování předem naplánované dohody, že Mahmúd Abbás nahradí [ve funkci] Jásira Arafata.*“ (Abu Nimah, Abunimah 2004) Barghúti nakonec kandidaturu vzdal. Tím bylo podle kritiků zamezeno skutečně demokratickým volbám, jelikož žádný jiný kandidát již nedokázal Abbáse ohrozit a nedošlo tak k reálné soutěži (Abu Nimah, Abunimah 2004).

V lednu 2006 se konaly volby do palestinské legislativní rady, jejichž vítězem se navzdory volebním průzkumům, které favorizovaly Fatah, stalo hnutí Hamás. I přes to, že hnutí co do zisku hlasů vyhrálo jen těsně, v parlamentu získalo 74 křesel, což činilo absolutní většinu z celkových 132 mandátů (Čejka 2013: 274). Nezávislí pozorovatelé zhodnotili volby jako spravedlivé a svobodné, prohlásili jejich průběh za demokratický a vítězství Hamásu tedy muselo být uznáno za legitimní (Pina 2006: 10).

Úspěch Hamásu byl pro pozorovatele překvapivý, nicméně v kontextu situace v Palestině předvídatelný. Vedla k němu nejen špatná pověst zdiskreditovaného Fatahu, který už neměl důvěru veřejnosti, ale také změna v přístupu k ideologii. Pro volby do parlamentu hnutí zvolilo umírněnější, pragmatictější přístup, omezilo vliv náboženských otázek na volební program a naopak se zaměřilo na nacionální a obecné, například sociální

a ekonomické otázky (Tuastad 2013: 94). Kandidátní listinu postavilo především z umírněných členů patřících do politického křídla uvnitř Hamásu. To, ve spojení s dlouhou tradicí sociální a humanitární pomoci, dokázalo přesvědčit umírněné muslimy i sekulární Palestince, že hnutí Hamás je ideální alternativou vládnoucího Fatahu, přesvědčilo je, že je nejen militantní skupina, ale i politická organizace schopná vlády (Buke 2008: 58–59).

Fatah čelil díky nastalé situaci dalšímu rozkolu. Zatímco část frakce, především ta na Západním břehu, byla k Hamásu nedůvěřivá, ale ochotná s ním vyjednávat o nové koaliční vládě, druhá se kategoricky stavěla proti. V pásmu Gazy se dokonce uchýlila proti hnutí Hamás k násilí (Usher 2006). Graham Usher popisuje, že „[v] městě Gaza aktivisté a bezpečnostní příslušníci Palestinské samosprávy zaútočili na budovu parlamentu [a] strhávali volební transparenty Hamásu.“ (Usher 2006) Do čela těch, kteří odmítali jakékoli jednání s Hamásem, se postavil Mohammed Dahlán, ředitel Národní bezpečnostní rady, známý svým tvrdým postojem k Hamásu. Byl dokonce obviněn z plánování atentátu na premiéra Ismaílu Haníju (Čejka 2013: 281–282) Ve Fatahu nakonec zvítězil postoj otevřený vyjednávání, ale jen za předpokladu, že Hamás splní podmínky vyžadované takzvaným Blízkovýchodním kvartetem⁶. Nábožensko-islamistické hnutí mělo přijmout všechny rezoluce OSN, které se týkaly arabsko-izraelského konfliktu, všechny rezoluce Arabské ligy a všechny dohody s Izraelem (Usher 2006). Zároveň se mělo zřeknout násilí. Hamás všechny podmínky odmítl a sestavil vládu sám, bez spolupráce s Fatahem (Shikaki 2015: 3).

Západní mocnosti v čele s USA nechtěly spolupracovat s vládou pod vedením hnutí, které nikdy neuznalo existenci Izraele a které bylo v mnoha zemích považováno za teroristickou organizaci (Pina 2006: 11). Stejně jako Izrael odmítly uznat existenci vlády Hamásu a zastavily Palestinské autonomii tok finančních prostředků. Jen izraelské sankce připravily Palestinu o celých 60 % tuzemských příjmů (Shikaki 2015: 3). Bez těchto dotací vláda nebyla schopná efektivně vládnout, proto musela přistoupit na dohodu zprostředkovanou Saudskou Arábií v únoru 2007, ve které se frakce dohodly, že společně vstoupí do koalice (Crisis Group 2007).

Podmínky nové koaliční dohody nebyly tak striktní jako ty, které Fatah předložil rok předtím. Nová vláda se zavázala „respektovat“ smlouvy mírového procesu s Izraelem, ale ne je dodržovat, neuznala existenci Izraele, ani nezavrhlala využívání násilí. Z toho

⁶ Skupina zajišťující vyjednávání mezi Izraelem a Hamásem skládající se z Evropské Unie, USA, Ruska a OSN (Jewish Virtual Library 2015).

důvodu byly západní země k dohodě skeptické, pro Palestinu však byla důležitá, jelikož umožnila obnovení do té doby stagnující správy Palestiny a slibovala, že otevře cestu k znovuoobnovení diplomatických jednání s Izraelem (Crisis Group 2007). Izrael však odmítl novou vládu uznat, dokud nepřijme všechny původní podmínky Blízkovýchodního kvartetu v plném znění. Tento postoj následně podpořila také administrativa prezidenta USA, George Bushe mladšího (Shikaki 2015: 3).

Naděje, že Palestina bude jednotná, však rychle vzaly za své. Násilí mezi příslušníky obou frakcí v pásmu Gazy se stupňovalo, až 10. června přerostlo ve vojenskou akci, kdy se Hamás rozhodl násilně převzít veškerou moc nad územím Gazy. Otevřený konflikt mezi Fatahem a Hamásem trval krátce, jelikož již čtvrtý den, 14. června, ozbrojenci Hamásu obsadili budovu bezpečnostní služby, která sloužila jako sídlo PA v městě Gaza. Den na to Hamás vyhlásil, že Gaza je plně pod jeho kontrolou (Rajiv 2007). Po tomto útoku byla rozpuštěna společná vláda Fatahu a Hamásu vedená premiérem Haníjou a vytvořila se prozatímní vláda pod vedením Salama Fajada, která však měla pravomoc jen na Západním břehu. Vznikly dva politické orgány, vláda v Gaze kontrolovaná islamistickým Hamásem a vláda nacionalistického Fatahu na Západním břehu (Shikaki 2015: 3).

Ačkoliv kroky, které Hamás učinil před volbami, i způsob vedení kampaně indikovaly, že jeho přístup se mění na umírněnější, pragmatičtější a méně ovlivněný ideologií, vojenské převzetí vlády nad Gazou značilo opak. Konflikt v Gaze však nebyl zaviněn pouze islamisty, jelikož prezident Abbás po vítězství Hamásu učinil několik kroků, které vedly k posílení jeho vlastní pozice a omezení moci opozičního hnutí. Po vzoru svého předchůdce, Jásira Arafata, se pokusil centralizovat moc do vlastních rukou (Usher 2006). Graham Usher píše, že Abbás „[...] položil základy ke vzkříšení prezidentského systému PA, aby izoloval Hamásem ovládaný parlament.“ (Usher 2006) Již v prvních týdnech po volbách zřídil funkci generálního tajemníka Palestinské samosprávy, který měl na starosti zaměstnance, platy a kontrolní instituce, což v praxi znamenalo, že měl moc nad veškerým personálem. Jelikož tajemník měl být volen přímo prezidentem a měl mu také podávat hodnotící zprávy, prezident si zajistil kontrolu nad všemi zaměstnanci PA. Na tuto pozici byli okamžitě nominováni přívrženci Fatahu. Abbás navíc dostal pravomoc jmenovat devět nových ústavních soudců. Vzhledem k tomu, že ústavní soud slouží jako arbitr mezi prezidentem a parlamentem a má právo zrušit jakýkoli zákon schválený parlamentem z důvodu protiústavnosti, jmenováním ústavních soudců Abbás

zajistil, že parlament nebude mít možnost rozhodovat proti jeho vůli. To ještě více prohloubilo neshody mezi frakcemi (Usher 2006).

Ani Hamás se příliš nesnažil pozorovatele a politické aktéry přesvědčit, že skutečně ustupuje od politiky násilí a mění se v umírněného aktéra. S narůstající tenzí mezi frakcemi v pásnu Gazy se zvýšilo i násilí militantního křídla Hamásu, zvaného Brigády Izz ad-Dína al-Kassáma, vůči Izraeli (IICC 2007: 21). Zpráva Informačního centra pro výzvědnou službu a terorismus tvrdí, že „*cílem bylo vyprovokovat Izraelské obranné síly (IOS) k reakci a sjednotit teroristické organizace proti Izraeli, aby odvedly pozornost od vnitropalestinského konfliktu.*“ (IICC 2007: 21) V průběhu května, kdy došlo k největší gradaci násilí, bylo na Izrael vypáleno 257 raket, což byl největší počet střel v jednom měsíci za sedm let uplynulých od prvního raketového útoku (IICC 2007: 45–46)

3. Vývoj Palestiny v období 2007 až 2011

3.1. Situace na Západním břehu

Úřadu na Západním břehu se ujala nově vzniklá, technokratická vláda se sídlem v Ramalláhu. Ve vládě nezasedal žádný člen Hamásu ani Fatahu, nacionalistická strana Fatah ji však podpořila. Do čela vlády se postavil bývalý ekonom Salam Fajad. Ten vycházel z toho, že ani násilí, ani vyjednávání nepřinesly žádný postup ve snaze Palestinců získat svůj stát, proto se rozhodl, že je nutné začít stát budovat podle modelu „bottom-up“, neboli zezdola nahoru. Soustředil se především na zajištění základních potřeb, které podle něj jeho předchůdci nebyli schopni palestinským občanům zaručit – bezpečí, náležitou vládu a ekonomické příležitosti (Buck 2010). Fajad vybudoval administrativu založenou na profesionálech kompetentních pro výkon ministerských pozic, spoléhal na transparentní financování, na řízení kabinetu, který se vymezuje proti kultu osobnosti, silných, ale na vládě plně závislých bezpečnostních službách a ekonomickém rozvoji. Svým programem získal velkou podporu v zahraničí. Dokonce i tradiční spojenec židovského státu, USA, vyvíjel na Izrael nátlak, aby odstranil některé překážky bránící volnému pohybu na Západním břehu, což nakonec udělal. Obnovil převod palestinských daňových příjmů do regionu. Kontrolu nad daňovými příjmy Palestiny má Izrael, jelikož se všechny přístavy nacházejí na jeho území. Veškeré zboží určené pro palestinské trhy tak jimi prochází (Brown 2010: 37).

Salam Fajad svým přístupem získal mnoho podporovatelů, z nichž nejznámějším je americký novinář a trojnásobný držitel Pulitzerovy ceny Thomas Friedman, ten technokratickou vládu Palestiny pojmenoval „fajadismus“, pojmem, který vstoupil i do odborného slovníku (Friedman 2009). Sám ve svém článku *Green Shoots in Palestine* popisuje fajadismus jako způsob vlády, který „[...] je založen na jednoduchém, ale příliš raritním přesvědčení, že legitimita arabského vedení by neměla být postavena na sloganech nebo odmítání, kultu osobnosti či bezpečnostních službách, ale na transparentní a zodpovědné administraci a službách.“ (Friedman 2009) Po letech vlády Fatahu zdiskreditovaného korupcí byla navíc Fajadova vláda považována za nezkorumpovatelnou, což podle Friedmana podpořilo její legitimitu (Friedman 2009).

Fajadismus v ekonomické sféře nastolil neoliberalismus, ekonomicko-politický směr, který vyzdvihuje volný trh a minimální překážky v toku zboží, služeb a kapitálu. Podle neoliberalismu by stát měl zasahovat do ekonomiky jen minimálně. Své výdaje by měl co nejvíce omezit, v ideálním případě jen na zajištění bezpečnosti, a naopak by měl

umožnit individuální svobodu podnikání a vlastnění soukromého majetku tak, aby se ve výsledku individuální odpovědnost stala hlavním distributorem statků (WHO 2015).

Svou snahu zefektivnit bezpečnostní složky a zajistit větší bezpečí Fajad deklaroval tím, že do programu reformy bezpečnosti a veřejného pořádku pro období 2008–2010 alokoval 228 milionů dolarů. Vycházel z předpokladu, že jenom pokud je zajištěno bezpečí, je možný i rozvoj země. Rozmach Západního břehu dokládala výstavba nových budov, vznik mezinárodních hotelů a restaurací či vytvoření systému virtuálního obchodu na burze. Zároveň se roku 2007 obnovila do té doby pozastavená finanční pomoc ze zahraničí, která k roku 2011 přesáhla až 1,5 miliard dolarů ročně. Ta, v kombinaci s vyšším bezpečím a ekonomickým růstem, který po roce 2008 na Západním břehu dosáhl až 8 procent, pomohla k obrovskému rozvoji Západního břehu (Khalidi, Samour 2011: 8–9).

Ne všichni však fajadismus podporovali. Ve výzkumném dokumentu Philipa Leeche se píše, že *„Fajadův reformní program měl extrémně škodlivý efekt na palestinskou společnost a palestinské národní zájmy. Namísto prohloubení agendy palestinského národního obrození, fajadismus ve skutečnosti opevnil [izraelskou] okupaci, vyměnil většinu, ne-li všechna palestinská základní práva za něco, co může být jen symbolický všelék, a vyhověl vizi 'nového Blízkého východu' pod hegemonií Spojených států.“* (Leech 2012: 3–4) Systém premiéra Fajada dále čelil kritice pro jeho nedostatečnou demokratičnost. Ačkoliv byl prezident Abbás zvolen Palestinci, vládní kabinet jmenoval prezident, a proto neměl dostatečnou legitimitu. Prezident Mahmúd Abbás sice vyzval k novým volbám, ale zároveň vydal zákonný dekret, který bránil Hamásu v participaci (Brown 2010: 38). Jeho prezidentské funkční období navíc skončilo již v lednu 2009, Abbás se však odvolal na palestinský Základní zákon, který umožňuje prodloužit volební období prezidenta o jeden rok. Učinil tak z důvodu války v Gaze, kterou vedl Izrael proti Hamásu, nicméně ani po uplynutí roční lhůty nerezignoval a nevyvolal nové volby, v úřadu naopak zůstává dodnes (Abu Toameh 2009). Důvodem je neschopnost Fatahu a Hamásu dohodnout se na termínu legitimních voleb (Melhem 2015).

Po převzetí pásma Gazy Hamásem se představitelé palestinské samosprávy obávali, že by mohli ztratit i Západní břeh. Z toho důvodu bezpečnostní složky, ve snaze zajistit jeden z nejdůležitějších bodů oficiálního programu fajadismu, ochranu obyvatel, zavedly praktiky, které porušovaly nejen palestinské právo, ale i mezinárodně uznávaná lidská práva. Agresivně potíraly protesty proti Izraeli a aktivně omezovaly svobodu projevu, zároveň začaly zatýkat představitele Hamásu na Západním břehu pro nepodložená

podezření z teroristických aktivit (Leech 2012: 17). Takovéto jednání bylo v rozporu s neoliberální agendou a „právním státem“, který se Fajad pokoušel nastolit (Khalidi, Samour 2011: 15).

Navzdory zásadnímu ekonomickému růstu bylo v roce 2009 HDP stále o více než třetinu nižší, než byla jeho úroveň před 10 lety. Ani nárůst HDP o 8,5 % na Západním břehu a o 1 % v pásmu Gazy nestačil na vyrovnání třiceti čtyř procentního hospodářského poklesu způsobeného okupací a ekonomickou dependencí na Izraeli (UNCTAD 2010: 2). Zpráva Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD) informovala, že jsou na místě obavy o udržitelnost ekonomického růstu vzhledem k „[...] prohlubování závislosti na [zahraniční] pomoci, klesajícímu přístupu k přírodním a hospodářským zdrojům a zhoršení sociálních rozdílů v regionu způsobeného fragmentací [Palestiny] na Západní břeh, Gazu a Východní Jeruzalém“ (UNCTAD 2010: 2). Navzdory snaze Fajada o zefektivnění soukromého sektoru byl v roce 2009 na Západním břehu stále nejdůležitějším ekonomickým odvětvím veřejný sektor, který však byl z většiny závislý na zahraniční pomoci (UNCTAD 2010: 2).

V roce 2011 byl Fajad donucen podat rezignaci, ačkoliv zůstal v úřadu jako úřednický premiér až do roku 2013, kdy ho nahradil Rami Hamdalláh. Ten sice po dvou týdnech rezignoval, nicméně byl přesto pověřen Abbásem, aby sestavil novou vládu (MEI 2013). Oficiálním důvodem odchodu premiéra Fajada byla jeho neschopnost vypořádat se s ekonomickou krizí a s prohloubením zadlužení Palestinské samosprávy na 1,5 miliardy dolarů (Makovsky 2013). Podle Davida Makovského z The Washington Institute, ředitele Projektu mírového procesu na Blízkém východě, jsou však hlavním důvodem Fajadovy rezignace dlouhodobé neshody s Fatahem. „*Tato kritika sedí do dlouhodobého modelu, podle kterého politické elity Fatahu používají Fajada jako obětího beránka pro palestinské ekonomické potíže, částečně z důvodu nelibosti k jeho snahám o potlačení patronátu a korupce*“ (Makovsky 2013). Důkazem toho je podle Makovského projev prezidenta PA Mahmúda Abbáse na půdě OSN v roce 2011 (Makovsky 2013).

Ve svém projevu před valným shromážděním Mahmúd Abbás útočil na izraelské osidlování palestinského území (Abbás 2011). Vyjádřil se, že „*osidlovací aktivity ztělesňují jádro koloniální vojenské okupace území palestinského lidu a veškerou brutalitu agrese a rasové diskriminace proti [...] [jejich] lidu [...]. Tato politika, která je porušením mezinárodního humanitárního práva a rezolucí OSN, je hlavní příčinou selhání mírového procesu, zhroucení desítek příležitostí a pohřbení velkých nadějí, které vznikly z podpisu deklarace principů v roce 1993 mezi Organizací pro osvobození Palestiny a Izraele*“

(Abbás in Haaretz 2011). Fajad upozorňoval Abbáse na to, že jeho proslov na půdě OSN může ohrozit příjem finanční pomoci z USA a vyprovokovat Izrael k tomu, aby zamezil převodu daňových příjmů na Západní břeh, ten se však přesto rozhodl před Valné shromáždění předstoupit. Odpovědí na tento projev bylo zastavení některých zahraničních dotací, z toho důvodu palestinská samospráva neměla dostatek prostředků k vyplácení platů všem svým zaměstnancům. Abbás nepřevzal za vývoj situace zodpovědnost, namísto toho předseda odboru státních zaměstnanců, Bassam Zakarna, člen Fatahu a osoba blízká Abbásovi, vyhlásil stávkou a ochromil řízení státu (Makovsky 2013).

3.2. Situace v pásnu Gazy

První série restriktivních opatření proti pásnu Gazy začala již v roce 1993, poté, co Palestinci zavraždili devět izraelských civilistů a šest příslušníků bezpečnostních sil (B'Tselem 2015). Avšak po konfliktu s Fatahem a úplném ovládnutí regionu vyhlásil Izrael pásmo Gazy jako „nepřátelské území“ a uvalil na něj blokádu. Ta zahrnovala uzavření hraničních přechodů pro lidi, zboží, služby a dodávky paliva i na několik dní. Dále snížení celkové rybolovné oblasti přiléhající ke Gaze, na které mohli palestinští rybáři lovit. V neposlední řadě pak vytvoření nárazníkové zóny podél hranice pásma, která spolu s nově zavedeným „územím nikoho“ na severu Gazy, vedla k nutnosti přestěhovat palestinské továrny více do vnitrozemí, což způsobilo vážné problémy v oblasti životního prostředí i zvýšení potenciálního zdravotního rizika pro obyvatele (UN: Human Rights Council 2009: 82).

Již před tím, než Hamás převzal kontrolu, byla Gaza částečně izolovaná a její ekonomika ochromená z důvodu restrikcí na ni uvalených v druhé intifádě. Anthony Cordesman a Arleigh Burke v analýze Centra pro strategická a mezinárodní studia píší, že po roce 2007 Izrael vyhlásil Hamásu ekonomickou a politickou válku, „*jak někteří vysocí izraelští důstojníci a úředníci prohlásili na brífincích v té době, snahou bylo vytvořit v pásnu Gazy stav obležení, nebo z [pásma] udělat vězení. [...] V praxi, kolem 1,5 milionu Palestinců v Gaze se stalo rukojmími mocenského boje mezi Izraelem a Hamásem.*“ (Burke, Cordesman 2009: 7) Až do poloviny roku 2009 stoupal hrubý domácí produkt Gazy pouze o přibližně 1,8 %. Do roku 2010 se HDP zvyšovalo o 14 %, ale až v červnu 2010 poté, co Izrael aplikoval novou občanskou politiku vůči civilistům žijícím v regionu, došlo ke skutečně masivnímu nárůstu. Roku 2011 HDP pásma Gazy překonalo 30 % (COGAT 2011).

Palestina je v podstatné míře závislá na dodávce humanitární pomoci, kterou do oblasti vozí nákladní automobily. Po zavedení blokády se počty vozidel výrazně snížily, v červnu 2008 jejich počet představoval pouhých 17 % z původního počtu nákladních automobilů před začátkem blokády (UN: Human Rights Council 2009: 65). Mezi červnem a listopadem 2008 došlo k mírnému zlepšení vztahů mezi Izraelem a Hamásem, důsledkem čehož se zvýšil počet dodávek humanitárních balíků. V listopadu však znovu prudce poklesl z důvodu izraelské vojenské operace v pásmu Gazy (UN: Human Rights Council 2009: 82). Operace Lité olovo, jak byla vojenská akce pojmenována, započala v prosinci a ukončila krátkodobý mír mezi Izraelem a Hamásem. Trvala 22 dní a za tu dobu počet obětí přesáhl 1400, z velké většiny na palestinské straně. Izrael deklaroval 13 obětí (Ibish 2012).

Ani po ozbrojeném konfliktu se ekonomická situace nezlepšila, v roce 2010 hranici pásma Gazy překročilo maximálně 720 nákladních vozidel týdně, což činilo pouhých 23 % z původního počtu před blokádou. Celkový povolený dovoz humanitární pomoci nedostačoval ani na snížení chudoby, omezoval se primárně na potraviny a hygienické potřeby, tedy výrobky, z nichž se skládalo 60–70 % dovozu. Benzín a nafta byla zakázána a dovoz průmyslového paliva stačil pouze pro 33–46 % požadavků jediné elektrárny na území Gazy. Zemní plyn stačil pouze na 66 % týdenní spotřeby. Region zůstal po válce v Gaze zničený, podle zprávy UNCTAD bylo potřeba 55 000 kamionů surovin pro kompletní rekonstrukci obydlí a infrastruktury, Izrael však umožňoval pouze 30 nákladních vozidel týdně (UNCTAD 2010: 7)

Nedostatek surovin způsobil, že bylo nutné rozšířit cesty, jak pásmo postižené blokádou zásobovat. Došlo k prudkému zvýšení výstavby tunelů, převážně na hranicích s Egyptem, a nárůstu tunelového pašování. Tunely byly poprvé zaznamenány Izraelem již v roce 1983, ačkoliv v té době se přes ně pašovalo převážně luxusní zboží, případně drogy a zbraně. S první intifádou se komplex tunelů rozšířil spolu s tím, jak se zvyšovaly izraelské restrikce, tunely už nebyly používány jen k pašování, ale i k boji (Pelham 2011). V roce 2006 se bojovníci Hamásu prokopali do Izraele a unesli vojáka izraelské armády, Gilada Šalita. Propuštěn byl až po pěti letech zajetí výměnou za 1027 palestinských vězňů (Sherwood 2012). Po započetí blokády se předpokládá, že se do Gazy prostřednictvím tunelů dostávalo až 200 000 litrů paliva. UNCTAD píše, že „*[p]růzkumy ukazují, že tunelová ekonomika má pozitivní vliv na stabilitu spotřebitelských cen. Na druhou stranu, většina cen zůstává nad těmi na Západním břehu, což je odrazem vyšších transakčních nákladů a úrovně [životního] rizika.*“ (UNCTAD 2010: 9) Navzdory pozitivním dopadům na ekonomiku Gazy se tunely stále ve velké míře používaly k pašování zbraní, což byl také

hlavní důvod, proč se je Izrael od počátku snažil bourat. Přesto v době operace Lité olovo v Gaze fungovalo minimálně 500 tunelů, z velké většiny na hranicích s Egyptem (Pelham 2011).

Navzdory humanitární krizi, která v Gaze po blokadě nastala, Izrael od restriktivních opatření neustoupil. Částečně proto, že se raketová agrese vedená z pásma Gazy stala běžnou součástí boje Palestinců s Izraelem. Mezi rokem 2007 a první polovinou 2008 došlo k velkému nárůstu těchto útoků, z 968 ataků v roce 2006 se následujícího roku počet vystřelených raket navýšil na 1645. Do června roku 2008, bylo na Izrael vystřeleno celých 2262 raket, což v průměru činilo 13,3 raket denně (SderotMedia.com 2014). Přesto však ne všechny rakety byly vystřelené ozbrojenci Hamásu, mnoho útoků je přisuzováno příslušníkům ostatních radikálních skupin, převážně bojovníkům Islámského džihádu a salafistickým džihádistům (ICG 2011: 24).

Hamás v Gaze po roce 2007 částečně převzal po PA instituce, částečně vytvořil vlastní, například soudní orgány. Zavedl autoritářské praktiky, mezi které lze zařadit cenzuru médií, omezování neziskových organizací i státní opozice (Laub 2014). „*Nemáme v Palestině policejní stát. My máme dva policejní státy. Jeden v Gaze a další na Západním břehu,*“ prohlásil Rabie Latifa z palestinské humanitární organizace Al Haq, pro zpravodajskou agenturu Inter Press Service (Latifah in Frykberg 2009).

Bezpečnostní síly Hamásu lze rozdělit na dva pilíře, na Vnitrostátní bezpečnostní službu, která má na starosti územní bezpečnost a potírání politických zločinů, a militantní křídlo Hamásu, Brigády Izz ad-Dína al-Kassáma. Násilí obou skupin je možné rozčlenit do několika kategorií, zabití a těžké ublížení na zdraví maskovanými ozbrojenci, u nichž se předpokládá, že jsou spojeni s Hamásem, popravy podezřelých kolaborantů, mimosoudní popravy, mučení, špatné zacházení a svévolné zadržování. Jen v období mezi prosincem 2008 a únorem 2009 bylo organizacemi pro lidská práva zdokumentováno 29 vražd, které prokazatelně provedli ozbrojenci patřící k nebo sympatizující s Hamásem, 17 zavražděných byli vězni na útěku odsouzení za kolaboraci s Fatahem či Izraelem (HRW 2009: 5–15).

Navzdory tomu, že jednání Hamásu porušovalo nejen palestinský Základní zákon, ale i základní lidská práva, bylo z hlediska situace v regionu pochopitelné. Hnutí není jediný aktér v pásmu Gazy, kromě v oblasti poraženého Fatahu zde operují další aktéři. Radikální skupiny, jež se snaží Hamásu konkurovat, sice nejsou početné, dostatečně organizované a jejich síla nestačí k svrnutí vlády, jejich skutečná hrozba však spočívá v ideologické rovině (ICG 2011: 1). Navzdory obecnému přesvědčení vláda Hamásu

nezačala Gazu zásadně islamizovat (ICG 2011: 26). Jak v rozhovoru pro International Crisis Group (ICG) vypověděl Mazen Haníja, poradce premiéra Haníji a jeho bratranec, „*musíme rozlišovat mezi Hamásem jako hnutím a Hamásem jako vládou. Hamás jako hnutí klade důraz na islám jako filozofii a způsob života. Ale pokud jsme se rozhodli účastnit ve volbách, udělali jsme tak v rámci občanského práva a jsme odhodláni to dodržovat. Můžeme mít islamistické vize, ale musí být vyjádřeny v mezích zákona.*“ (Haníja in ICG 2011: 26). Podobné prohlášení poskytl v rozhovoru s ICG i Taher al-Nunu, mluvčí vlády Ismáila Haníji, „*rozhodli jsme se neislamizovat společnost poté, co jsme se ujali moci. Samozřejmě vyzýváme lidi k islámu. Ale nenutíme je. Jsme civilní vláda s civilními zákony.*“ (al-Nunu in ICG 2011: 26). Právě odmítnutí zavedení práva šaría jakožto oficiálního právního rámce je mnohými radikálními skupinami kritizováno (ICG 2011: 1).

Ačkoliv Hamás získal v počátcích na popularitě svou charitativní a sociální činností, hlavním důvodem, proč jej Palestinci v roce 2006 volili, nebyla charita ani, navzdory všeobecnému mínění, jeho radikální postoj k Izraeli či islamismus. Palestinci volili Hamás především proti Fatahu. Hnutí bylo jedinou politickou alternativou vládnoucí strany zdiskreditované korupčními aférami a selháním dohod z Osla (Brown 2014). Ač válka v Gaze, po které se Hamás prohlásil za vítěze, zvedla jeho popularitu mezi Palestinci, průzkumy z roku 2010 dokazují, že obyvatelé Palestiny obecně vnímají vládu hnutí negativně. V pásmu Gazy se ve prospěch Hamásu vyjádřilo pouze 37 %, zatímco v jeho neprospěch 59 % Palestinců, což je dokonce méně než na Západním břehu, kde je hnutí vnímáno pozitivně 47 % a negativně 50 % obyvatel. Celkově pouze 44 % palestinských obyvatel souhlasí s vládou hnutí Hamás (PRC 2010).

4. Pokusy o smír a smlouva o usmíření z roku 2014

4.1. Usmiřovací pokusy

Vztahy mezi frakcemi byly po vzájemném střetu v roce 2007 napjaté. Ani poté, co došlo k rozdělení, vzájemné násilí neustalo. Ještě před izraelskou vojenskou operací Hamás zatkł stovky členů a podporovatelů Fatahu, přičemž u mnoha z nich bylo potvrzeno, že byli ve vězení či při výsleších mučeni. Palestinská Nezávislá komise pro lidská práva zdokumentovala 250 stížností obviňujících vládní složky v Gaze z nerespektování legálních postupů při zatýkání a věznění. Zároveň došlo k mnoha podezřelým a nevyjasněným vraždám osob spjatých s Fatahem. V průběhu války s Izraelem nebylo možné monitorovat represe ze strany vládnoucího hnutí. Přesto se mezi oběťmi, z jejichž smrti Hamás obvinil Izrael, objevili lidé, kteří prokazatelně nebyli zabiti izraelskou armádou (UN: Human Rights Council 2009: 286-287). Stejně jako v Gaze, i na Západním břehu ozbrojené síly Fatahu zatýkaly příslušníky a příznivce Hamásu, i zde byly zaznamenány případy mučení. Zároveň bylo mnoho organizací a médií navázaných na islamistické hnutí zrušeno a jejich činnost zakázána. Novinářům, kteří kritizovali PA nebo Fatah, hrozilo zatčení nebo fyzické napadení (Freedom House 2009: 848).

Fatah mimo jiné obviňoval hnutí Hamás z toho, že se až příliš podřizuje svým regionálním partnerům (Shikaki 2010: 1). Doktor Chalil Šikaki, ředitel Palestinského centra pro politiku a výzkum veřejného mínění a vedoucí pracovník Brandeiské univerzity, popsal, že podle Fatahu „[...] *Hamás, pod iránským a syrským vlivem, obětoval palestinské strategické národní zájmy [plynouce] ze sjednocení Západního břehu a pásma Gazy, pro udržení aliance s regionálními silami, které jsou v opozici k Palestinské autonomii* (Shikaki 2010: 1). Zároveň se podle nacionalistů snažil definitivně oddělit Gazu od dosahu kontroly Izraele a PA. Hamás naopak osočoval Fatah z toho, že „*klade větší důraz na dosažení dohody s Izraelem, než na palestinské národní sjednocení, v očekávání, že postup v mírovém procesu kompletně marginalizuje islámské hnutí či že ho donutí přistoupit na požadavky Fatahu a mezinárodního společenství, včetně uznání Izraele.*“ (Shikaki 2010: 1) V tomto prostředí vzájemného obviňování naděje palestinských občanů, že ke smíření Gazy a Západního břehu dojde v dohledné době, rychle mizely a nahrazoval je pesimismus (Shikaki 2010: 1).

Na vztah frakcí v této době lze nahlížet z hlediska teorie rovnováhy hrozby. Fatah byl do voleb v roce 2006 nejsilnější frakcí v Palestině, na jejím území tak zastával pozici správce území a hlavního jednatele s Izraelem i zahraničím. Rozkol s Hamásem, který

vyvrcholil násilným převzetím Gazy, vážně ohrozil jeho suverénní pozici a zmenšil území, nad kterým měl kontrolu. Bylo nepravděpodobné, že by Hamás využil hard power a pokusil se o násilné převzetí Západního břehu, jelikož mezi jeho územím a územím Fatahu ležel stát Izrael. Přestože Hamás z hlediska prostředků a zdrojů nedokázal konkurovat Fatahu, představoval hrozbu v rámci soft power (Walt 1985: 9). Volby ukázaly, že se velká část palestinské veřejnosti přiklání k Hamásu, což hnutí mohlo využít k destabilizaci Západního břehu. Vojenským obsazením pásma Gazy a potlačováním přívrženců Fatahu navíc Hamás získal území, na kterém mohl založit samosprávu bez vlivu nacionálních sekularistů. Obvinění Hamásu proto byla z hlediska teorie rovnováhy hrozby opodstatněná, jelikož Fatah mohl očekávat, že smířením se s Izraelem, takzvaným bandwagoning, sníží popularitu hnutí a omezí jeho vliv, případně jej zničí. Izrael měl navíc z pozice nejsilnějšího a nejmocnějšího aktéra v regionu prostředky, jak Hamás oslabit (Walt 1985: 9–12).

Naopak Hamás se navzdory svému vítězství ocitnul v izolaci, která jej existenciálně ohrožovala. Vzhledem k tomu, že neměl mezi sousedními státy spojence, byl v zájmu zachování rovnováhy a vlastní bezpečnosti nucen obrátit se na Írán a Sýrii, ačkoliv to znamenalo podřízení se jejich mocenským zájmům. V jeho případě je možné aplikovat teorii rovnováhy moci ze strany obou jeho soupeřů, Izraele i Fatahu. Jak židovský stát, tak frakce na Západním břehu, která do velké míry reprezentovala vládu Palestiny, byly v regionu v pozici mocensky silnějších aktérů. Z pohledu Íránu a Sýrie došlo k použití asymmetric balancing, který je definován jako součást rovnováhy moci. Státy se pokoušely využít hnutí Hamás k oslabení Izraele (Paul 2004: 16).

Navzdory vzájemné nevraživosti a útokům se frakce pokoušely sblížit. Již v roce 2008 jednaly o možném usmíření. Výsledkem byla smlouva ze Sana'a, hlavního města Jemenu, ve které se strany zavázaly obnovit dialog o možném znovusjednocení Palestiny. Již při podpisu však došlo k neshodám, když obě strany odmítly další jednání, pokud opozice nesplní jejich podmínky (Sudam 2008). Hamás nakonec z jednání odstoupil na protest proti uvěznění stovek jeho příslušníků bezpečnostními silami Západního břehu (Al Arabiya News 2008).

Pokusy o mírové hovory následovaly i poté, co první smlouva zkrachovala, nicméně až v srpnu roku 2009 se Egypt, fungující jako hlavní vyjednaváč mezi frakcemi, rozhodl převzít větší iniciativu a začal vypracovávat smlouvu, která zohledňovala veškeré námitky palestinských frakcí. Dne 10. září požádal oba aktéry, aby se vyjádřili k návrhu dohody. Výsledná smlouva se snažila implementovat všechny dodatky a najít mezi nimi

kompromis (Shikaki 2010: 2). Dohoda o palestinském národním usmíření, jak zněl její oficiální název, byla podepsána 4. dubna 2011 v Káhiře nejen Hamásem a Fatahem, ale i všemi relevantními skupinami operujícími v obou teritoriích rozdělené Palestiny (Reconciliation Agreement 2011).

Smlouvou se frakce zavázaly k tomu, že „*legislativní, prezidentské [volby] a volby do Palestinské národní rady⁷ se budou konat [...] přesně jeden rok po podepsání Dohody o palestinském národním usmíření.*“ (Reconciliation Agreement 2011) Dohoda deklarovala, že členové volební komise budou zvoleni kompromisem mezi Fatahem a Hamásem, stejně jako prozatímní vláda, která měla do voleb spravovat palestinské území. Důležitým bodem smlouvy byl i závazek, že dojde k sjednocení institucí bezpečnostních složek jak v Gaze a na Západním břehu, tak v Jeruzalémě (Reconciliation Agreement 2011). Dohoda však byla v mnoha ohledech vágní, zavazovala všechny zúčastněné frakce k jednání, aniž by bylo stanoveno, jak toho dosáhnout. Už samotná snaha o částečné sjednocení se ukázala být problémem, frakce se nebyly schopné dohodnout na provizorním premiérovi a stále vládly odděleně (APOME 2011: 5). V principu se smlouva plně soustředila jen na uskutečnění voleb, nikoli na vzájemné problémy, jejichž vyřešení by mohlo vést ke skutečnému usmíření. Většina zásadních otázek zůstala nedořešena (Baskin 2011).

Mezi problematické body patřil například vztah Hamásu k Organizaci pro osvobození Palestiny, orgánu zmocněnému jednat za Palestinu v zahraničí. To, že Hamás nebyl jejím členem a smlouva ho ke vstupu nezavazovala, stal se jen organizací s právem účastnit se jednání OOP, mu dávalo možnost stále odmítat existenci Izraele. Ačkoliv text dohody indikoval, že Hamás uznal OOP ve funkci zástupce Palestiny v zahraničí, jeho apelace na organizaci, aby zrušila uznání Izraele, dokazovala, že vágní formulace vztahu hnutí k OOP ve smlouvě může být v budoucnu zásadní problém (Plitnick 2011). Smlouva sice nezmínila explicitně závazek propustit politické vězně, ten byl pouze zmíněn na tiskové konferenci k příležitosti podpisu smlouvy, nicméně Abbás následně popřel to, že by ve věznicích na Západním břehu věznil kohokoli z politických důvodů. Hamás naopak deklaroval to, že přes 700 podporovatelů a členů Hamásu je zavřených ve věznicích PA (Baskin 2011).

⁷ PNR je parlament PLO, které reprezentuje Palestinu v zahraničí (APOME 2011: 4).

S pádem režimu Husního Mubaraka v únoru 2011 v Egyptě, z důvodu protestů v rámci události známé jako Arabské jaro⁸, Fatah ztratil významného spojence. Prezident Mubarak se totiž vždy stavěl na stranu Abbáse (APOME 2011: 3). Podle názoru Geršona Baskina, jednoho z výkonných ředitelů Izraelsko-palestinského centra pro výzkum a informace, Abbás smlouvu „[...] podepsal jen proto, že byl přesvědčen, že Hamás to neudělá. [...] [J]ediné, na čem se Fatah a Hamás mohou skutečně shodnout, je datum nových voleb.“ (Baskin 2011) Deklarace z Káhiry mohla být slibným začátkem usmíření znepřátelených palestinských frakcí, ale rozhodně byla sama o sobě nedostačující (Plitnick 2011).

Krátce po podpisu Káhirske deklarace navíc izraelský premiér Benjamin Netanjahu prohlásil, že „palestinský prezident Mahmúd Abbás si musí vybrat mezi mírem s Izraelem a mírem s Hamásem, který usiluje o zničení Izraele.“ (Netanyahu in Khoury 2011) Izrael i USA totiž stále považovaly hnutí Hamás za teroristickou organizaci (Khoury 2011). Zatímco Spojené státy uvažovaly v případě usmíření frakcí nad zastavením ekonomických dotací PA, které jsou důležitým příjmem palestinské ekonomiky, Izrael pohrozil omezením převodu daňových příjmů a absolutním zastavením mírových jednání (Bronner 2012).

Pokusy o smíření jsou dalším případem, kdy je možné aplikovat teorii rovnováhy hrozby a z pohledu Fatahu i rovnováhy moci. Navzdory špatným vztahům mezi frakcemi si Fatah uvědomoval, že Izrael není spolehlivým partnerem pro dlouhodobou alianci už proto, že nad Fatahem dominoval z pozice vojenské i politické moci. Představoval hrozbu pro celou Palestinu, tedy nejen pro Hamás, ale i pro Fatah (Walt 1985: 9). Palestina se navíc rozdělením oslabila natolik, že z hlediska rovnováhy moci nedokázala konkurovat Izraeli ani do té míry, do jaké toho byla schopná předtím. Umožnila mu tak stát se nenapadnutelným regionálním hegemonem. Z toho důvodu z jejího rozdělení nejvíce těžil Izrael, jehož pozice vnitropalestinským konfliktem nejen posílila, ale získal další důvod k tomu, proč na mezinárodní půdě obhajovat své neuznání státnosti Palestiny (Ayan 2015).

Proces usmiřování v lednu roku 2012 podpořila dohoda frakcí o vzájemné výměně vězňů a povolení publikovat noviny na území opoziční organizace (Daily News 2012). Deklarace z Dauhá, podepsaná v únoru toho roku, měla navazovat na dohodu z Káhiry, došlo však k několika zásadním změnám. Ta nejvýraznější nastala v tom bodě káhirske dohody, podle kterého měla vzniknout technokratická společná vláda, vedená jedincem osobně nespjatým s žádnou z palestinských frakcí. V deklaraci z Dauhá namísto toho

⁸ Revoluční vlna prodemokratických demonstrací, protestů, povstání a revolucí na Blízkém východě a v severní Africe, jejíž počátek se datuje od roku 2010 (Encyclopædia Britannica 2015).

Hamás souhlasil s tím, že prozatímní vládu povede Mahmúd Abbás. V nové smlouvě se dále hovořilo pouze o restrukturalizaci Palestinské národní rady ve stejný čas, kdy se budou konat legislativní a exekutivní volby, nikoli o demokratické volbě palestinských zástupců v zahraničí (Doha Declaration 2012). Nicméně právě uznání Abbáse předsedou prozatímní vlády zástupcem Hamásu způsobilo v hnutí rozkol, vůbec první od jeho založení v roce 1987 (Bröning 2012).

Smlouvy s Fatahem zajišťoval Chalid Mešal, vůdce Hamásu, který do funkce nastoupil po zabítí Ahmeda Jásina izraelskou řízenou raketou v roce 2004 (BBC 2006). Premiér Ismaíl Haníja, který měl kontrolu nad pásmem Gazy, cítil, že pozice Hamásu smlouvou utrpí. Navíc vnímal, že je nebezpečné vložit veškerou moc do rukou jednoho člověka, v té době již zastávajícího nelegitimním prezidentský úřad (al-Masri 2012). Zároveň Haníja pravděpodobně chápal, že je i jeho vlastní pozice ohrožena, jelikož Mešal měl velkou podporu nejen mezi členy Hamásu na Západním břehu a mezi Palestinci žijícími v zahraničí, ale i mezi obyvateli Gazy – těmi, kteří nesouhlasili s Haníjovým autoritativním vedením (Bröning 2012). Již v roce 2011 ohrozil dohodu z Káhiry tím, že prohlásil Usámu bin Ladina, teroristu a vůdce skupiny Al-Kajdá, za mučedníka a jeho smrt nazval důkazem amerického útlaku vůči muslimskému světu (The Guardian 2011). Dohodu z Dauhá označil za protiústavní a odmítl přijmout prezidenta Abbáse v roli prozatímního premiéra. Zatímco Mešal převzal umírněnější postoj napovídající tomu, že se Hamás transformuje ve skutečnou politickou stranu, včetně tajných vyjednávání s Izraelem a snahu Hamás integrovat do OOP, Haníja ve svých projevech vyzýval k ozbrojenému boji, dokud Izrael nebude poražen a Hamás neobsadí celou Palestinu. Tento postoj mu sice zajistil vyšší finanční podporu z Íránu, ale vážně ohrozil jednání s Fatahem (Bröning 2012).

Ačkoliv měl Ismaíl Haníja pravdu v tom, že smlouva porušuje palestinský Základní zákon, který neumožňuje to, aby pozici premiéra a prezidenta zastával jeden člověk, Abbás byl osobou, kterou respektovali nejen Palestinci, ale i Izrael a celosvětové mocnosti (al-Masri 2012). Hani al-Masri píše, že *„[v]yšší národní zájem by měl být důležitější než zákony, které už stejně byly porušeny rozdělením Západního břehu a pásma Gazy frakcemi.“* (al-Masri 2012) Nicméně je pravděpodobné, že skutečným důvodem odporu vůči smlouvě z Dauhá nebyla její neústavnost, ale samotná postava Mahmúda Abbáse v čele vlády. Znamenalo by to uznání převahy Fatahu, a proto ohrožení zájmů Hamásu nejen na Západním břehu, ale i v celé Palestině (al-Masri 2012).

Rozkol uvnitř Hamásu je možné vysvětlit pomocí teorie rovnováhy hrozby. Zatímco Mešal považoval rozdělení mezi frakcemi za důvod hlavní hrozby pro Palestinu a byl ochotný ji i za cenu ústupků spojit, Haníja odmítal to, aby se Hamás vzdal části své suverenity a ohrožoval svou vybudovanou pozici nejen v Gaze, ale i mezi palestinskou veřejností. Raději dával přednost dlouhotrvající, a proto bezpečnější alianci s Íránem. Ačkoliv nelze pomíjet vliv osobních ambicí a ideologický nesoulad mezi oběma hlavními aktéry, z pohledu teorie rovnováhy hrozby je stále možné za hlavní důvod krize uvnitř hnutí považovat Mešalovy a Haníjovy odlišné priority pro Hamás a rozdíly ve vnímání hrozeb, kterým islamisté čelili (Walt 1985: 9).

V březnu 2012 došlo k největší dosavadní eskalaci násilí mezi Hamásem a Izraelem od doby operace Lité olovo. Ačkoliv Izrael nezaútočil pozemními silami, pět dní trvající ostřelování stálo život minimálně 25 obyvatel Gazy včetně civilistů. Palestínští ozbrojenci vystřelily stovky raket. Klid zbraní byl vyjednáán až Egyptem (Bradley, Mitnick 2012). Již o několik měsíců později, v listopadu téhož roku, započala po týdnech vzestupu vzájemných útoků izraelská operace Pilíř obrany. Klid zbraní ohlásil Izrael a Hamás 24. listopadu (Hartman 2012). Nelze říct, kdo zvítězil, nicméně Ben Hartman píše, že panoval „*obecný pocit, že IOS dosáhla taktického vítězství a utrpěla strategickou porážku. Přestože IOS byla schopná odstranit [Ahmada] Džabariho⁹, několik dalších vůdců Hamásu a desítky bojovníků za cenu minima obětí na izraelské straně, Hamás ukázal světu, že může ostřelovat Tel Aviv a Jeruzalém [...]*“ (Hartman 2012). I palestinská společnost považovala za vítěze Hamás, proto se jeho popularita po válce zvýšila. Krátce po válce navíc Gazu kromě zástupců z Egypta a Tuniska navštívil i turecký ministr zahraničí Ahmet Davutoglu. Jelikož bylo Turecko dlouhodobým spojencem Izraele až do roku 2010, kdy židovský stát napadl humanitární flotilu Mavi Marmara mířící do Gazy a zabil 8 Turků, toto gesto znamenalo v očích Palestinců naději, že získali dalšího spojence. I z toho mohl Hamás profitovat (McGreal 2012).

Před konfliktem bylo hnutí viněno Palestinci ze zkorumpovanosti podobně jako Fatáh, navíc mimo jiné z pašování, špatného řízení příjmů a špatného hospodaření s půdou. Válka však obnovila oblibu Hamásu, a zvýšila tak i jeho sebevědomí, což potvrdil i Talal Okal, jeden z vůdců Lidové fronty pro osvobození Palestiny¹⁰ (LFOP) v Gaze, který po válce hovořil osobně s Haníjou (McGreal 2012). „*Myslel jsem si, že Hamás plánuje*

⁹ Vůdce ozbrojeného křídla Hamásu (Hartman 2012)

¹⁰ Sekulární, marxisticko-leninistická a nacionální politická a vojenská organizace, je považována za teroristickou organizaci (Jewish Virtual Library 2015).

[zříditi] stát v pásmu Gazy. Ale nyní si myslím, že Hamás míří ke sloučení palestinského zřízení, veden naději, že to bude on, kdo bude mít kontrolu nad Gazou a Západním břehem.“ (Okal in McGreal 2012) V této situaci nejvíce ztratil už tak nepříteli oblíbený Fatah, jelikož se popularita Hamásu zvyšovala právě na úkor této sekulární frakce. Jeho již tak nepopulární umírněná politika vyjednávání s Izraelem ještě více utrpěla, když část společnosti získala pocit, že jediné, co vede ve vztahu s židovským státem k výsledkům, je ozbrojený odpor (McGreal 2012). Ani úspěch na půdě OSN, kde Abbas pro Palestinu vyjednal status „pozorovatelského nečlenského státu“, nepomohl zvýšení popularity Fatahu (Abu Sada 2013).

Izraelský útok lze pojmout z pohledu teorie rovnováhy hrozby, Hamás pro židovský stát představoval hrozbu blízkosti, ofenzivních intencí Hamásu a díky vlastnictví raket také ofenzivní kapacity. Využití hard power se však ukázalo jako problematické, jelikož Hamás převzal praktiky asymetrického boje, čímž zabránil konvenční armádě Izraele v jeho zničení či oslabení (Klein 2012). Naopak Hamás, který vystupoval jako „obránce Palestinců před Izraelem“ z války těžil nejen ziskem veřejné popularity, ale i tím, že vytvořil ideální podmínky pro budování aliancí s dalšími arabskými státy, Tuniskem a Tureckem. Izrael svou vojenskou akcí nejvíce poškodil Fatah, který se však v rámci regionu nejlépe hodil k vytvoření aliance, jelikož s Izraelem jednal o mírové otázce. Z pozice nejsilnější palestinské frakce ovládající Západní břeh mohl ve spolupráci s Izraelem a s finanční pomocí ostatních zainteresovaných států, například USA, efektivně vyvažovat moc Hamásu. Po konfliktu, v němž palestinská společnost vnímala jako vítěze Hamás, však ztratil podstatnou část moci a byl nucen své zájmy islamistickému hnutí podřizovat (McGreal 2012).

V prosinci 2012 pronesl Mešal k příležitosti 25. výročí založení Hamásu, poté co poprvé vstoupil na území Gazy po 45 letech exilu, projev, jenž svou radikalitou zcela vybočoval z Mešalovy dosavadní umírněné rétoriky, kterou ve vyjednávání s Fatahem i Izraelem zaujal (Erlanger 2012). „*Palestina byla, je i bude arabská a islámská. [...] [P]okud Palestina patří nám a je to země arabismu a islámu, nikdy nesmíme připustit legitimitu její okupaci Izraelem. [...] Osvobození Palestiny – celé Palestiny – je povinnost, právo, cíl a účel. Je to zodpovědnost všech Palestinců i arabských a islámských národů. [...] Džihád a ozbrojený odpor je správná a skutečná cesta liberalizace a obnovení našich práv, [...]*“ (Mešal in Memri TV 2012). Mimo jiné chválil bombardování Tel Avivu a volal k návratu k hranicím před rokem 1948, tedy před tím, než OSN povolila vznik Izraele (Mešal in Memri TV 2012).

V rozhovorech konaných jen několik týdnů před projevem v Gaze však Mešal zastával vždy umírněný postoj, ukázal ochotu dosáhnout příměří s Izraelem, pokud se stáhne z okupovaných území, a mnohokrát zmínil, že je Hamás připraven jednat s Izraelem na diplomatické rovině a vzdát se násilného chování, pokud Izrael přistoupí alespoň na některé požadavky Palestinců. Projev Mešala v Gaze je z toho důvodu možné považovat za tendenční a populistický, zatímco ve skutečnosti Hamás kladl hlavní důraz na pragmatičnost a sledoval politický diskurz, který počítá s mírovým soužitím Palestiny a Izraele, pokud skončí okupace a palestinským uprchlíkům budou přiznána práva podle mezinárodních právních norem (Falk 2012). Poprvé od rozdělení v roce 2007 navíc frakce povolily pořádání veřejné akce opoziční strany na svém území. Hamás tak mohl v půlce prosince uspořádat oslavu svého založení na Západním břehu. V Gaze se na začátku ledna také sešli příznivci Fatahu, aby vyjádřili své frakci podporu (Jaraba, Shitrit 2013).

V lednu následujícího roku Egypt vydal prohlášení o tom, že se palestinské strany dohodly na nových podmínkách plnění dohody o usmíření. Stanovily datum, 30. ledna, od kterého se mělo začít jednat o nových volbách a kdy se měla obnovit práce volební komise. Dále byl vytvořen výbor vedený Egyptem, ve kterém zasedali dva členové z každé frakce, jenž měl kontrolovat, zda je smlouva dodržována. Strany však opakovaly stejné chyby, které vedly k selhání usmiřovacích procesů v předchozích jednáních. I tentokrát se zaměřily pouze na konání voleb, aniž by řešily strategické a ideologické otázky. Proto nebylo dosud jisté, jestli budou obě strany respektovat výsledky voleb nehledě na to, jak dopadnou. Navíc se nevyřešila otázka bezpečnostních složek a militantních sborů, která byla jednou z hlavních příčin pádu všech předchozích pokusů o usmíření (Abu-Helal 2013).

Již v únoru však došlo k dalšímu konfliktu, jelikož Hamás trval na tom, že odmítá účast na nové vládě, pokud bude jejím předsedou Abbás. Zároveň odmítl požadavek prezidenta PA, aby se volby konaly do 3 měsíců. Hnutí nechtělo stanovit žádný konkrétní termín, dokud nebude zaručena jednota Palestiny. Argumentovalo tím, že bez ní není možné volby konat, zatímco Fatah oponoval tím, že jen skrz volby se Palestina může sjednotit a získat tak legitimitu občanů. Ani jednání Fatahu neindikovalo, že by strana o volby skutečně stála, pravděpodobně se jen snažila těžit z celospolečenského pozitivního naklonění volbám. Snahy o sjednocení tak znovu zkrachovaly na neschopnosti frakcí dosáhnout shody (Ibish 2013). Tento stav trval až do května téhož roku, kdy se frakce dohodly na tříměsíční lhůtě, do které se volby měly konat. Nicméně i tato snaha selhala na neochotě se dohodnout (Al-Arabiya 2013).

V červnu 2013 odstoupil již v roce 2011 odvolaný, přesto PA spravující premiér Salam Fajad a na jeho místo nastoupil Rami Hamdalláh těšící se na rozdíl od svého předchůdce podpoře Abbáse. Oproti tomu Hamás označil jeho jmenování za ilegální, což učinila i velká část frakcí převážně z pásma Gazy. Ty vyzývaly ostatní palestinské skupiny k bojkotu nového vedení (Ayyoub 2013). Již na konci června však Hamdalláh podal rezignaci z důvodu neshod s dvěma svými náměstky. Přesto jej Abbás pověřil sestavením prozatímní vlády již dva měsíce po jeho rezignaci, v srpnu roku 2013 (Khoury 2013).

S pádem prezidenta Muhammada Mursího z Muslimského bratrstva v červenci 2013, po kterém moc v zemi opět převzala armáda a začala se zatýkáním členů islamistické skupiny, Hamás ztratil podporu, kterou v Egyptě měl (lidovky.cz 2013). Tím se šance na usmíření ještě více snížily. Místo pokračování v jednání s Fatahem vyzval Hamás všechny palestinské strany, aby se přidaly k vládě v pásmu Gazy. Tato nabídka však byla frakcemi odmítnuta, jelikož by tím jen upevnily rozdělení Palestiny. Fatah zároveň prohlásil, že v případě nutnosti učiní opatření, které Hamás zcela vyčlení z rozhodovacího procesu PA. Navíc poprvé po třech letech začal jednat s Izraelem prostřednictvím organizace OOP navzdory tomu, že s tím většina v organizaci zastoupených palestinských frakcí nesouhlasila (Shoen 2013).

Odpověď na otázku, proč jednání selhala, poskytuje teorie rovnováhy moci. Hamás zvýšením své mocenské pozice ve vojenském konfliktu s Izraelem, s novým spojencem v Egyptě po pádu Mubaraka a s nástupem Mursího již neměl důvod přistoupit na podmínky oslabeného Fatahu (Taylor 2014). Pokud by Hamás přijal Abbáse do pozice předsedy prozatímní vlády, dobrovolně by se vzdal svého postavení a pomohl by posílit konkurenční frakci Fatah. Pokud by nacionalistická frakce skutečně chtěla dosáhnout dohody, byla by nucena změnit původní, Fatah upřednostňující smlouvu a přistoupit na podmínky Hamásu. To, že součástí jednání o usmíření nebyly otázky ideologického charakteru, bylo důkazem toho, že ani jedna strana nebyla ochotná podřídit své zájmy straně druhé, a vzdát se tím části suverenity (Ibish 2013).

4.2. Smlouva o usmíření 2014

Na počátku roku 2014 byly obě frakce oslabené. Hamás ztratil své spojení v zahraničí. V Sýrii, kde mu zajišťoval ochranu režim Bašára al-Assada, se postavil na stranu povstalců, čímž upadl u vládnoucího rodu v nemilost (Alayasa, Christophersen 2014). Finanční podpora Íránu a státu Perského zálivu významně poklesla, a navíc i Egypt,

za vlády Mursího velký podporovatel Hamásu, po pádu vlády dramaticky změnil svůj vztah k hnutí. Zavřel tunely, na kterých do velké míry závisela ekonomika Gazy, a prohloubil tím ještě více ekonomickou krizi. Zároveň prohlásil, že pouze pokud Fatah a Hamás vytvoří sjednocenou vládu, otevře hraniční přechod Rafáh. Neschopnost Hamásu zajistit základní potřeby obyvatel pásma vedla k rostoucí nespokojenosti s jeho vládou (Yaari, Zilber 2014). Jediným východiskem, jak se dostat z krize, se pro Hamás stalo usmíření s Fatahem, proto se hnutí téměř ve všech bodech podřídilo podmínkám nacionalistické frakce (Alayasa, Christophersen 2014).

Ani Fatah nebyl v jednoduché situaci, jelikož jednání s Izraelem uvízla na mrtvém bodě. V únoru 2014 odmítl návrh USA na další prodloužení vyjednávání s Izraelem, když ani po devíti měsících aktéři nebyli schopni dosáhnout jediného výsledku (The Times od Israel 2014). Ekonomika Palestiny byla stále závislá na dotacích ze zahraničí, například USA odsouhlasily jen pro rok 2014 finanční podporu Gazy a Západního břehu ve výši téměř 440 miliard dolarů. Bez této pomoci by se Palestina propadla do hluboké finanční krize (Beaumont 2014). Abbás nutně potřeboval politické vítězství před chystanou schůzí OOP. Navíc průzkumy veřejného mínění jasně ukázaly, že sjednocení Gazy a Západního břehu patří mezi největší národní priority (Yaari, Zilber 2014).

Ve středu 23. dubna 2014 podepsaly Fatah a Hamás smlouvu o usmíření, založenou na dohodách z Káhiry a Dauhá (Khoury, Ravid 2014), což bylo přímo deklarováno v prvním bodě smlouvy. Strany se dohodly, že sjednocenou vládu povede Fatah. Ačkoliv nebylo definováno, zdali se do čela postaví přímo, byl Abbás určen jako ten, který začne vyjednávání o podobě instituce. Vyjednávání mělo začít do pěti týdnů. K samotným legislativním volbám mělo dojít tehdy, až prezident Abbás rozhodne poté, co svůj návrh prokonzultuje se všemi národními aktéry, nejdéle však do šesti měsíců. Legislativní volby měly být konány ve stejnou dobu jako prezidentské volby a volby do Palestinské národní rady. Smlouva slibovala restrukturalizaci OOP, jeho otevření Hamásu a případně organizaci Islámský džihád, zároveň zavazovala OOP k obnovení pravidelných schůzek. Mimo jiné zavázala oba aktéry k tomu, aby uvolnili restriktce v otázkách svobody slova a lidských práv, pod které spadalo i propuštění politických vězňů (Reconciliation Agreement 2014).

Stejně jako předchozí smlouvy, ani tato však nevyřešila problematické body, které v předchozích letech vždy vedly k rozpadu jednání. Především otázky duplicitních úřadů v pásmu Gazy a na Západním břehu, jejichž sloučení by vedlo k nadbytku úředníků, případně k propouštění, tedy dalšímu zvýšení již tak velké nezaměstnanosti, a sloučení

bezpečnostních složek, zůstaly nedořešeny. Dalším zásadním problémem se stalo ozbrojení Gazy (Yaari, Zilber 2014). Hamás odmítl rozpustit Brigády al-Kassám, a ty zároveň zavrhlly podřízení svého velení palestinskému Ministerstvu vnitra. Stále považovaly za jediného legitimního nadřízeného vojenské velení militantního křídla Hamásu (Levitt, Zilber 2014). „*Ministerstvo financí v Gaze tento měsíc uvedlo, že bezpečnostní složky Hamásu zahrnují přibližně 25 tisíc zaměstnanců, z toho většina patří k Brigádám [Izz ad-Dína] al-Kassáma,*“ popisovali Matthew Levitt a Neri Zilber v politické analýze pro The Washington Institute situaci v Gaze, čímž jasně ukázali, jak velký problém ozbrojené složky, odmítající se začlenit do struktur PA, pro usmíření znamenaly (Levitt, Zilber 2014).

Nejzásadnějším problémem však zůstávala otázka uznání státnosti Izraele Hamásem. Již v roce 2006 se zahraniční mocnosti vyjádřily, že každý aktér v oficiální vládě musí plnit tři podmínky stanovené Blízkovýchodním kvartetem. Těmito podmínkami bylo uznání Izraele, odmítnutí násilí a respekt k stávajícím dohodám mezi OOP a Izraelem. V opačném případě zainteresované státy hrozily zastavením finanční pomoci i jednání o diplomatickém uznání Palestiny. Dosud Abbás vždy trval na tom, aby Hamás tyto při podmínky splnil, nyní však islamistickému hnutí ustoupil (Levitt, Zilber 2014). V květnu 2014 se Músa Abú Marzúk, místopředseda politického předsednictva Hamásu, v rozhovoru pro Al-Monitor vyjádřil, že uznání Izraele „*[...] je červená linie, která nemůže být překročena. [...] podmínky nastavené komisí Kvartetu nás ani trochu nezajímají.*“ (Marzouk in Abu Amer 2014). Ač Abbás již v dubnu prohlásil, že nová vláda uzná Izrael, hovořil bez toho, aby předtím jednal s Hamásem. Ten jeho slova zcela odmítl (Abu Amer 2014). Hnutí Hamás se ocitlo ve složité situaci, ačkoliv někteří jeho členové byli ochotní o uznání Izraele jednat, musel postupovat tak, aby nevyprovokoval více radikální skupiny, Islámský džihád a salafisty, které zcela odmítaly uznání židovského státu, k agresivnímu odporu (STRATFOR 2014).

Ani jedna z výkladů mezinárodních vztahů, teorie rovnováhy moci ani rovnováhy hrozby, neposkytuje vhodný rámec pro analýzu důvodů Hamásu neuznat Izrael, jelikož nezohledňuje další, nevládnoucí aktéry. Zvláště v otázce Hamásu, který musí hledat kompromis mezi svou politikou a podmínkami často radikálnějších skupin než je on sám, se projevuje hlavní nedostatek těchto teorií. Hamás, ač kontroluje pásmo Gazy, není jediným a zcela autonomním aktérem v oblasti, což je nutné při analýze jeho kroků zohledňovat (Protopapas 2014).

Svržením Mursího v Egyptě, který jakožto člen Muslimského bratrstva podporoval aktivity Hamásu, hnutí ztratilo důležitého spojence, navíc jediného v bezprostředním sousedství. Pásmo Gazy se ocitlo znovu v izolaci, což podpořilo mezi Palestinci negativní vnímání Hamásu. Generál al-Sisi navíc nastolil vůči Hamásu represivní opatření, která byla ještě tvrdší než opatření zavedená Husním Mubarakem (Yaari, Zilber 2014). Tím Egypt Hamás ohrožoval nejen z pozice silnější mocnosti, ale představoval pro něj i existenciální riziko. Egyptský nátlak na smlouvu o usmíření lze vysvětlit teorií rovnováhy hrozby. Hamás pro Egypt představoval hrozbu, jelikož stále oficiálně propagoval radikální islamistické teze a dosud nerozpustil militantní Brigády Izz ad-Dína al-Kassáma, které jednaly do značné míry nezávisle na politickém křídle Hamásu. Islamistické hnutí bylo pro okolní aktéry nepředvídatelné, a proto nebezpečné (Walt 1985: 9).

Ani Fatah v novém egyptském prezidentovi nezískal partnera pro vybudování aliance a vzhledem k tomu, že snaha o bandwagoning s Izraelem nevyšla, čelil vzrůstající nespokojenosti palestinských obyvatel. Vláda v Ramalláhu byla navíc finančně závislá na dotazích ze zahraničí, což přispívalo palestinské závislosti na cizích mocnostech. Obě frakce vnímaly hrozbu nejen ze strany Izraele a Egypta, ale i ze stran států destabilizovaných občanskou válkou či Islámského státu (IS)¹¹. Jedinou možností, jak zajistit vlastní bezpečí a zároveň stabilizaci regionální mocenské rovnováhy, se pro Fatah a Hamás stal podpis usmiřovací smlouvy (Abu Amar 2014).

Izrael na smlouvu zareagoval okamžitým ukončením vyjednávání, začal vyhrožovat tím, že na Palestinu uvalí ekonomické sankce. Ani po měsíci od podpisu smlouvy o usmíření však svoji hrozbu nevyplnil. Spojené státy se vyjádřily, že jsou smlouvou zklamány a považují její načasování za nešťastné, jelikož jenom ztíží mírové jednání s Izraelem (STRATFOR 2014). USA navíc zavazoval palestinský protiteroristický zákon, který v roce 2006 podepsal prezident George Bush mladší. V něm se Spojené státy zaručily, že nebudou finančně podporovat vládu PA, pokud bude vedena Hamásem nebo na ní bude hnutí participovat (Morro 2007: 28).

Přesto však palestinské frakce v usmiřovacím procesu pokračovaly. V květnu se Fatah a Hamás dohodly, že premiér, který novou technokratickou vládu povede do voleb, bude současný prozatímní předseda vlády Remi Hamdalláh (Beaumont 2014). Dne 2. června pak vznikla společná vláda, první od rozdělení v roce 2007. Skládala se ze

¹¹ IS je militantní uskupení, které obsadilo území západního Iráku a východní Sýrie a na dobytém území založilo samozvaný islámský stát zahrnující přibližně 6,5 milionů obyvatel. Vzniklo oddělením od Al-Kajdy, od které převzalo teroristické praktiky, doplnilo je však o konvenční vojenskou taktiku (Laub, Masters 2015).

sedmnácti na Fatahu a Hamásu nezávislých členů a neměla politický mandát, byla zmocněna řešit pouze administrativní záležitosti. Ačkoliv Palestinci ujistili Izrael, že nová vláda bude respektovat již podepsané mírové smlouvy, židovský stát odmítl pokračovat ve všech mírových jednáních (Hatuqa 2014). Administrativa USA však oznámila, že se společnou palestinskou vládou bude spolupracovat navzdory účasti Hamásu. Stejně stanovisko vyslovila i Evropská unie (EU) a Organizace spojených národů (OSN) (The Jerusalem Post 2014). „*Jedním z hlavních důvodů, proč USA skutečně udělaly tento neobvyklý krok k uznání společné vlády, byl ten, [...] že šlo v podstatě o formu kapitulace Hamásu. [...] [Nová] vláda vypadala v podstatě stejně jako Spojenými státy podporovaná vláda v Ramalláhu, kterou nahrazovala*“, tvrdí analytik organizace International Crisis Group, Nathan Thrall (Thrall 2014a). Hamás totiž neměl ve vládě jediného člena či s hnutím spojeného ministra (Thrall 2014a).

Nejen z toho důvodu byla smlouva pro Hamás nevýhodná a riskantní. Ozbrojenci hnutí se obávali toho, že s příchodem bezpečnostních složek Fatahu do pásma Gazy se zvýší riziko útoků ze strany bezpečnostních složek PA, vedených snahou pomstít oběti konfliktu v roce 2007. Nejvyšší představitelé islamistického hnutí se zároveň báli toho, že Fatah využije jednání s Izraelem k tomu, aby poškodil Hamás v Gaze. Zároveň schválil podmínky Fatahu, aniž by měl jedinou jistotu, že nacionalistická frakce splní své závazky (Thall 2014b). Od smlouvy si Hamás sliboval to, že znovuotevře přechod v Rafáh a civilní zaměstnanci, kterým již nemohl dále vyplácet jejich platy, dostanou zapláceno z rozpočtu Západního břehu. Ani jedno se nestalo. Právě naopak, obyvatelům Gazy se vedlo ještě hůře než před podpisem usmiřovací smlouvy (Thall 2014a).

Postoj Spojených států, jakožto velmoci s velkým vlivem na regionální dění, pomohl z hlediska rovnováhy moci zmírnit vliv Izraele, a snížit tak jeho hegemónní postavení. Jejich uznání palestinské vlády bylo důležité i proto, že USA byly tradičním spojencem židovského státu. Prokázaly tím, že na Blízkém východě přebírají roli stabilizátora mocenské rovnováhy podobně, jako to dělaly v Evropě za první a druhé světové války, ačkoliv pouze formou soft power či, v rámci hard power, ekonomickou pomocí. Uznání OSN a EU jen zvýšilo legitimitu nové společné vlády a posílilo tak její pozici jak v regionu, tak na mezinárodní půdě (F. Leverett, H. Leverett 2014).

Dne 12. července byli tři izraelští studenti ješivy¹² na Západním břehu uneseni a zavražděni. V odplatě skupina Izraelců přepadla šestnáctiletého mladíka a zaživa jej

¹² Střední rabínská škola, primárně zaměřená na studium Talmudu (Jewish Encyclopedia 2015).

upálila (Thall 2014b). Tyto činy vedly k obrovské vlně převážně palestinských protestů a několik dní na to se staly záminkou pro vojenskou akci známou jako „operace Ochranné ostří“. Tento padesátidenní ozbrojený konflikt proti Hamásu stál život minimálně 2 133 Palestinců, z nich bylo pravděpodobně přes 1 480 civilistů. Izrael při operaci ztratil 64 vojáků (OCHA 2014). Podle Nathana Thalla se „jednalo [...] o největší konflikt od doby druhé intifády“ (Thall 2014b). Oficiální příčinou vojenského konfliktu bylo pátrání IOS po vrazích třech studentů, Hamás však tento důvod považoval jen za záminku Izraele, proč perzekvovat pásmo Gazy (Thall 2014b). Na konci srpna vyhlásily Hamás i Izrael klid zbraní. Zároveň jak izraelský premiér Benjamin Netanjahu, tak vůdce Hamásu v Gaze a bývalý premiér Ismaíl Haníja prohlásili svou stranu za vítěze konfliktu. Nicméně situace po konfliktu se prakticky nelišila od té předchozí – izraelská blokáda neskončila, ani se nez mírnila a pozice premiéra Netanjahua mezi Izraelci byla ohrožena. S jeho vojenskou kampaní totiž nesouhlasilo mnoho politiků i značná část izraelské veřejnosti, proto byla jeho deklarace vítězství přijata skepticky. Mnoho Izraelců považovalo válku za zbytečnou a počet obětí neúnosný (Akram, Rudoren 2014).

Ač Hamás popřel, že by nesl jakoukoli vinu na vraždě studentů, Izrael jej z asociace s únosci obvinil. Netanjahu prohlásil, že má důkazy o jejich účasti, nicméně žádné takové nezveřejnil (Sharon 2014). Přesto tímto obviněním zdůvodnil masové zatýkání členů Hamásu včetně více než padesáti těch, kteří byli propuštěni výměnou za Gilada Šalita v roce 2011 (Thall 2014b). Hamás následně prohlásil, že podporuje podobné únosy, pokud tak donutí Izrael, aby propustil palestinské vězně (Thall 2014a). Poprvé od roku 2012 se také vzedmula vlna raketových útoků z pásma Gazy, nicméně minimálně v prvních týdnech ozbrojenci Hamásu nepatřili mezi útočníky, i když nijak nebránili jiným palestinským skupinám v tom, aby rakety na Izrael střílely (Sharon 2014). Až později když animozita vygradovala, se k ostřelování hnutí připojilo a někteří jeho vůdci začali volat po třetí intifádě. Po propuknutí konfliktu se palestinská vláda v Ramalláhu připojila k Izraeli v pátrání po vrazích studentů, čímž sama sebe zdiskreditovala nejen mezi Palestinci v Gaze, ale i na Západním břehu. V mnoha městech došlo k uspořádání velkých protestů proti spolupráci s IOS, u kterých musely zasahovat pořádkové služby PA (Thall 2014b).

Válka poškodila vztahy palestinských frakcí a ještě více oddálila možné usmíření a konání voleb. V době podpisu smlouvy byl Hamás v těžké krizi a prudce ztrácel popularitu mezi převážně v Gaze žijícími Palestinci, nicméně jak již v červenci popsali Atallah Alayasa a Mona Christophersen z Global Observatory, „ačkoliv pod náporem útoků zaplatí vysokou cenu, [...] hnutí získá na území Gazy podporu [tím], že působí jako

obránce bezbranných palestinských občanů pod brutální a násilnou okupací“ (Alayasa, Christophersen 2014). Oproti tomu Abbás čelil tvrdé kritice za pomoc izraelským jednotkám. „[Válka v Gaze] může být kalkulovaný krok organizace [Hamás] v hluboké krizi, která ví, že již dříve získala [...] podporu v době války. [...] Ačkoliv izraelským plánem může být [...] definitivní odstranění oslabené vojenské složky islamistického hnutí, výsledek by mohl být právě opačný.“ (Alayasa, Christophersen 2014). Tento předpoklad se ukázal být pravdivým. Nejenže nedošlo k rozpuštění militantního křídla, ale Hamás navíc, s nově nabytou podporou ve společnosti, zaujal rovnější pozici vůči Fatahu a stal se méně ochotným k vyjednávání (Wahad 2014). Přesto však povolil vstup bezpečnostních složek PA do Gazy (Abu Toameh 2014a).

Operaci Ochranné ostří je možné z hlediska Izraele analyzovat jakožto využití „hard power“ ve snaze uchovat si pozici hegemonu, což spadá do teorie rovnováhy moci. Židovský stát se pokoušel násilně odstranit či vážně oslabit hrozbu, kterou pro něj Hamásem kontrolované území představovalo (Toledo 2005: 60). Fatah vybuďoval alianci s Izraelem z podobného důvodu. Tento fenomén je vysvětlitelný teorií rovnováhy hrozby. Fatah chtěl oslabit Hamás, aby mohl v usmiřovacím procesu zaujmout mocensky nadřazenou pozici, nicméně docílil pouze toho, že sám sebe oslabil a zdiskreditoval. Izrael odmítnutím pokračovat v mírových hovorech prokázal, že není vhodnou mocností k dlouhodobé alianci, frakce navíc svým krokem významně dopomohla ke zhoršení vztahů s Hamásem, čímž ohrozila vybudování aliance Fatahu a Hamásu a případné plné sjednocení Palestiny. Hamás naopak zaujal vůči Fatahu silnější postavení a ztratil důvod k tomu, proč v procesu usmiřování pokračovat (Walt 1985: 9-12).

Již v listopadu však došlo k sérii bombových útoků na členy Fatahu v pásnu Gazy, z nichž prezident Abbás obvinil hnutí Hamás. Vztahy mezi frakcemi se znovu zhoršily (The Nacional 2014). Hnutí krátce na to začalo vyhrožovat tím, že v Gaze vytvoří vlastní exekutivní formaci. Ačkoliv vláda Remi Hamdalláha nebyla rozpuštěna, Hamás ji neustále kritizuje, že je jen loutkovým uskupením pod vládou prezidenta Abbáse (Balousha 2015). V březnu 2015 byly navíc zveřejněny dokumenty dosvědčující účast bezpečnostních sil z Ramalláhu v útoku na Gazu, na což Hamás reagoval obviněním Fatahu ze zrady Palestiny. Ani na počátku roku 2015 stále nebylo jasné, zda smlouva o usmíření dojde naplnění (Melhem 2014).

5. Vliv regionálních aktérů na usmiřování

5.1. Izrael

Židovský národ žije tisíce let s pocitem nebezpečí a strachu z vyhlazení. Již od prvního dne vzniku státu, Izrael čelí válečnému konfliktu. Nicméně v současnosti nečelí hrozbě, která by ohrožovala samotnou existenci státu. Už proto že Izrael je jediná země v regionu, která vlastní jaderné zbraně, i když nepřiznané. Proto je možné jeho jednání vnímat z pohledu ofenzivního realismu, který předpokládá, že Izrael nejedná agresivně proto, aby zajistil svou existenciální bezpečnost, ale proto že má dostatek vojenské a surovinové kapacity k tomu tak jednat. Vzhledem k své vojenské, surovinové i technologické dominanci v regionu je možné o Izraeli uvažovat jako o regionálním hegemónovi (Ayan 2015).

Podepsání smlouvy o usmíření mezi Fatahem a Hamásem ve středu 23. dubna bylo nečekané nejen vzhledem k tomu, že předchozí pokusy selhaly. Především k němu došlo z hlediska regionálního dění v nepříliš vhodnou dobu, Izrael a Palestina totiž byly uprostřed mírových jednání vedených Spojenými státy americkými. Na konci dubna končilo období vyčleněné pro mírové rozhovory a USA doufaly v to, že dojde k jeho prodloužení (Yaari, Zilber 2014). Usmiřovací smlouva znamenala definitivní selhání mírových jednání, neboť Izrael odmítl pokračovat, pokud bude součástí vlády Hamás – hnutí Izraelem stále považované za teroristickou organizaci. Skutečností však bylo to, že vyjednávání stála již několik měsíců na mrtvém bodě (Birnbaum, Tibon 2014). Novináři Ben Birnbaum a Amir Tibon pro americký magazín *The New Republic* napsali: „*Kerry viděl v [Abbásovi] vůdce s jasnou vizí míru s Izraelem [...]. [V Netanjahuovi zase] nenapadnutelného premiéra, [...] který by dokázal dohodu provést přes minové pole izraelské politiky.*“ (Birnbaum, Tibon 2014) Nicméně byl téměř od počátku své funkce přesvědčen, že strany řešení vytvořením dvou samostatných států nechtějí (Birnbaum, Tibon 2014). Den po oznámení podpisu usmiřovací smlouvy Izrael vydal prohlášení o tom, že ruší všechna mírová jednání (Heller 2014).

Důvodem selhání jednání nebyla jen usmiřovací smlouva mezi Fatahem a Hamásem, svou vinu na něm nesl i Izrael. USA zpočátku věřily tomu, že mírová úmluva mezi Izraelem a Palestinou bude vycházet z neoficiální dohody z Ženevy roku 2003, ve které se strany smluvily, že palestinský stát bude založen na základě hranic stanovených po šestidenní válce v roce 1967. Palestincům mělo připadnout 22 % území, ilegální židovské osady u izraelských hranic měly být začleněny do Izraele, zatímco osadníci ze

vzdálenějších kolonií měli být přestěhováni do Izraele. Vystěhování se mělo týkat pouze 20 % všech Izraelců žijících na okupovaném palestinském území. Palestinský stát měl být demilitarizován a všechny ilegální militantní skupiny rozpuštěny. Izraelská vojska, která hlídají přechody mezi palestinským a izraelským územím, měla být nahrazena mezinárodními silami (Barnea 2014a). Palestinci s podmínkami souhlasili, Izrael je však odmítl (Zunes 2014).

Navíc lze předpokládat to, že hlavním důvodem selhání rozhovorů byla pokračující osidlovací politika Izraele (Barnea 2014a). „*Na mé zdi je napsáno: Židovský demokratický stát, dva státy pro dva národy. Na zdi Likudu je: Židovský stát, Velký Izrael*¹³,“ prohlásila tehdejší ministryně spravedlnosti a vedoucí delegace zodpovědné za vyjednávání, Cipi Livni, v rozhovoru s reportérem Rogerem Cohenem pro The New York Times (Livni in Cohen 2014). Netanjahu nezasáhnul proti rozšiřujícím se nelegálním osadám, naopak je tajně podporoval. To Palestince iritovalo, jelikož se území určené pro jejich stát neustále zmenšovalo (Cohen 2014). Přední izraelský novinář Nahum Barnea hovořil s nejmenovaným úředníkem, který byl součástí americké delegace zodpovědné za mírová jednání. Ten prohlásil, že „*lidé v Izraeli by neměli ignorovat hořkou pravdu – primární sabotáž přišla z osad. Palestinci nevěří, že je Izrael skutečně nechá založit stát, když ve stejné době staví osady na území, na kterém jej mají založit.*“ (Barnea 2014a) Netanjahu v průběhu jednání oznámil plán na výstavbu téměř 14 000 bytových jednotek na palestinském území (Judis 2014). Deklarace o usmíření znamenala konec jednání nejen pro Benjamina Netanjahua, ale i pro umírněnou Cipi Livni. Spolupráce s Hamásem byla pro oba nemyslitelná (Cohen 2014).

Také USA s největší pravděpodobností nesly část viny na nezdaru jednání. Obamova administrativa trvala na tom, že nestačí palestinské uznání státu Izrael. Palestinci měli uznat i to, že Izrael je homogenní židovský stát v náboženské i etnické rovině, což by však znamenalo popření 20 % palestinských Arabů žijících na území Izraele (Zunes 2014). Stephen Zunes, profesor Blízkovýchodních studií na univerzitě San Francisco, napsal, že „*[t]o vypadá, jako by požadavky Obamovy vlády byly snahou zničit jakékoli šance na [uzavření] mírové dohody a otevíraly možnost svalit vinu za selhání mírového procesu na Palestině.*“ (Zunes 2014) USA se zároveň pokoušely zabránit tomu, aby Palestina přistoupila k mezinárodním úmluvám, které by ji přiblížily k plnoprávnému statutu státu. Na počátku dubna například Kerry zrušil naplánovanou schůzku s Abbásem na protest

¹³ Cipi Livni měla na mysli území od Středozemního moře k řece Jordán (Cohen 2014).

proti snahám Palestiny přidat se k ženevským a vídeňským konvencím a agendě OSN, která řeší otázku ženských a dětských práv (Zunes 2014).

Pokud se o Izraeli uvažuje jakožto o hegemonovi, je jeho přístup možné chápat z pohledu teorie moci. Ve spojení dvou palestinských vlád viděl způsob jak zvýšit palestinskou moc, stejně jako v mírových hovorech, které pokud by byly úspěšné, by vedly k uznání palestinského státu. Na druhou stranu teorie nepočítá s vnitrostátním faktorem. Izrael je republika s multipartajním parlamentním systémem, v jeho sněmovně je zastoupeno široké spektrum politických stran. Vládnoucí koalice se obvykle skládá z mnoha stran¹⁴, premiér je tak nucen hledat kompromis mezi koaličními partnery. Teorie rovnováhy moci nezohledňuje vnitrostátní spory ani problematiku koaličních ústupků, proto v definici Izraele v rámci regionálního konfliktu neumožňuje dostatečně komplexní náhled (Protopapas 2014).

První izraelské osady se začaly stavět již v roce 1968 z důvodu zajištění strategických území získaných v šestidenní válce. V roce 1991 Palestina a Izrael zahájily první mírová jednání. Výstavba osad, na základě mezinárodního práva považována za nelegální, se stala zásadním problémem stojícím v cestě všem snahám o usmíření (Bard 2002). Na konci roku 2012 již na hranicích Západního břehu¹⁵ s Izraelem existovalo 125 vládou schválených osad, navíc dalších 100 osad nespojených s izraelskými hranicemi. Tyto osady sice nejsou vládou úředně uznány, nicméně mají její neoficiální podporu (B'Tselem 2013). Podle statistik z roku 2011 žilo celkově v Západním břehu a ve východním Jeruzalémě přes 510 000 osadníků a zabíralo přibližně 60 % území Západního břehu (Peace Now 2011). Navzdory protestům ze strany nejen Palestinců, ale i mezinárodních organizací a vlád včetně USA, premiér Izraele oznámil, že hodlá vystavět téměř 14 000 bytových jednotek v 57 osadách (World Bulletin 2015). Podle izraelské nevládní organizace Peace Now bylo jen v roce 2014 vystavěno 3100 bytů (Peace Now 2015). Vláda zároveň vypsala výběrové řízení na dalších 4485 příbytků (World Bulletin 2015).

Mezinárodní právo považuje izraelské osady za nelegální, což vychází z článku 49 čtvrté ženevské konvence z roku 1949, který říká, že „*okupující země nesmí deportovat nebo přenést část svého civilního obyvatelstva na okupované území.*“ (Geneva Convention IV. 1949) Izrael je kvůli osidlovací politice konstantně kritizován státy z celého světa.

¹⁴ Poslední vláda premiéra Netanjahu se skládala ze čtyř koaličních partnerů z celého středo-pravicového spektra včetně ultraortodoxní strany Židovský domov (Times of Israel 2013).

¹⁵ Nejsou započítány osady ve východním Jeruzalémě a enklávy v Hebronu (B'Tselem 2013).

Proti poslednímu ohlášení výstavby protestovaly i státy, které jsou spojenci Izraele, Francie, Velká Británie i USA (Kershner, Rudoren 2014). Spojené státy však zaujaly zdrženlivější postoj, nenazvaly osady nelegálními, ale jejich rozšiřování považovali za nevhodné z hlediska mírových procesů s Palestinou. Odmítaly uznat jejich legitimitu, na druhou stranu je však přímo neodsoudily (Miles 2014).

Odsouhlasení rozšíření osad nazval Uri Ariel, izraelský ministr bydlení a výstavby, *„adekvátní sionskou odpovědí na zřízení palestinské vlády teroru.“* (Ariel in Kershner, Rudoren 2014). Tím v podstatě potvrdil to, že Izrael využívá stavbu osad jako formu trestu, pokud Palestina jedná v rozporu s jeho zájmy (Kershner, Rudoren 2014). Na konci roku pak izraelský parlament schválil rozšíření platnosti izraelského civilního zákona i na oblasti obsazené osadami, na kterých dosud platil zákon vojenský (Aviram, Sher 2014). V poznámkách k zákonu se píše, že *„[t]ento právní předpis je určen k napravení nespravedlnosti, které musí čelit stovky tisíc izraelských občanů, kteří žijí na Západním břehu. [...] [A]čkoliv tito občané se mohou účastnit voleb do Knessetu¹⁶, jejich životy ve skutečnosti neřídí Knesset, jelikož na jejich území neplatí izraelské právo. Jde o situaci, která tyto občany diskriminuje a vážně porušuje jejich práva.“* (Aviram, Sher 2014) Teritorium osídlené osadníky mělo statut okupovaného území, schválení tohoto zákona by však de facto přidružilo území k Izraeli. Proto může být zákon považován za počátek anexe (Aviram, Sher 2014).

Přesto existují i obhájci izraelské osidlovací politiky. Elliot Abrams, bývalý americký diplomat a současný vedoucí pracovník oddělení blízkovýchodních studií v Radě pro zahraniční vztahy, ve spolupráci s Uri Sadoem, napsal, že *„[b]ritští a američtí diplomaté, stejně jako američtí a evropští novináři, mohou být klamáni stížnostmi Palestinců a [organizace] Peace Now, že Netanjahu pohlcuje palestinské území, ale osadníci žijící v těchto místech vědí – výstavba zpomaluje“* (Abrams, Sado 2014). Podle autorů je anexe jen symbolickým krokem, neboť zastavovaná území by tak i tak připadla Izraeli. V mírových jednáních s Palestinci totiž byla uznána jako oblasti, které si po vytvoření palestinského státu Izrael ponechá (Abrams, Sado 2014).

Výstavba osad je nejmarkantnějším příkladem snahy Izraele zachovat regionální rovnováhu moci v čele s ním jakožto hegemonem. Tím že připraví Palestinu o území, nejenže svého soupeře oslabí, ale efektivně zabrání dalším mírovým jednáním, při jejichž úspěchu by Palestinci získali vlastní stát. Výstavbou území, v podstatě jeho anexí,

¹⁶ Izraelský parlament

Palestinu navíc ohrožuje i v rovině existenciální. Posledním rozhodnutím o rozšíření osad však donutil i neregionální státní aktéry k odporu. Dokonce i jeho dosavadní spojenci se obrátili proti němu a proti výstavbě protestují, což evokuje to, že Izrael překračuje mez, kterou ostatní státy tolerují. Jeho jednání může vést k vyšší angažovanosti těchto států v regionu, a k tomu aby zajistily zachování regionální stability, a zároveň k přerušení jejich aliancí s židovským státem, čímž Izrael v mezinárodní rovině politicky izolují. Největší nátlak na Izrael může vyvinout jeho tradiční alianční partner, USA, proto právě na nich záleží to, jestli bude hegemonní osidlovací politika Izraele omezena či dokonce zastavena (Horowitz 2014).

V roce 2012 skončil konflikt mezi Hamásem a Izraelem smlouvou, ve které se Izrael výměnou za zastavení násilností ze strany ozbrojených skupin zavázal k tomu, že uvolní hranice Gazy, aby byl umožněn volný pohyb surovin a osob. Zároveň měl ukončit všechny nepřátelské akce nejen v pásmu, ale i v jeho vodním a vzdušném prostoru (Ceasefire Agreement 2012). Konec blokády však nikdy nenastal, židovský stát dále blokoval export. Import ještě poklesl a povolení vstoupit na území Západního břehu nebo Izraele dostalo jen několik jedinců. V prvních měsících po vyhlášení míru došlo jen k minimu ataků proti Izraeli, v průběhu tří měsíců po podepsání smlouvy dokonce izraelská bezpečnostní služba Šabak zaznamenala jen jeden raketový útok (Thrall 2014b). Nathan Thrall však píše, že „*[Izraelské velení] přesvědčilo samo sebe, že klid na hranicích s Gazou byl především výsledkem izraelského zastrašování [...]. Izrael měl tedy malou motivaci dodržovat svou část dohody.*“ (Thrall 2014b) Již po několika měsících jeho vojska začala vstupovat do Gazy a střílet na lodě, aby zabránila rybářům v přístupu do podstatné části vodního prostoru pásma (Thrall 2014b).

Smlouva o usmíření mohla sloužit izraelským zájmům, jelikož upřednostňovala Fatah. Pokud by Izrael podpořil Abbáse a vyjednal s Egyptem otevření hraničního přechodu, aby ukázal obyvatelům Gazy, že vláda PA nabízí lepší podmínky pro život, mohl ještě více oslabit Hamás. Místo toho použil smlouvu jako záminku ke kritice palestinského prezidenta a ukončení veškerých mírových jednání. Z toho je možné soudit, že premiér Netanjahu nikdy neuvažoval o uznání státnosti Palestiny, pouze hledal záminku k tomu, proč mírová jednání ukončit. Z vraždy studentů izraelský premiér nejenže obvinil Hamás, navíc ji spojil s podpisem usmiřovací smlouvy (Sharon 2014). „*Bohužel, tento incident ukazuje, co jsem říkal měsíce – že aliance s Hamásem má extrémně vážné následky*“, prohlásil Benjamin Netanjahu v rozhovoru s členem amerického diplomatického sboru zodpovědného za mírová jednání (Netanjahu in Sharon 2014).

Pod záminkou hledání vrahů studentů Izrael započal největší zatýkání na Západním břehu od dob druhé intifády. Jeho vojska zadržela stovky členů Hamásu, z nichž bylo více než 50 těch, které propustil v roce 2011 výměnou za uneseného vojáka Gilada Šalita, přesto masové zatýkání nevedlo k dopadení pachatelů. Hamás navíc bezpečnostní akci považoval za porušení dohody o propuštění, na které se strany smluvily. Smlouva obsahovala podmínky, za kterých mohou být propuštění znovu zatčeni, ty však v tomto případě nebyly naplněny. V represích Izrael spolupracoval s bezpečnostními složkami PA, což byl krok, který ještě více snížil popularitu Fatahu (Thrall 2014b). „*Bezpečností koordinace PA a Izraele proti Hamásu oslabuje smlouvu o sjednocení – to může být skutečný izraelský cíl [...]*“, napsal Alex Kane pro zpravodajský blog Mondoweiss (Kane 2014). Tento předpoklad podporoval tvrzení, že Izrael chtěl zachovat Palestinu rozdělenou, a tedy slabou (Kane 2014).

Operace Ochranné ostří začala 8. července a Izrael stála dosud nejvíce životů ze všech konfliktů, které se v Gaze uskutečnily. Ač sám sebe prohlásil za vítěze, ve skutečnosti nezískal téměř nic. Situace v regionu po válce byla stejná jako před ní (Shlaim 2014). Assaf Šaron, asistující profesor filosofie na univerzitě v Tel Avivu, dokonce soudí, že je možné Izrael považovat za poraženého z důvodů, které vysvětluje v článku *Failure in Gaza: „Špatné předpoklady, nesprávný odhad a zastaralé koncepce připravily Izrael o iniciativu. Nedostatek jasných cílů vedl Izrael, vlastními činy, do konfrontace, kterou nechtěl a kterou nekontroloval. Izrael jen klopýtal bez strategie, pronásledoval události místo toho, aby je diktoval.“* (Sharon 2014) Ačkoliv IDF zničily mnoho tunelů a raketových zásob Hamásu, hnutí již po válce v roce 2012 prokázalo to, že je schopné v pásmu vybudovat nový arzenál, aniž by muselo rakety pašovat ze zahraničí, a v krátkém čase vystavět novou tunelovou síť. Po zkušenostech z období po operaci Lité olovo se dalo předpokládat to, že hrozba Hamásu byla oddálena jen na krátkou dobu (Shlaim 2014). Nejen z toho důvodu bylo možné Izrael považovat za poraženého, konflikt pomohl Hamásu z politické izolace a stejně jako v roce 2012 přesvědčil Palestince, že jediné řešení jejich situace je násilné jednání (Sharon 2014).

Izraelská vláda v prvních dnech nechtěla, aby konflikt přerostl v pozemní operaci, což dokazovalo i to, že byla ochotna přistoupit k příměří navzdory tomu, že nebyla vyřešena otázka tunelů. Hamás však smlouvu o ukončení války odmítl. Assaf Šaron soudí, že „*[t]entokrát [...] skutečně usiloval o vyhlášení klidu zbraní, ale odmítal podmínky stanovené Hamásem*“ (Sharon 2014). Těmi podmínkami bylo propuštění vězňů zahrnutých v dohodě o výměně Šalita a snížení restriktivních opatření uvalených na Gazu po jejím

obsazení Hamásem v roce 2007. Namísto toho Izrael doufal v to, že Hamás přijme podmínky dohody navržené Egyptem. To se nestalo, jelikož židovský stát podcenil sílu a pozici Hamásu. Až po selhání jednání byl zahájen pozemní útok (Sharon 2014). Dne 26. srpna strany vyhlásily klid zbraní, v dohodě se Izrael zavázal k tomu, že otevře hraniční přechody a umožní dodávku humanitární pomoci a stavebního materiálu na rekonstrukci Gazy. To vše pod svým dohledem. Zároveň souhlasil s tím, že rozšíří oblast, ve které mají Palestinci právo rybařit, místo původních tří na šest mil. Izraelský požadavek na demilitarizaci pásma Gazy byl určen k dalšímu jednání (Somfalvi 2014).

V průběhu konfliktu se postoj Izraele k nové palestinské vládě změnil, rozhodl se, že otázku Gazy je možné vyřešit s její pomocí (Thrall 2014b). „*Netanjahu začal hovořit o Abu Mazenovi (Mahmúd Abbás) ne jako o problému, ale jako o řešení,*“ píše Nahum Barnea v článku *Tumbling into Gaza, and climbing out again, „Izraelská snaha o oddělení Západního břehu od Gazy, rozdělit a panovat, nevyšla.*“ (Barnea 2014b) Izrael se vyjádřil, že chce, aby na přechodech v pásmu Gazy hlídaly bezpečnostní síly PA, a umožnil to, aby palestinská vláda poskytla finance na platy státním zaměstnancům v Gaze, což byla podstatná součást dohody o usmíření mezi Fatahem a Hamásem (Thrall 2014b).

Zpočátku Izrael nechával otevřené přechody pro dodávky surovin tak, jak mu nakazovala smlouva, nicméně brzy restriktivní opatření zase zpřísnil. Důvodem k tomu byla obava z toho, že se stavební materiál nevyužívá k opravám civilních objektů, ale ke stavbě tunelů, bunkrů a raket. Proto nedošlo k obnově téměř žádné budovy na území Gazy. Hamás se záhy začal připravovat na další válku – vyrábět nové rakety a budovat armádu. Situace po konfliktu byla v Gaze ještě horší než před ním, což vedlo k nárůstu popularity extrémních skupin konkurujících Hamásu (Booth 2015). Ani vztah s Fatahem a PA na Západním břehu nezůstal dlouho pozitivní. Fatah žádal OSN o to, aby schválila rezoluci, která nakáže Izraeli se do dvou let stáhnout ze Západního břehu, následně se přidal k žalobě u Mezinárodního trestního soudu, ve které státy obvinily Izraele z válečných zločinů v letní válce s Gazou. Izrael na palestinské angažmá reagoval zmrazením finančních zdrojů na platy státních zaměstnanců PA (I24News 2015).

Jednání Izraele po podepsání smlouvy o usmíření Fatahem a Hamásem lze vnímat z hlediska rovnováhy moci, především podle výkladu ofenzivního realismu. Je na něj však možné aplikovat i teorii rovnováhy hrozby. Podle té udělal Izrael chybu tím, že nevytvořil alianci s Fatahem již v době podepsání usmiřovací smlouvy. Místo toho využil taktiku „rozděl a panuj“, kterou se pokoušel oslabit obě frakce. Jeho snaha přesvědčit mezinárodní sféru o tom, že usmiřovací smlouvou se umírněný Fatah stal stejnou hrozbou,

jako radikálnější Hamás, Izraeli nevyšel. Většina vlád, včetně té v USA, novou palestinskou vládu uznala. Přesto však svou spoluprací s bezpečnostními složkami PA při zatýkání členů Hamásu dokázal zabránit dalšímu sblížení frakcí. Bandwagoning Fatahu s Izraelem z krátkodobého hlediska pomohl židovskému státu v zachování jeho hegemonního postavení, Izrael se tím však definitivně připravil o možnost oslabit svou největší hrozbu, Hamás. Válečná operace veškeré izraelské šance na oslabení hnutí zhatila navzdory tomu, že z pohledu teorie rovnováhy hrozby byla úspěšná. Izrael sice zničil vojenskou kapacitu Hamásu, ale podpořil a zvýšil jeho postavení mezi palestinskými občany. Teorie sice tento aspekt nezahrnuje, nicméně z regionálního hlediska je významný. Situace po válce se nezměnila a ani jedna strana nezískala výhodu. Obnovilo se předválečné status quo (Barnea 2014).

5.2. Egypt

Příčiny vedoucí k tomu, že se Egypt stal hlavním mediátorem, je možné pojmout z pohledu teorie rovnováhy hrozby i rovnováhy moci. Sjednocená Palestina by alespoň částečně vyvážila hegemonii Izraele, čímž by se v regionu posílila i pozice Egypta. Navíc jakožto stát podporující umírněnou frakci Fatah, mohl s pomocí diplomacie, tedy „soft power“, zajistit to, aby se Hamás podřídil podmínkám mírových smluv s Izraelem a dopomoci tak palestinskému uznání. Uznání státu Palestina na mezinárodní půdě by z pohledu Egypta přispělo stabilizaci regionu. Mimo jiné se Egypt obával o svou vlastní bezpečnost, jelikož sousedí přímo s pásmem Gazy. Při aplikaci teorie hrozby je možné hrozbu Hamásu pro Egypt definovat faktorem blízkosti hrozby a s ohledem na asymetrické vedení válek, ofenzivními kapacitami. Hamás by nejspíše nedokázal přímo ohrozit suverenitu a autonomii Egypta, či jej dokonce zničit, nicméně by mohl nepřímou destabilizovat jeho vnitřní rovnováhu, což by pro stát mělo vážné následky (Shabi 2011).

S pádem Husního Mubaraka v roce 2011 ztratil Fatah významného spojence. Prezident Egypta byl vždy velkým podporovatelem PA a Abbáse, a naopak se stavěl negativně k Hamásu. Egypt byl hlavním mediátorem usmiřovacích jednání mezi frakcemi, což vedlo k tomu, že upřednostňoval požadavky Fatahu. Hamás byl donucen se podřizovat (Elsalameen 2011). V následujících volbách však Muslimské bratrstvo vyhrálo 45 % křesel ve volbách do dolní a 58 % ve volbách do horní komory parlamentu. V následných prezidentských volbách zvítězil Muhammad Mursí, což znamenalo, že se prvním demokraticky zvoleným prezidentem Egypta stal člen náboženského hnutí (ICAT 2014:

10–11). Vítězství Muslimského bratrstva zlepšilo postavení Hamásu vůči Fatahu, zároveň došlo k uvolnění blokády hraničního přechodu v Rafáh, čímž se zlepšily životní podmínky v pásmu Gazy (Taylor 2014). Vláda Mursího však nedokázala naplnit očekávání, která do něj egyptská společnost vkládala. Podle analýzy iniciativy The International Conflict Analysis and Transformation (ICAT), zabývající se výzkumem konfliktů a jejich trvale udržitelné transformaci, si „*Mursí spletl demokratické vítězství a právo vládnout v rámci společenské smlouvy s právem změnit společenskou smlouvu.*“ (ICAT 2014: 7) Podle ICAT byl Mursí prezident, který vzešel z dlouhodobé tradice vládnutí kultu osobnosti, a proto nemohl být vhodným demokratickým vůdcem (ICAT 2014: 8).

Vlnu nevole mezi egyptskými občany vyvolalo v listopadu roku 2012 vydání dekretu, který do vytvoření nové ústavy a nových voleb do parlamentu zbavoval ústavní soudce práva zrušit či odvolat jakýkoli Mursího dekret, zákon či vyhlášku (Egypt Independent 2012). V průběhu následujících měsíců se protesty rozrostly do celostátních rozměrů, až 3. července 2013 egyptská armáda pod vedením generála Abdula-Fataha al-Sisi prezidenta svrhla a uvalila na něj domácí vězení (Sayah, Smith, Wedeman 2013). Generál al-Sisi ustanovil do pozice prozatímního prezidenta Adlí Mansúra, který vedl Egypt až do předčasných voleb. Ty vyhrál se ziskem 96 % hlasů právě Abdul-Fatah al-Sisi. Dne 8. června 2014 složil přísahu a stal se druhým demokraticky zvoleným prezidentem od svržnutí Mubaraka v roce 2011 (Kingsley 2014).

Po převratu generál al-Sisi okamžitě zakázal Muslimské bratrstvo i Hamás a mnoho přívrženců Bratrstva odsoudil k smrti. Muhammada Mursího obvinil z kolaborace s Hamásem a velezrady (Thrall 2014). Následně egyptská armáda nařkla Hamás z vyvolávání nestability na poloostrově Sinaj, agresivně zaútočila proti tunelům vedoucím do Gazy a téměř všechny zavřela. Zároveň uzavřela hranice s Gazou, čímž snížila počet Palestinců s povolením vstoupit na území Egypta na minimum (Elgindy 2013). Chalid Elgindy z Brookings Institute, bývalý poradce vlády v Ramalláhu, vyjádřil názor, že „*[z]atímco před 3. červencem 2013 byla Káhira viděna jako vstupenka Hamásu k regionální a mezinárodní normalizaci, po převratu byl Hamás izolovanější než kdy dřív.*“ (Elgindy 2013) Této izolace využil Fatah, který okamžitě po svržnutí Mursího vyslovil pochvalu egyptské armádě. Pád Muslimského bratrstva vnímal jako počátek konce Hamásu (Elgindy 2013). Vysoký úředník OOP se vyjádřil, že „*Mursího odstavení od moci není jen porážka pro Muslimské bratrstvo v Egyptě, ale demise celého politického islámu.*“ (Elgindy 2013). Fatah přestal jednat s Hamásem jako s aktérem sobě rovným a rozhodl se jeho podmínky ignorovat. Tím hnutí dostal do pozice, ve které mu nezbyvalo nic jiného,

než roku 2014 přijmout usmiřovací smlouvu téměř ve všech bodech vytvořenou Fatahem (Thrall 2014).

Nicméně ani Abbás nenašel u nového egyptského vůdce stejnou podporu, jaké se těšil u Mubaraka. Neshody mezi oběma prezidenty vyvolal Muhammad Dahlan, politik aspirující do čela PA. Dahlan, narozený v Gaze, byl členem Fatahu, než jej v roce 2011 strana vyloučila pro podezření z korupce. Později byl navíc obviněn z účasti na pokusu o vraždu několika významných palestinských představitelů (Ben Menachem 2015). Sám Abbás jej nařkl z podílu na vraždě Jásira Arafata, který zemřel v roce 2004 v pařížské nemocnici za záhadných okolností (Infolive.tv 2011). Dahlan se na konci roku 2014 sešel s al-Sisim, aby vyjednal několikadenní otevření přechodu v Rafáh, čímž umožnil návrat Palestinců žijících mimo svou domovinu do Gazy a ošetření nemocných, kterým chyběly medikamenty. Svou prací pro Gazu si na svou stranu naklonil Hamás (Ben Menachem 2015). Zároveň získal sympatie generála al-Sisiho, který uvítal zlepšení bezpečnostní situace na hranicích s Gazou z důvodu rostoucí destabilizace regionu vinou radikální islamistické organizace Islámský stát (IS) (Thornhill 2014).

Na rozdíl od Dahlana, vztahy prezidenta al-Sisiho s Abbásem byly spíše chladné. Podle politického analytika Mustafy al-Sawwafa Al-Sisi „hledal náhradu za Abbáse v pozici prezidenta PA a v čele Fatahu; věřil, že Muhammad Dahlan bude ideální nástupce.“ (al-Sawwaf in Middle East Monitor 2014) Přesto pravděpodobně neměl v úmyslu palestinského prezidenta nahradit násilnou cestou. Palestinský novinář Daúd Kuttab ve svém článku pro Al-Monitor z června 2014 vyjádřil předpoklad, že dokud bude Abbás u moci, egyptská vláda s ním bude spolupracovat (Kuttab 2014b). „[M]noho zdrojů indikuje, že jediným [...] [důvodem k přerušení spolupráce] by bylo selhání usmiřování s Hamásem [...] či pokud by na hranicích s Egyptem Hamás způsoboval nějaké potíže.“ (Kuttlab 2014) V těchto případech by se al-Sisi nejspíše vrátil k jednání s Dahlanem, nicméně do té doby měl podle autora ctít tradičně dobré vztahy Egypta s Fatahem (Kuttlab 2014). Tomu nasvědčovala i jeho snaha Abbáse a Dahlana usmířit (Middle East Monitor 2014).

Egypt ve vztahu k palestinské otázce prošel třemi radikálními změnami, které je možné vysvětlit jak teorií rovnováhy moci, tak teorií rovnováhy hrozby. S pádem prezidenta Mubaraka Fatah ztratil významného aliančního partnera, čímž byl donucen k ústupkům vůči Hamásu. Nastupující vláda naopak stranila Hamásu, proto otevřela hnutí prostor k jednání a vyvážila jeho pozici vůči Fatahu. Teorie rovnováhy moci poskytuje odpověď na otázku, jak regionální situaci Egypt za vlády Muhammada Mursího vnímal.

Doufal v to, že usmířením Palestiny dokáže vyrovnat moc Izraele, zvláště pokud budou více zohledněny požadavky Hamásu. Navíc lze předpokládat, že chtěl v rámci „asymmetric balancing“ využít hnutí k oslabení Izraele především na úrovni „soft power“, tedy zvýšením jeho legitimacy po začlenění do oficiální palestinské vlády. Abdul al-Sisi však radikálně změnil egyptskou politiku vůči Palestině. Ačkoliv Egypt pod jeho vedením stále sloužil jako hlavní mediátor usmiřovacího jednání, nepřiklonil se ani k jedné straně, což je možné analyzovat teorií rovnováhy hrozby. Proti hnutí Hamás, které vnímal jako hrozbu své bezpečnosti, využil „hard power“¹⁷ a proti Fatahu vedenému Abbásem „soft power“¹⁸. Navzdory tomu, že respektoval vládu Abbáse natolik, aby se jej nepokusil svrhnout a raději se pokoušel vyjednat mezi Dahlanem a palestinským prezidentem smír, jeho jednání vůči Fatahu naznačovalo, že pro frakci za současného vedení není vhodným spojencem (Williamson 2014).

Největším aliančním partnerem Egypta se stal Izrael. Z principu budování aliancí Stephena Walta vychází, že to, jestli se státní aktér připojí k silnému či slabému státu, záleží mimo jiné na tom, jestli daný aktér věří tomu, že bude součástí vítězné strany. Tím lze vysvětlit, proč se Egypt spojil právě s židovským státem. Věřil tomu, že hegemonní postavení Izraele mu pomůže získat větší moc v rámci regionu a že prostřednictvím Izraele přesvědčí USA o klíčové pozici Egypta v regionu, čímž by posílil svůj status na mezinárodní půdě. Spolupráce těchto dvou aktérů vycházela z toho, že si byli navzájem užiteční, nikoli ze vzájemných sympatií a důvěry. Tím potvrdili platnost využití teorie rovnováhy moci (Perry 2014).

Nepříliš dobré vztahy prezidenta Abbáse s Egyptem vedly k sblížení Fatahu s Hamásem. Zatímco na počátku války Hamásu s Izraelem Abbás prohlašoval, že je hnutí zodpovědné za válečný konflikt, a vinil jej z odmítnutí mírové dohody, kterou navrhl Egypt, na konci července už podpořil podmínky, které Hamás pro uzavření míru požadoval. Změna v jeho rétorice nastala poté, co se spolu s vůdcem Hamásu, Chalidem Mešalem, zúčastnil jednání v katarském městě Dauhá (Abu Toameh 2014b). Arabsko-izraelský novinář a dopisovatel pro Jerusalem Post Chalid Abu Toameh spekuluje, že *„důvodem neočekávané změny v Abbásově postoji může být slib Kataru poskytnout Palestinské autonomii finanční pomoc.“* (Abu Toameh 2014b) Dne 17. srpna Katar oznámil, že každé palestinské rodině, jejíž domov byl z důvodu války zničen, poskytne dar v hodnotě 1000 dolarů. Tento dar vedl k zhoršení vztahů PA s Egyptem, jelikož Katar,

¹⁷ ekonomické restriktce i vojenské útoky na tunely

¹⁸ Snaha o nahrazení Mahmúda Abbáse Muhammadem Dahlanem.

jakožto největší finanční podporovatel Hamásu a Muslimského bratrstva, měl s generálem al-Sisim velmi napjaté vztahy (Abu Toameh 2014b). Již v září však při mírových jednáních v Dauhá Abbás obvinil Hamás z toho, že se pokouší na Západním břehu o převrat a jeho svrhnutí (Khoury 2014). V listopadu pak nařknul hnutí z bombových útoků na členy frakce Fatah. Od té doby se usmiřovací proces mezi frakcemi nepokročil, a naopak animozita mezi nimi se zvyšuje (The Nacional 2014).

Závěr

V této bakalářské práci jsou nejdříve představeny dvě teoretické koncepce, teorie rovnováhy moci a teorie rovnováhy hrozby. Ty jsou následně využívány v analytické části. Následující dvě kapitoly jsou deskriptivního charakteru, první popisuje vztahy Fatahu a Hamásu do jejich rozkolu vedoucímu až k ozbrojenému střetu v roce 2007, druhá se věnuje ekonomické, sociální a politické charakteristice území pásma Gazy a Západního břehu. Hlavní částí práce jsou čtvrtá a pátá kapitola. V nich jsou deskriptivně popsané úseky analyzovány z hlediska výše představených teorií. Čtvrtá kapitola se zabývá procesem usmiřování, vztahy mezi Fatahem a Hamásem a detailní analýzou smlouvy o usmíření z roku 2014. Pátá kapitola následně řeší vliv regionálních aktérů na palestinské usmiřování. K získání plného přehledu o vlivech, které působily na sbližování frakcí, slouží čtyři výzkumné otázky formulované v úvodu, ty práce zodpovídá.

Bylo sbližování Fatahu a Hamásu zapříčiněno transformací Hamásu z teroristické organizace na politickou frakci? Hamás vznikl jako odnož Muslimského bratrstva. Ačkoliv byl rozdělen na dvě křídla, politické a militantní, jeho hlavním cílem byl ozbrojený odpor vůči Izraeli. Politická divize se věnovala především charitativní činnosti, aby hnutí na svou stranu naklonilo palestinské veřejné mínění, a upevnilo tak svou pozici ve společnosti. Indikátorem toho, že se snaží transformovat do pozice regulérní politické strany, byly až volby roku 2006. Nejenže byla jeho účast ve volebním klání překvapivá, Hamás volby vyhrál. Jelikož však svým jednáním nepřesvědčil mezinárodní aktéry, že je skutečnou politickou stranou (především proto, že se odmítal vzdát násilného jednání), vládu jej neuznaly. Ozbrojený konflikt mezi Fatahem a Hamásem jen upevnil obraz teroristické organizace, který u světových mocností měl.

Vůdce Hamásu Chalid Mešal, který nastoupil do funkce po Ahmedu Jásinovi, svým vystupováním a rétorikou prokázal, že Hamás přejímá zdrženlivější postoj. To dokazuje i to, že po obsazení neislamizoval pásmo Gazy, ale snažil se vystupovat jako správce území a nacházet konsenzus mezi radikálnějšími skupinami působícími v Gaze. Vůdce pásma Gazy, Ismaíl Haníja, sice převzal radikálnější rétoriku, nicméně jeho jednání lze vnímat jako snahu vymezit se vůči Mešalovi, kterého považoval za svého konkurenta. Hamás však přesto odmítá rozpustit své militantní křídlo a uznat existenci státu Izrael, čímž dokazuje, že k plnému přechodu v umírněnou frakci stále nedospěl. Způsobeno to však může být i tím, že politika Hamásu musí zohledňovat zájmy dalších, často militantních skupin, které hnutí konkurují. Část viny na neschopnosti Hamásu dokončit transformaci nese i Izrael.

Na základě těchto argumentů je odpověď na výzkumnou otázku negativní. Fatah a Hamás začaly s pokusy o usmíření již rok po jejich násilném střetu nehledě na to, jestli Hamás využíval militantní křídlo v boji proti Izraeli či k útokům na členy Fatahu. Fatah nikdy pokračování procesu usmiřování nepodmínil žádostí, aby se Hamás vzdal své násilné politiky.

Vedla k sblížení frakcí Hamás a Fatah represivní politika Izraele? Podle Johna Mearsheimera, hlavního představitele ofenzivního realismu, aktér v anarchickém systému jedná agresivně, pokud k tomu má vojenské, surovinové i lidské zdroje. Izrael má nejen dostatečné surovinové kapacity, navíc nad ostatními státy v regionu dominuje. Proto je na něj možné nahlížet jako na regionálního hegemonu.

Izrael dlouhodobě odmítá uznat Hamás jakožto regulérního politického aktéra, považuje jej za teroristickou organizaci, s kterou odmítá jakákoli jednání. Po převzetí kontroly nad územím Gazy Hamásem uvalil na pásmo blokádu, čímž ještě více zhoršil ekonomickou krizi, která uvnitř panovala. Tím se snažil oslabit hnutí Hamás a zničit jeho vliv v regionu, namísto toho však svými restriktivními opatřeními jen zamezil plné transformaci Hamásu v politickou frakci a přesvědčil palestinskou společnost, že jediným východiskem z jejich nepříznivé situace je ozbrojený odpor.

V rámci ochrany vlastní bezpečnosti se uchyluje k vojenským operacím, ačkoliv jedním z hlavních důvodů toho, proč je ohrožován Hamásem, je jeho nepřátelská politika. Zároveň svým obstrukčním jednáním při mírových hovorech s OOP brání Palestině plně definovat státní hranice a uznat její státnost, čímž snižuje její legitimitu nejen v regionu, ale i na mezinárodní půdě. Pokračující expanze osad na Západním břehu a ve Východním Jeruzalémě zmenšuje území, které by mělo při úspěšném mírovém jednání připadnout Palestině, čímž ohrožuje samotnou palestinskou existenci. Podpis smlouvy o usmíření se pro Izrael stal záminkou, proč ukončit mírové hovory a zaujmout vůči Palestině, nejen Hamásu, ale i Fatahu, nepřátelský postoj.

Z pohledu ofenzivního realismu a při aplikaci teorie moci lze vysvětlit izraelské obstrukce při mírovém jednání, jeho osidlovací politiku i důvod, proč odmítl uznat nově vzniklou palestinskou vládu, ač v ní nezasedal žádný člen Hamásu. Jeho cílem je zachovat si dominantní postavení v regionu, a proto jedná tak, aby oslabil nejen hnutí Hamás, ale Palestinu jako celek. Spojení frakcí a jejich území by posílilo mocenské postavení Palestiny a byla by pro Izrael mnohem větší hrozbou, než je v současnosti. Izraelské jednání však spolu s dalšími faktory oslabilo obě frakce natolik, že neviděly jiné

východisko, než se spojit proti silnějšímu nepříteli. Proto lze na výzkumnou otázku odpovědět kladně.

Měla krize na Blízkém východě, známá jako Arabské jaro, vliv na sbližování obou frakcí? Práce zmiňuje dva státy, Sýrii a Egypt, které byly zasaženy arabskými revolucemi, z nich však jenom Egypt je zkoumán detailněji. Přesto je možné na výzkumnou otázku odpovědět i v případě Sýrie. Hnutí Hamás mělo dlouhodobě trvajících pozitivní vztahy se syrským vládcem, Bašárem al-Asadem, v průběhu občanské války v Sýrii se však přiklonilo na stranu povstalců, čímž si syrský vládnoucí rod znepřátelilo. Ztráta spojenců v regionální sféře oslabila Hamás natolik, že byl nucen přistoupit na usmiřovací smlouvu vytvořenou převážně podle podmínek diktovaných Fatahem.

Egypt, jakožto hlavní mediátor, měl tradičně velký vliv na usmiřovací proces a dokázal využít svého mocenského postavení tak, aby smlouvy podepsané v jednotlivých obdobích jednání, zohledňovaly jeho zájem. Proto se i znění jednotlivých smluv lišilo podle toho, s jakou frakcí egyptský prezident sympatizoval či která byla pro Egypt z hlediska jeho mocenských zájmů nejvhodnější. Po celou dobu jednání tedy fungoval jako důležitý alianční partner pro obě palestinské frakce. Husní Mubarak stranil Fatahu, proto Egypt při jednáních nutil hnutí Hamás k ústupkům. V roce 2011 byl však v rámci revolucí, které zachvátily většinu arabských států, svržen a nahrazen Muhammadem Mursím z Muslimského bratrstva. Jelikož hnutí Hamás vzniklo jako odnož Bratrstva, bylo jeho tradičním spojencem. S nástupem Mursího k moci se situace přiklonila na stranu Hamásu, který tak již neměl důvod přistoupit na podmínky upřednostňující Fatah. Sesazení Mursího generálem Abdulem-Fatahem al-Sisim však radikálně zhoršilo pozici Hamásu.

Al-Sisi nejenže nepodporoval Hamás, jeho opatření vůči hnutí byla ještě represivnější než ta za vlády Mubaraka. Gazu ovládanou Hamásem považoval za hrozbu jeho bezpečnosti a jednal tak, aby ji co nejvíce poškodil. Zároveň se odmítl přiklonit na stranu Fatahu, a namísto toho vytvořil spojenectví s Izraelem. Tím obě palestinské frakce oslabil natolik, že byly nuceny uzavřít alianci mezi sebou a alespoň částečně Egypt a Izrael mocensky vyvážit. Oba případy, jak Sýrie, tak Egypt, dokazují, že blízkovýchodní krize známá jako Arabské jaro měla podstatný vliv na vztahy Fatahu a Hamásu, proto je možné na výzkumnou otázku odpovědět kladně.

Je sbližování Fatahu a Hamásu vysvětlitelné teorií rovnováhy moci nebo teorií rovnováhy hrozby? Teorie rovnováhy moci předpokládá, že stát je takovou hrozbou pro ostatní, jak velkou moc má, přičemž ta je definována jeho vojenskou, surovinovou, lidskou a územní kapacitou. Teorie rovnováhy hrozby namísto toho předpokládá, že hrozba nemusí

být nutně spjata s mocí, kterou stát vlastní, ale i relativně slabý stát může představovat velkou hrozbu pro bezpečí silnějšího státu.

Na otázku, co ovlivňovalo sblížení frakcí, není možné jasně odpovědět. K vysvětlení lze využít více konkurenčních teorií. Z pohledu Fatahu se fenomén sblížení dá vysvětlit teorií rovnováhy hrozby. Fatah je sice na rozdíl od Hamásu finančně dotován zahraničními aktéry, státními i nestátními, a jeho bezpečnostní složky jsou oficiálně uznávány jako legitimní palestinská ozbrojená síla. V rámci OOP je zplnomocněn jednat s Izraelem o mírových otázkách. Navíc vláda v Ramalláhu, kterou i po podpisu usmiřovací smlouvy stále vede Fatah, je velkou většinou světových států uznávána jako legitimní vládnoucí orgán státu Palestina. Na druhou stranu však Fatah sám o sobě nemá dostatečnou moc na to, aby mohl skutečně existenciálně ohrozit Hamás a právě naopak, hnutí ohrožuje jeho dominantní pozici vládnoucí palestinské frakce. Svým působením konstantně snižuje vliv Fatahu, proto i v případě Hamásu je možné uvažovat o teorii rovnováhy hrozby. Intence hnutí však nejsou jedinými aspekty, které je třeba zohledňovat. Usmiřovací proces je silně ovlivňován i sousedními aktéry, Izraelem a Egyptem. Na ně lze z pohledu Fatahu i Hamásu aplikovat teorii rovnováhy moci, jelikož jsou oba aktéři mocensky silnější a z pozice moci představují významnou hrozbu, či případně spojení.

Teorie však mají mnoho nevýhod, především považují za relevantní jen státní aktéry a nezohledňují vliv nevládních skupin. Proto i když práce uvažuje nad Fatahem a Hamásem, jako by byly samostatnými státními aktéry, teorie stále nedokáže uchopit problematiku vlivu dalších, vnitrostátních aktérů. Především radikálních a často ozbrojených skupin, které operují převážně na území Gazy. Dále teorie neuvažují o vlivu veřejného mínění a nepokrývají nutnost vládnoucích sil jednat v relativním konsenzu s občanskou společností, kterou zastupují.

Bakalářská práce se do značné míry skládá z novinových článků, analýz vypracovaných či uveřejněných různými nestátními organizacemi a anglickými přepisy smluv. Dalším podstatným problémem je jazyková bariéra, jelikož oficiálními jazyky zkoumaného regionu jsou arabština a hebrejšťina. Práce se opírá o zdroje vydané v angličtině, čímž je v přístupu k problematice limitována. Případně je závislá na prepisech originálních zdrojů, které mohou být zkreslené. Příkladem problému jazykové bariéry mohou sloužit statistiky osídlování uveřejněné na webových stránkách izraelské neziskové organizace *B'Tselem*. Organizace se sice odkazuje na izraelský centrální statistický úřad (CBS), nicméně ten uveřejňuje dokumenty pouze v hebrejšťině, proto není možné údaje ověřit.

Cílem práce je komplexně analyzovat vliv jak samotných palestinských frakcí, tak působení regionálních aktérů Izraele a Egypta na usmiřovací proces Fatahu a Hamásu, za využití teorie rovnováhy moci a rovnováhy hrozby. Ačkoliv teorie nezahrnují všechny proměnné, které mají na usmiřování vliv, poskytují vhodný rámec pro pochopení mocenských bojů mezi palestinskými frakcemi i pochopení příčin, které vedly oba nepalestinské regionální aktéry k jednání. Z toho ohledu je možné cíl považovat za naplněný.

Literatura

- Aviram, Keren, Gilead Sher. 2014. „The Application of Israeli Law to the West Bank: De Facto Annexation?“. *INSS Insight* 638. Dostupné z: <<http://www.inss.org.il/uploadImages/systemFiles/No.%20638%20-%20Gilead%20and%20Keren%20for%20web.pdf>> (28. 4. 2015)
- Brown, Nathan. 2010. „The Hamas-Fatah Conflict: Shallow but Wide“. *Fletcher Forum of World Affairs* 34 (2), 37–51. Dostupné z: <<http://ui04e.moit.tufts.edu/forum/archives/pdfs/34-2pdfs/Brown.pdf>> (26. 4. 2015)
- Büke, İlkim. 2008. *The Rise of Hamas: Armed to Political Struggle (2001-2006)*. Istanbul: Işık University
- Čejka, Marek. 2013. *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Barrister&Principal.
-
- Danilovic, Vesna. 2002. *When the Stakes are High: Deterrence and Conflict among Major Powers*. Michigan: University of Michigan Press
-
- Freedom House. 2009. *Freedom in the World*. USA: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
-
- Hamad, Ghazi. 2003. „Walking a tight rope - Hamas and the Oslo Accords, an expert report“. *Palestine Report* 10 (12), 21–30. Dostupné z: <<http://www.palestinereport.ps/article.php?article=24>> (25. 4. 2015)
-
- Kauppi, V. Mark, Paul R. Viotti. 2011. *International Relations Theory*. London: Pearson
-
- Khalidi, Raji, Sobhi Samour. 2011. „Neoliberalism as Liberation: The Statehood Program and the Remaking of the Palestinian National Movement“. *Journal of Palestine Studies* 40 (2), 6–25. Dostupné z:

<<http://www.un.org/depts/dpa/qp/qa/docs/2011%20Helsinki/P2%20Raja%20Khalidi%20paper1.pdf>> (25. 4. 2015)

-
- Little, Richard. 2007. *The Balance of Power in International Relations: Metaphors, Myths and Models*. Cambridge: Cambridge University Press
-
- Machiavelli, Niccolò. 1905. *The Arte of Warre*. London: David Nutt
-
- Morgenthau, Hans J. 1948. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: Alfred A. Knop
-
- Paul, Thazha V. 2004. „Introduction: The Enduring Axioms of Balance of Power Theory and Their Contemporary Relevance“. Pp. in 1–29. T. V. Paul, James J. Wirtz, and Michel Fortmann (ed.) *Balance of power : theory and practice in the 21st century* California: Stanford University Press
-
- Pelham, Nicolas. 2011. „Gaza's Tunnel Phenomenon: The Unintended Dynamics of Israel's Siege“. *Journal of Palestine Studies* 41 (4). Dostupné z: <<http://palestine-studies.org/jps/fulltext/42605>> (27. 4. 2015)
-
- Sharon, Assaf. 2014. „Failure in Gaza“. *The New York Review of Books* 61 (14). Dostupné z: <<http://www.nybooks.com/issues/2014/sep/25/>> (28. 4. 2015)
-
- Shikaki, Khalil. 2010. „The Palestinian “Reconciliation” Maze“. *U.S./Middle East Policy Briefs* 1–3. Dostupné z: <<http://www.usmep.us/usmep/wp-content/uploads/2010-14-USMEPolicy-Brief.pdf>> (27. 4. 2015)
-
- Shikaki, Khalil. 2015. „Can Hamas Moderate? Insights from Palestinian Politics during 2005-2011“. *Middle East Briefs* 88, 1–9. Dostupné z: <<http://www.brandeis.edu/crown/publications/meb/MEB88.pdf>> (25. 4. 2015)
-
- Šedivý, Jiří. „Rovnováha moci – genealogie koncepce“. *Mezinárodní vztahy* 33 (1), 68–79. Dostupné z: <<https://mv.iir.cz/article/view/1123>> (25. 4. 2015)
-

- Thrall, Nathan. 2014b. „ Hamas’s Chances“. *London Review of Books* 36 (16), 10–12. Dostupné z: <<http://www.lrb.co.uk/v36/n16/nathan-thrall/hamass-chances>> (28. 4. 2015)
-
- Toledo, Peter. 2005. „Classic Realism and the Balance of Power Theory“. *Glendon Journal of International Studies* 4, 52–63. Dostupné z: <<http://pi.library.yorku.ca/ojs/index.php/gjis/article/viewFile/35205/31924>> (25. 4. 2015)
-
- Tomes, Robert R. 2004. „Parameters: U.S. Army War College“. *Parameters: U.S. Army War College* 34 (1), 16–28. Dostupné z: <<http://strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/parameters/Articles/04spring/tomes.pd>> (25. 4. 2015)
-
- Tuastad, Dug. 2013. „ Hamas-PLO Relations Before and After the Arab Spring“. *Middle East Policy* 20 (3), 86–98. Dostupné z: <<http://www.jstor.org>> (25. 4. 2015)
-
- Usher, Graham. 2006. „The Democratic Resistance: Hamas, Fatah, and the Palestinian Elections“. *Journal of Palestine Studies* 35 (3). Dostupné z: <<http://www.palestine-studies.org/jps/fulltext/41709>> (25. 4. 2015)
-
- Vinci Anthony. 2009. *Armed Groups and the Balance of Power The international relations of terrorists, warlords and Insurgents*. United Kingdom: Routledge Taylor&Francis Group
-
- Wagner, Harrison R. 2007. *War and the State: The Theory of International Politics*. Michigan: University of Michigan Press
-
- Walt, Stephen M. 1998. „International Relations: One World, Many Theories“. *Foreign Policy* 110, 29–32+34–46
-
- Walt, Stephen. 1985. „Alliance Formation and the Balance of World Power“. *International Security* 9 (4), 3–43. Dostupné z: <<http://www.jstor.org>> (25. 4. 2015)

-
- Waltz, Kenneth. 1979. *Theory of International Politics*. New York: McGraw-Hill
-
- Wilson III., Ernest J. 2008 „Hard Power, Soft Power, Smart Power“. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616, 110–124. Dostupné z: <<http://www.ernestjwilson.com/uploads/Hard%20Power,%20Soft%20Power,%20Smart%20Power.pdf>> (25. 4. 2015)

Prameny

- „Abbas: We're ready to talk with whoever wins Israeli election“. 2015. *i24News*, 4. 3. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.i24news.tv/en/news/israel/diplomacy-defense/63163-150304-abbas-says-talks-with-israel-still-on-table>> (28. 4. 2015)
- „Al-Sisi mediates between Abbas and Dahlan“. 2014. *Middle East Monitor*, 2. 12. 2014 (online). Dostupné z: <<https://www.middleeastmonitor.com/news/africa/15606-al-sisi-mediates-between-abbas-and-dahlan>> (28. 4. 2015)
- „Appeasement“ 2014. *History*, (online). Dostupné z: <<http://www.history.co.uk/study-topics/history-of-ww2/appeasement>> (25. 4. 2015)
- „Arab Spring: Pro-democracy protests“. *Encyclopædia Britannica*, (online). Dostupné z: <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1784922/Arab-Spring>> (27. 4. 2015)
- „Cairo Accord“. *Al-Akhbar English*, (online). Dostupné z: <[http://english.al-akhbar.com/sites/default/files/Cairo%20Accord%20\(March%202005\)_0.pdf](http://english.al-akhbar.com/sites/default/files/Cairo%20Accord%20(March%202005)_0.pdf)> (25. 4. 2015)
- „Declaration of Principles On Interim Self-Government Arrangements ("Oslo Accords")“. *Jewish Virtual Library*, (online). Dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/dop.html>> (25. 4. 2015)
- „Economic Improvement In Gaza“. *Coordination of Government Activities in the Territories*, (online). Dostupné z: <<http://www.cogat.idf.il/901-9481-en/Cogat.aspx>> (27. 4. 2015)
- „Fatah accuses Dahlan of poisoning Arafat“. *youtube.com*, 10. 8. 2011 (online). Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=fuIRHO9oRyE>> (28. 4. 2015)
- „Fatah, Hamas agree to form Palestinian unity government“. *Al Arabiya* 15. 5. 2013 (online). Dostupné z: <<http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2013/05/15/Fatah-Hamas-agree-to-form-Palestinian-unity-government.html>> (27. 4. 2015)
- „Fateh and Hamas Reconciliation Agreement“. 2011. *Jerusalem Media & Communication Centre*, 4. 5. 2011 (online). Dostupné z: <<http://www.jmcc.org/Documentsandmaps.aspx?id=828>> (27. 4. 2015)
- „Full text of the Doha Declaration signed between Hamas and Fatah“. *Middle East Monitor*, (online). Dostupné z: <<https://www.middleeastmonitor.com/news/middle-east/3397-full-text-of-the-doha-declaration-signed-between-hamas-and-fatah>> (27. 4. 2015)

- „Gaza bombings throw Fatah-Hamas reconciliation in doubt“. 2014. *The National World*, 8. 11. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.thenational.ae/world/middle-east/gaza-bombings-throw-fatah-hamas-reconciliation-in-doubt>> (28. 4. 2015)
- „ Hamas Leader Khaled Mash'al: We Will Not Relinquish Palestine from the River to the Sea“. *youtube.com*, 10. 12. 2012 (video). Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=_0DiQRO_49M#t=27> (27. 4. 2015)
- „ Hamas, Fatah agree to swap prisoners“. *Daily News*, 9. 1. 2012 (online). Dostupné z: <<http://www.hurriyetdailynews.com/hamas-fatah-agree-to-swap-prisoners.aspx?pageID=238&nID=10977&NewsCatID=352>> (27. 4. 2015)
- „ Interim Agreement on the West Bank and the Gaza Strip (Oslo II)“. *Jewish Virtual Library*, (online). Dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/interim.html>> (25. 4. 2015)
- „ Israel's settlement activities rise by 40% in 2014“. 2015. *World Bulletin*, (online). Dostupné z: <<http://www.worldbulletin.net/haber/155589/israels-settlement-activities-rise-by-40-in-2014>> (28. 4. 2015)
- „ Jewish Home, Yesh Atid ink coalition deal with Likud-Beytenu“. 2013. *The Times of Israel*, 15. 3. 2013 (online). Dostupné z: <<http://www.timesofisrael.com/with-no-time-to-spare-a-government-is-formed/>> (28. 4. 2015)
- „ Morsy issues new constitutional declaration“. 2012. *Egypt Independent*, 22. 11. 2012 (online). Dostupné z: <<http://www.egyptindependent.com/news/morsy-issues-new-constitutional-declaration>> (28. 4. 2015)
- „ Mursí je v domácím vězení, armáda plánuje zatýkání islamistů“. *lidovky.cz* 4. 7. 2013 (online). Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/mursi-je-v-domacim-vezeni-armada-planuje-zatykani-islamistu-plc-/zpravy-svet.aspx?c=A130704_074636_ln_zahranici_sk> (27. 4. 2015)
- „ Neo-Liberal Ideas“. *Wealth Health Organisation*, (online). Dostupné z: <<http://www.who.int/trade/glossary/story067/en/>> (26. 4. 2015)
- „ Palestinian government takes oath for a second time“. 2013. *Middle East Institute*, 19. 9. 2013 (online). Dostupné z: <<http://www.mei.edu/content/palestinian-government-takes-oath-second-time>> (27. 4. 2015)
- „ Palestinian Terror Groups: Popular Front for the Liberation of Palestine (PFLP)“. *Jewish Virtual Library*, (online). Dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Terrorism/pflp.html>> (27. 4. 2015)
- „ Palestinian unity talks stall after Hamas boycott“. 2008. *Al Arabiya News*, 8. 11. 2008 (online). Dostupné z: <<http://www.alarabiya.net/articles/2008/11/08/59723.html>> (27. 4. 2015)

- „Palestinians reject US push for peace talks beyond April“. *The Times of Israel*, 27. 2. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.timesofisrael.com/palestinians-reject-us-push-for-peace-talks-beyond-april/>> (28. 4. 2015)
- „Profile: Khaled Meshaal of Hamas“. 2006. *BBC News*, 8. 2. 2006 (online). Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3563635.stm> (27. 4. 2015)
- „Restriction of movement“. *B'Tselem - The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories*, (online). Dostupné z: <http://www.btselem.org/freedom_of_movement/closure> (27. 4. 2015)
- „Rocket and Mortar Hits (launched from Gaza) 2001-2014“. *The Sderot Heritage Center*, (online). Dostupné z: <<http://sderotmedia.org.il/library/Gaza-Rocket-Handout-pages3-4.pdf>> (27. 4. 2015)
- „Text of the Palestinian Reconciliation Agreement“. 2014. *Today in Gaza*. Dostupné z: <<https://todayingaza.wordpress.com/2014/05/01/text-of-the-palestinian-reconciliation-agreement/>> (28. 4. 2015)
- „TEXT: Ceasefire agreement between Israel and Gaza's Palestinians“. 2012. *Reuters*, (online). Dostupné z: <http://live.reuters.com/Event/Conflict_on_the_Gaza_Strip/57460762> (28. 4. 2015)
- „United Nations: The Middle East Quartet“. *Jewish Virtual Library*, (online). Dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/quartetoc.html>> (25. 4. 2015)
- „United Nations: The Middle East Quartet“. *Jewish Virtual Library*, (online). Dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/quartetoc.html>> (27. 4. 2015)
- „Yeshiva“. *Encyclopædia Britannica*, (online). Dostupné z: <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/653077/yeshiva>> (28. 4. 2015)
- Abbás, Mahmoud in Haaretz. 2011. „Full transcript of Abbas speech at UN General Assembly“. *Haaretz*, 23. 9. 2011 (online). Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/full-transcript-of-abbas-speech-at-un-general-assembly-1.386385>> (27. 4. 2015)
- Abd Alaziz, Alaa A. H. 2003. „Balance of Threat perception: And the prospects of NATO Mediterranean Dialogue“. *NATO*, (Online). Dostupné z: <<http://www.nato.int/acad/fellow/01-03/alaziz.pdf>> (25. 4. 2015)
- Abrams, Elliot, Uri Sadot. 2014. „Everything You Know About Israeli Settlements Is Wrong“. *Foreign Policy*, 5. 9. 2014 (online). Dostupné z: <<http://foreignpolicy.com/2014/09/05/everything-you-know-about-israeli-settlements-is-wrong/>> (28. 4. 2015)

- Abu Amer, Adnan. 2014. „ Hamas' Abu Marzouk says recognizing Israel a 'red line'“. *Al-Monitor*, 5. 5. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/05/interview-abu-marzouk-hamas-israel-fatah-reconciliation.html#>> (28. 4. 2015)
- Abu Amer, Adnan. 2014. „Islamic State in Sinai poses threat to Hamas“. *Al Monitor*, 20. 11. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/11/islamic-state-sinai-threat-hamas-gaza.html#ixzz3Ykr3PEll>> (28. 4. 2015)
- Abu Nimah, Hasan, Ali Abunimah. 2004. „Is Marwan Barghouti right to run?“. *The Electronic Intifada*, 8. 12. 2004, (online). Dostupné z: <<http://electronicintifada.net/content/marwan-barghouti-right-run/5353>> (25. 4. 2015)
- Abu Toameh, Khaled. 2009. „ Hamas: Abbas no longer heads PA“. *Jerusalem Post* 1. 8. 2009, (online). Dostupné z: <<http://www.jpost.com/Middle-East/Hamas-Abbas-no-longer-heads-PA>> (26. 4. 2015)
- Abu Toameh, Khaled. 2014a. „Fatah, Hamas agree to cede control of Gaza to unity government“. *The Jerusalem Post*, 25. 9. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/Report-Fatah-Hamas-agree-to-cede-control-of-Gaza-to-unity-government-376331>> (28. 4. 2015)
- Abu Toameh, Khaled. 2014b. „Why Abbas Endorsed Hamas Demands“. *Gatestone Institute: International Policy Council*, 24. 6. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.gatestoneinstitute.org/4471/abbas-endorsed-hamas-demands>> (28. 4. 2015)
- Abu-Helal, Feras. „An appraisal of the Cairo Palestinian Reconciliation Agreement“. *Middle East Monitor* 23. 1. 2013 (online). Dostupné z: <<https://www.middleeastmonitor.com/articles/middle-east/5066-an-appraisal-of-the-cairo-palestinian-reconciliation-agreement>>
- Akram, Fares, Jodi Rudoren. 2014. „As Truce Holds, Dazed Gazans Get to Work“. *The New York Times*, 27. 8. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/2014/08/28/world/middleeast/gaza-strip.html>> (28. 4. 2015)
- Alayasa, Akram Atallah, Mona Christophersen. 2014. „Fatah-Hamas Reconciliation Complicated by War“. *IPI Global Observatory*, (online). Dostupné z: <<http://theglobalobservatory.org/2014/07/fatah-hamas-reconciliation-complicated-by-war/>> (28. 4. 2015)
- Al-Masri, Hani. 2012. „A Palestinian View: Putting Doha in context“. *Bitterlemons.org*, (online). Dostupné z: <<http://www.bitterlemons.org/inside.php?id=202>> (27. 4. 2015)

- Al-Saadi, Yazan. 2014. „Palestinian reconciliation: A history of documents“. *Al-Akhbar English*, 28. 4. 2014 (online). Dostupné z: <<http://english.al-akhbar.com/node/19580>> (25. 4. 2015)
- APOME. 2011. „The Reconciliation of Hamas and Fatah“. *Academic Peace Orchestra Middle East*, (online). Dostupné z: <<http://library.fes.de/pdf-files/iez/09217.pdf>> (27. 4. 2015)
- Ayan, Arslan. 2015. „Hegemony or struggle for survival? Israel’s aggressiveness through offensive realism -1“. *Today’s Zaman*, 8. 4. 2015 (online). Dostupné z: <http://www.todayzaman.com/blog/arslan-ayan/hegemony-or-struggle-for-survival-israels-aggressiveness-through-offensive-realism-1_377430.html> (28. 4. 2015)
- Ayyoub, Abeer. „Gaza Factions Denounce Hamdallah Appointment“. *Al Monitor* 5. 6. 2013, (online). Dostupné z: <<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/06/hamdallah-palestinian-authority-hamas.html#>> (28. 4. 2015)
- Balousha, Hazem. 2015. „Hamas unwilling to jeopardize Palestinian Reconciliation“. *Al Monitor*, 5. 2. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/02/hamas-fatah-unity-government-work-gaza.html#>> (28. 4. 2015)
- Bard, Mitchell G. „Israeli Settlements: Facts About Jewish Settlements in the West Bank“. *Jewish Virtual Library*, (online). Dostupné z: <<https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/settlements.html>> (28. 4. 2015)
- Barnea, Nathum. 2014. „Inside the talks' failure: US officials open up“. *YNet Magazine*, 5. 2. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4515821,00.html>> (28. 4. 2015)
- Baskin, Gershon. 2011. „Hamas-Fatah Reconciliation: Opportunity Or Disaster“. *Israel Palestine Center for Research and Information*, (online). Dostupné z: <http://ipcri.org/httpdocs/IPCRI/JPost/Entries/2011/5/3_Hamas-Fatah_Reconciliation__Opportunity_Or_Disaster.html> (27. 4. 2015)
- Beaumont, Peter. 2014. „Fatah and Hamas agree on new Palestinian prime minister“. *The Guardian*. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2014/may/29/fatah-hamas-agree-new-palestinian-prime-minister>> (28. 4. 2015)
- Birnbaum, Ben, Amir, Tibon. 2014. „The Explosive, Inside Story of How John Kerry Built an Israel-Palestine Peace Plan—and Watched It Crumble“. *New Republic*, 20. 6. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.newrepublic.com/article/118751/how-israel-palestine-peace-deal-died>> (28. 4. 2015)

- Booth, William. 2015. „War punishes Gaza“. *The Washington Post*, 18. 2. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.washingtonpost.com/sf/world/2015/02/13/gaza-misery/>> (28. 4. 2015)
- Bradley, Matt, Joshua Mitnick. 2012. „Israel-Gaza Clash Calms After Egypt Mediates a Truce“. *The Wall Street Journal*, 13. 3. 2012 (online). Dostupné z: <<http://www.wsj.com/articles/SB10001424052702304450004577278830260782456>> (27. 4. 2015)
- Bröning, Michael. 2012. „The Hamas split and the future of the Palestinian peace talks“. *Inside story*, 22. 3. 2012 (online). Dostupné z: <<http://insidestory.org.au/the-hamas-split-and-the-future-of-the-palestinian-peace-talks>> (27. 4. 2015)
- Bronner, Ethan. 2012. „Unity Deal Brings Risks for Abbas and Israel“. *The New York Times* 6. 1. 2012, (online). Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/2012/02/07/world/middleeast/palestinian-factions-reach-unity-deal.html>> (28. 4. 2015)
- Brown, Nathan J. 2014. „Five myths about Hamas“. *The Washington Post*, 18. 7. 2014 (online). Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/opinions/five-myths-about-hamas/2014/07/18/3140e516-0c55-11e4-8c9a-923ecc0c7d23_story.html> (27. 4. 2015)
- B'Tselem. 2013. „Statistics on Settlements and Settler Population“. *B'Tselem*, (online). Dostupné z: <<http://www.btselem.org/settlements/statistics>> (28. 4. 2015)
- Buck, Tobias. 2010. „Comment: Fayyad boosts Palestinian cause“. *Financial Times*, 12. 4. 2010, (online). Dostupné z: <<http://www.ft.com/cms/s/0/715feb10-4643-11df-8769-00144feab49a.html#axzz3SOAPQE00>> (25. 4. 2015)
- Cohen, Roger. 2014. „Why Israeli-Palestinian Peace Failed“. *The New York Times*, 23. 12. 2014 (online). Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2014/12/24/opinion/roger-cohen-why-israeli-palestinian-peace-failed.html?_r=0> (28. 4. 2015)
- Cordesman, Anthony H. 2009. „The “Gaza War”: A Strategic Analysis“. *Center for Strategic International Studies*, (online). Dostupné z: <http://csis.org/files/media/csis/pubs/090202_gaza_war.pdf#page=10&zoom=auto,-121,671> (27. 4. 2015)
- Elgindy, Khaled. 2013. „Palestinian Political Dynamics in the Aftermath of the Egyptian Coup“. *Brookings*, 11. 10. 2013 (online). Dostupné z: <<http://www.brookings.edu/research/reports/2013/10/11-palestine-political-dynamics-egypt-coup-elgindy>> (28. 4. 2015)
- Elsalameen, Fadi. 2011. „Abbas and Fayyad must resign too“. *Al Jazeera*, 17. 2. 2011 (online). Dostupné z: <<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2011/02/201121414537277682.html>> (28. 4. 2015)

- Erlanger, Steven. 2012. „Leader Celebrates Founding of Hamas With Defiant Speech“. *The New York Times*, 8. 12. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2012/12/09/world/middleeast/khaled-meshal-hamas-leader-delivers-defiant-speech-on-anniversary-celebration.html?_r=0> (27. 4. 2015)
- Falk, Richard. 2012. „Understanding Hamas after Khaled Meshaal's Gaza speech“. *Al Jazeera*, 16. 12. 2012 (online). Dostupné z: <<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/12/20121215135432787820.html>> (27. 4. 2015)
- Fischbach, Michael R.. 2004. „Hamas“. *Encyclopedia of the Modern Middle East and North Africa*, (online). Dostupné z: <<http://www.encyclopedia.com>> (25. 4. 2015)
- Friedman, Thomas. 2009. „Green shoots on Palestine“ *The New York Times*, 4. 8. 2009, (online). Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/2009/08/05/opinion/05friedman.html?rref=collection%2Fcolumn%2Fthomas-l-friedman>> (29. 4. 2015)
- Frykberg, Mel. „MIDEAST: Two Police States, No Solution“. *Inter Press Service*, 25. 7. 2009 (online). Dostupné z: <<http://www.ipsnews.net/2009/07/mideast-two-police-states-no-solution/>> (27. 4. 2015)
- Hartman, Ben. 2013. „2012 story of the year: Operation Pillar of Defense“. *Jerusalem Post*, 1. 2. 2013 (online). Dostupné z: <<http://www.jpost.com/Features/In-Thespotlight/2012-story-of-the-year-Operation-Pillar-of-Defense>> (27. 4. 2015)
- Hatuqa, Dalia. 2014. „Palestinians form consensus government“. *Al Jazeera* 3. 6. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/06/palestinians-set-swear-unity-government-20146281348223961.html>> (28. 4. 2015)
- Heller, Jeffrey. 2014. „Israel suspends peace talks after Palestinian unity bid“. *Reuters*, 24. 8. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.reuters.com/article/2014/04/24/us-palestinian-israel-talks-idUSBREA3N1DO20140424>> (28. 4. 2015)
- Horowitz, Adam. 2014. „Netanyahu's 'poison' — latest settlement will distance Israel's closest allies, State Dep't warns“. *Mondoweiss*, 2. 10. 2014 (online). Dostupné z: <<http://mondoweiss.net/2014/10/netanyahus-settlement-distance#sthash.hftNVQbg.dpuf>> (28. 4. 2015)
- HRW. 2009. „Under Cover of War: Hamas Political Violence in Gaza“. *Human Right Watch*, (online). Dostupné z: <<http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/iopt0409webwcover.pdf>> (27. 4. 2015)

- Ibish, Hussein. 2012. „Operation Cast Lead 2.0“. *Foreign Policy*, 14. 11. 2012 (online). Dostupné z: <<http://foreignpolicy.com/2012/11/14/operation-cast-lead-2-0/>> (27. 4. 2015)
- Ibish, Hussein. 2013. „Another round of Palestinian talks fail to deliver on unity“. *The American Task Force on Palestine* 13. 2. 2013 (online). Dostupné z: <http://www.americantaskforce.org/daily_news_article/2013/02/18/another_round_palestinian_talks_fail_deliver_unity_read_more_httpwwwth> (27. 4. 2015)
- ICAT. 2014. „The Arab Uprisings: Causes, Consequences, and Perspectives“. *International Conflict Analysis and Transformation*, (online). Dostupné z: <http://www.kennesaw.edu/icat/Publications/RK_Final_Paper.pdf> (28. 4. 2015)
- International Crisis Group. 2007. „After Mecca: Engaging Hamas“. *Middle East Report N°62*, (online). Dostupné z: <[http://www.crisisgroup.org/~media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/Israel%20Palestine/62_after_mecca_engaging_hamas.pdf](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/Israel%20Palestine/62_after_mecca_engaging_hamas.pdf)> (25. 4. 2015)
- ITIC. 2007. „Rocket threat from the Gaza Strip, 2000-2007“. *Intelligence and Terrorism Information Center*, (online). Dostupné z: <http://www.terrorism-info.org.il/data/pdf/pdf_07_177_2.pdf> (25. 4. 2015)
- Jakobsen, Jo. 2013. „Neorealism in International Relations – Kenneth Waltz“. *Popular Social Science* (online). Dostupné z: <<http://www.popularsocialscience.com/2013/11/06/neorealism-in-international-relations-kenneth-waltz/>> (25. 4. 2015)
- Jaraba, Mahmoud, Lihi Ben Shitrit. 2013. „Why a Palestinian settlement is elusive“. *The American Task Force on Palestine* 12. 2. 2013 (online). Dostupné z: <http://www.americantaskforce.org/daily_news_article/2013/02/12/why_palestinian_settlement_elusive> (27. 4. 2015)
- Judis, John B. 2014. „Who Bears More Responsibility for the War in Gaza?“. *New Republic*, (online). Dostupné z: <<http://www.newrepublic.com/article/118846/israel-palestine-history-behind-their-new-war>> (28. 4. 2015)
- Kane, Alex. 2014. „How Israel is exploiting the reported kidnapping to weaken Palestinian Reconciliation“. *Mondoweiss*, 18. 6. 2014 (online). Dostupné z: <<http://mondoweiss.net/2014/06/exploiting-palestinian-reconciliation#sthash.wJvZ9s0M.dpuf>> (28. 4. 2015)
- Khoury, Jack, Barak Ravid. 2014. „ Hamas, Fatah sign reconciliation Agreement“. *Haaretz*, 23. 4. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/news/middle-east/1.586924>> (28. 4. 2015)
- Khoury, Jack. 2011. „Netanyahu: Hamas-Fatah unity pact is a victory for terrorism“. *Haaretz* 4. 5. 2011, (online). Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/netanyahu-hamas-fatah-unity-pact-is-a-victory-for-terrorism-1.359821>> (28. 4. 2015)

- Khoury, Jack. 2014. „Abbas, in protocol of Doha meeting: PA will give Israel authority of West Bank if border talks fail“. *Haaretz*, 1. 9. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/1.613550>> (28. 4. 2015)
- Kingsley, Patrick. 2014. „Egypt's Sisi sworn in as president“. *The Guardian*, 8. 7. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2014/jun/08/egypt-sisi-sworn-in-president>> (28. 4. 2015)
- Klein, Sebastian L. 2012. „Aspects of Asymmetrical Warfare – A Primer for Just War Theory“. *Popular Social Science*, 18. 12. 2012 (online). Dostupné z: <<http://www.popularsocialscience.com/2012/12/18/aspects-of-asymmetrical-warfare-a-primer-for-just-war-theory/>> (28. 4. 2015)
- Kratochvíl, Petr. 2004. „The Balance of Threat Reconsidered: Construction of Threat in Contemporary Russia“. *Ústav mezinárodních vztahů*, (online). Dostupné z: <<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=31440>> (25. 4. 2015)
- Kuttab, Daoud. 2014. „Egypt-Palestine ties set to improve after unity government“. *Al Monitor*, 3. 6. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/06/palestinian-egypt-unity-government-abbas-sisi-dahlan-hamas.html##ixzz3X1DBknPR>> (28. 4. 2015)
- Laub, Zachary, Jonathan Masters. 2014. „The Islamic State“. *Council on Foreign Relations*, (online). Dostupné z: <<http://www.cfr.org/iraq/islamic-state/p14811>> (28. 4. 2015)
- Laub, Zachary. 2014. „ Hamas“. *Council on Foreign Relations*, 1. 8. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.cfr.org/israel/hamas/p8968>> (27. 4. 2015)
- Leech, Philip. 2012. „Re-reacting the Myth of Fayyadism: A Critical Analysis of the Palestinian Authority's Reform and State-building Agenda, 2008–2011“. *Arab Center for Research and Policy Studies*, (online). Dostupné z: <<http://english.dohainstitute.org/file/get/758fcdf6-b678-4d85-b811-e80ce044eadc.pdf>> (26. 4. 2015)
- Leverett, Hillary Mann, Flynt Leverett. 2014. „Gaza's crisis, Israeli ambition, and US decline“. *Al Jazeera*, 18. 7. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/07/gaza-crisis-us-policy-2014717162146547763.html>> (28. 4. 2015)
- Levitt, Matthew, Neri Zilber, 2014. „Palestinian Reconciliation: Devil in the Details?“. *The Washington Institute*, (online). Dostupné z: <<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/palestinian-reconciliation-devil-in-the-details>> (28. 4. 2015)
- Makovsky, David. 2013. „The Fayyad Resignation: Scapegoating a State-Builder“. *The Washington Institute*, (online). Dostupné z:

- <<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-fayad-resignation-scapegoating-a-state-builder>> (27. 4. 2015)
- McGreal, Chris. 2012. „ Hamas emerges stronger from Gaza war after Israel ceasefire deal“. *The Guardian*, 22. 11. 2012 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2012/nov/22/hamas-stronger-gaza-israel>> (27. 4. 2015)
 - Melhem, Ahmad. 2015. „The deepening rift between Fatah, Hamas“. *Al-Monitor*, 20. 3. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/03/palestine-hamas-fatah-plo-accusations.html#>> (27. 4. 2015)
 - Melhem, Ahmad. 2015. „The deepening rift between Fatah, Hamas“. *Al Monitor*, 20. 3. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/03/palestine-hamas-fatah-plo-accusations.html#>> (28. 4. 2015)
 - Menachem, Yoni Ben. 2015. „Muhammad Dahlan and the Succession Battle for the PA Chairmanship“. *Jerusalem Center for Public Affairs*, (online). Dostupné z: <<http://jcpa.org/muhammad-dahlan-succession-palestinian-authority/>> (28. 4. 2015)
 - Miles, Oliver. 2014. „Israeli settlements: 'Unfortunate' or illegal?“. *Al Jazeera*, 5. 11. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/11/israeli-settlements-unfortunat-2014114135025395399.html>> (28. 4. 2015)
 - Morro, Paul. 2007. „The Palestinian Territories: Background and U.S. Relations“. *Congressional Research Service*, (online). Dostupné z: <<https://www.hsdl.org/?view&did=480512>> (28. 4. 2015)
 - OCHA. 2014. „Summary of Gaza Multi-Cluster Initial Rapid Assessment (Mira)“. *United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs occupied Palestinian territory*, (online). Dostupné z: <http://www.ochaopt.org/documents/mira_summary_mak_8september2014_english.pdf> (28. 4. 2015)
 - Peace Now. 2015. „So How Much was Built in the Settlements“. *Peace Now*, (online). Dostupné z: <http://peacenow.org.il/eng/CBS_PN_Data> (28. 4. 2015)
 - Pina, Aaron D. 2006. „Palestinian Elections“. *Congressional Research Service*. (online). Dostupné z: <<https://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33269.pdf>> (25. 4. 2015)
 - Plitnick, Mitchell. 2011. „Text: The Palestinian Unity Agreement“. *The Third Way*, 3. 5. 2011 (online). Dostupné z: <<http://mitchellplitnick.com/2011/05/03/text-the-palestinian-unity-agreement/>> (27. 4. 2015)

- PRC. 2010. „Chapter 1. Muslim Views on Extremist Groups and Conflict“. *Pew Research Center&Trends*, (online). Dostupné z: <<http://www.pewglobal.org/2010/02/04/chapter-1-muslim-views-on-extremist-groups-and-conflict/>> (27. 4. 2015)
- Protopapas, George. „Israel and Palestine: The prospect for settlement and the regional balance of power“ *International institute for Middle East and Balkan Studies*, (online). Dostupné z: <<http://www.ifimes.org/en/8664-israel-and-palestine-the-prospect-for-settlement-and-the-regional-balance-of-power#sthash.Gl86BKAd.x9GZWvTD.dpuf>> (28. 4. 2015)
- Quirk, Tim. 2010. „Soft Power, Hard Power, and Our Image Abroad“. *La Grange College* (online). Dostupné z: <http://www.lagrangecollege.edu/resources/pdf/citations/2010/22quirk_politicalscience.pdf> (25. 4. 2015)
- Rajiv, Samuel C. 2007. „Gaza on the Boil“. *Institute of Defence Studies and Analyses*, (online). Dostupné z: <http://www.idsa.in/idsastrategiccomments/GazaontheBoil_SSCRajiv_210607> (25. 4. 2015)
- Sayah, Reza, Ben Wedeman, Matt Smith. 2013. „Coup topples Egypt's Morsy; deposed president under 'house arrest““. *CNN*, 4. 6. 2013 (online). Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2013/07/03/world/meast/egypt-protests/index.html?hpt=hp_t1> (28. 4. 2015)
- Shabi, Rachel. 2011. „Israel's government raises alarm at events in Egypt“. *The Guardian*, 4. 2. 2011 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2011/feb/04/israel-government-egypt-jerusalem-post>> (28. 4. 2015)
- Sherwood, Harriet. 2012. „Gilad Shalit: the real Prisoner of War“. *The Guardian* 9. 5. 2012, (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2012/may/09/gilad-shalit-real-prisoner-of-war>> (27. 4. 2015)
- Shlaim, Avi. 2014. „For Israel, the beginning of wisdom is to admit its mistakes“. *The Guardian*, 7. 9. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/commentisfree/2014/sep/07/israel-palestinian-unity-land-grab>> (28. 4. 2015)
- Shoen, Jacqueline. 2013. „A House Divided: Hopes for a Fatah– Hamas reconciliation hit an all-time low“. *The Majalla*, 9. 9. 2013, (online). Dostupné z: <<http://eng.majalla.com/2013/09/article55245261>> (28. 4. 2015)
- Somfalvi, Attila. 2014. „Gaza truce deal: Crossings to open under Israeli supervision“. 26. 8. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4564456,00.html>> (28. 4. 2015)

- STRATFOR. 2014. „Palestinian Agreement to Alter Regional Dynamics“. *STRATFOR: Global Intelligence* 28. 4. 2014 (online). Dostupné z: <<https://www.stratfor.com/sample/analysis/palestinian-agreement-alter-regional-dynamics>> (28. 4. 2015)
- Sudam, Mohamed. 2008. „Fatah and Hamas sign reconciliation deal“. *Reuters*, 23. 3. 2008 (online). Dostupné z: <<http://uk.reuters.com/article/2008/03/23/uk-palestinians-yemen-deal-idUKL23831120080323>> (27. 4. 2015)
- Taylor, Adam. 2014. „The man the Israeli-Palestinian crisis needs most? Egypt's Mohamed Morsi“. *The Washington Post*, 9. 7. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.washingtonpost.com/blogs/worldviews/wp/2014/07/09/the-man-the-israeli-palestinian-crisis-needs-most-egypts-mohamed-morsi/>> (28. 4. 2015)
- Thornhill, Ted. 2014. „Isis militants call on allies to spread terror and beheading to Egypt and strike near tourist resort of Sharm el-Sheikh“. *Daily Mail*, 22. 9. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2764918/Isis-militants-call-allies-spread-terror-beheading-Egypt-strike-near-tourist-resort-Sharm-el-Sheikh.html#ixzz3X0ySXQzi>> (28. 4. 2015)
- Thrall, Nathan. 2014a. „How the West Chose War in Gaza: Crisis Tied to Israeli-U.S. Effort to Isolate Hamas & Keep the Siege“. *Democracy Now*, 22. 7. 2014 (online). Dostupné z: <http://www.democracynow.org/2014/7/22/how_the_west_chose_war_in> (28. 4. 2015)
- UNCTD. 2010. „Report on UNCTAD assistance to the Palestinian people: Developments in the economy of the occupied Palestinian territory“. *United Nations Conference on Trade and Development*, (online). Dostupné z: <http://unctad.org/en/docs/tdb57d4_en.pdf> (27. 4. 2015)
- UNHRC. 2009. „Human Rights in Palestine and other occupied Arab Territories“. *United Nations Human Right Council*, (online). Dostupné z: <<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-48.pdf>> (27. 4. 2015)
- Wahad, Bayan Abdel. 2014. „Hamas' popularity hinges on war and politics“. *Al Akhbar English*, 20. 9. 2014 (online). Dostupné z: <<http://english.al-akhbar.com/node/21623>> (28. 4. 2015)
- Williamson, Rachel. 2015. „Egypt's distrust of Hamas strains Palestinian ties“. *Crikey*, 22. 6. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.crikey.com.au/2014/07/22/egypts-distrust-of-hamas-strains-palestinian-ties/>> (28. 4. 2015)
- Yaari, Ehud, Neri Zilber. 2014. „The Hamas-Fatah Reconciliation Agreement: Too Early to Judge“. *The Washington Institute*, (online). Dostupné z: <<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-hamas-fatah-reconciliation-agreement-too-early-to-judge>> (28. 4. 2015)

- Zunes, Stephen. 2014. „U.S. Culpability in the Failure of Israeli-Palestinian Peace Talks“. *Foreign Policy in Focus*, 5. 6. 2014 (online). Dostupné z: <<http://fpif.org/u-s-culpability-failure-israeli-palestinian-peace-talks/>> (28. 4. 2015)

Abstrakt

Spor dvou palestinských frakcí, Fatahu a Hamásu, rozdělil Palestinu a oslabil nejen její mocenskou pozici v regionu, ale i šanci na úspěšné dokončení mírových procesů s Izraelem. Rozkol frakcí započal volbami roku 2006, které vyhrál Hamás, a vygradoval do násilného konfliktu, jenž vedl k definitivnímu obsazení pásma Gazy Hamásem v roce 2007. Od těch dob se frakce pokouší sblížit.

Cílem této bakalářské práce je komplexně analyzovat vlivy, které působily na sblížení nejen z hlediska samotného Fatahu a Hamásu, ale i Izraele a Egypta, jejichž vliv je pro smiřovací proces důležitý. Práce popisuje historický vývoj vztahů palestinských frakcí, rozebírá následky jednání Fatahu a Hamásu na usmiřování a představuje ekonomickou, politickou a sociální situaci na území Západního břehu, kde vládne Fatah, a pásmo Gazy, které kontroluje Hamás. Podstatná část práce je věnována smlouvě o usmíření z roku 2004. Text zároveň rozebírá, jaký vliv mělo nepřátelské jednání Izraele a změny ve vedení Egypta na usmiřování. V práci jsou představeny dvě realistické teorie: teorie rovnováhy moci a teorie rovnováhy hrozby, které jsou následně aplikovány na problematiku sblížení.

Bakalářská práce je koncipována jako případová studie využívající kvalitativní výzkum. V závěru jsou zodpovězeny čtyři výzkumné otázky, které poskytují rámec, jak na sblížení palestinských frakcí nahlížet. S jejich pomocí je vysvětlen proces usmiřování, působení politických kroků Izraele ve vztahu k smíru i vliv změn ve vedení Egypta v rámci Arabského jara. Zdali je na problematiku možné uplatnit teorii rovnováhy moci, či teorii rovnováhy hrozby řeší poslední výzkumná otázka.

Klíčová slova: Fatah, Hamás, Izrael, Egypt, teorie rovnováhy moci, teorie rovnováhy hrozby

Abstract

The disagreement between Fatah and Hamas divided Palestine and weakened not only Palestinian power position in region, but also a chance for successful completion of the peace process with Israel. The Palestinian fraction split began in 2006 when a Hamas movement had won the Palestinian elections. It escalated to the violent conflict and permanent Hamas occupation of Gaza Strip in 2007. Since then fractions are trying to converge.

This bachelor's thesis focuses on the comprehensive analysis of the factors which influenced the reconciliation not only from the view of Fatah and Hamas, but also Israel and Egypt, whose influence is important for reconciliation process. The thesis describes historical development of Palestinian fractions relations, discusses the consequences of Fatah-Hamas acting as the political actors and presents economic, political and social conditions in the West Bank, ruled by Fatah, and Gaza Strip controlled by Hamas. The substantial part of the thesis is devoted to the reconciliation agreement in 2004. At the same time the thesis examines the impact of Israel's hostility and the changes in the leadership of Egypt to Palestinian convergence. There are two theories which belong to realistic conception of international relations: The theory of balance of power and the theory of balance of threat that are applied to the reconciliation issue.

The bachelor's thesis is conceived as a case study using qualitative research. The final part includes four research questions which provides the framework for how the Palestinian reconciliation could be viewed. With their help the process of reconciliation is explained, as well as the influence of Israel's political actions on Palestine, or the leadership changes in Egypt within the context of the Arab Spring revolutions. The last research question solves whether it is suitable to apply the theory of balance of power or the theory of balance of threat on the issue of reconciliation.

Keywords: Fatah, Hamas, Israel, Egypt, theory of balance of power, theory of balance of threat